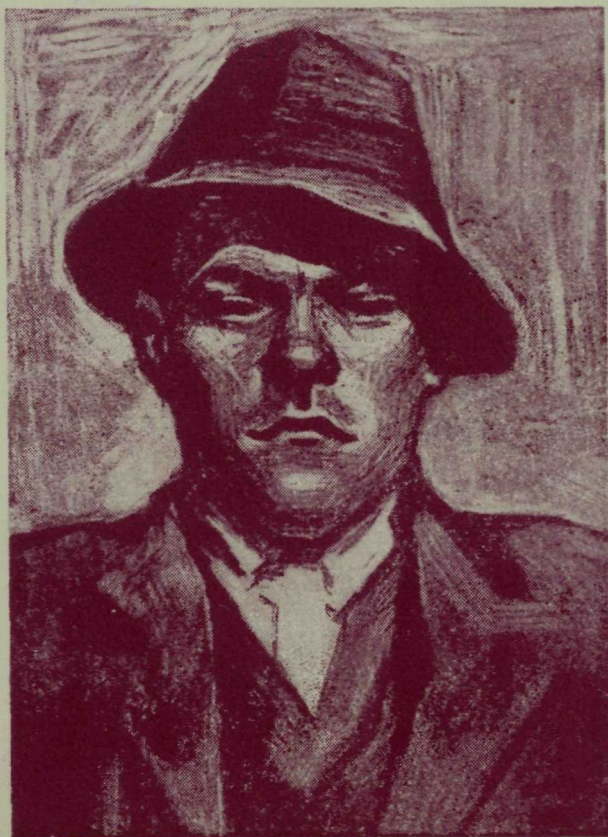

JÁSZKUNSAĞ

A TÁRSADALOM- ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYI ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT
SZOLNOK MEGYEI SZERVEZETÉNEK KIADVÁNYA

II. ÉVFOLYAM 6. SZÁM

1955. DECEMBER

JÁSZKUNSÁG

A Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat
Szolnokmegyei Szervezetének kiadványa

Megjelenik kéthavonként

1955. december hó

II. évfolyam, 6. szám

Felelős szerkesztő:

KISFALUDI SÁNDOR

Szerkesztőbizottság:

DENCSŐ ISTVÁN, KAPOSVÁRI GYULA, PÉTERI ISTVÁN
DR. SELMECZI LÁSZLÓ, VIDA BÉLA

Szerkesztőség: Szolnok, Tánacsics-u. 5. szám. Telefon: 29—53.
Csekk száma: 292.890—527.

T A R T A L O M:

A MEZŐGAZDASÁG FEJLESZTÉSÉNEK KETTŐS FELADATA SZOLNOK MEGYÉBEN —————	1
<i>Csáki István, a Magyar Dolgozók Pártja Szolnok megyei végrehajtó bizottságának titkára, Szolnok</i>	
SZÍVHEZ SZÓLÓ LEVELEK —————	7
<i>K. Tóth Lenke ált. isk. tanár, Szolnok</i>	
ÚJ NYERSANYAG — ÚJ GYÁR —————	11
<i>Dr. Molnár László, a Szolnoki Szalmacellulózgyár mérnöke, Szolnok</i>	
EGY MEGMENTETT MÓRICZ-VERS —————	16
<i>Kisfaludi Sándor középisk. tanár, a Szolnok megyei Verseghy Könyvtár vezetője, Szolnok</i>	
HÁRY JÁNOS BAJTÁRSAI —————	17
<i>Szűcs Sándor, a Gyórfy István Nagykun Múzeum vezetője, Karcag</i>	
A MAGYAR RÁDIÓ SZOLNOK MEGYEI STÚDIÓJÁBAN ———	23
<i>Péteri István újságíró, a Szolnokmegyei Néplap szerkesztője, Szolnok</i>	
A SZOLNOKI MŰVÉSZET ÉS MŰVÉSZTELEP (II.) ———	25
<i>Keszegh Istvánné Krámer Márta műtörténész, Budapest</i>	
TERMELŐSZÖVETKEZETEINK ÜZEMSZERVEZÉSI PROBLÉMÁI ÉS FELADATAI —————	29
<i>Kanizsai Ferenc, a Nagykunsági Mezőgazdasági Kísérleti Intézet munkatársa, Karcag</i>	
HOZZÁSZÓLÁS LÁSZLÓ GYULA „LEHEL KÜRTJE” CÍMŰ TANULMÁNYÁHOZ —————	33
<i>Dr. Csalog József, a Koszta József Múzeum vezetője, Szentés</i>	
SZOLNOK MEGYEI FESTŐMŰVÉSZEK KÉPEI A „VIDÉKEN ÉLŐ KÉPZŐMŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSÁN” ———	41
<i>Herczegh László újságíró, a Szolnokmegyei Néplap munkatársa, Szolnok</i>	
A JÁSZKUNSÁG ESEMÉNYNAPTÁRA —————	42
A TÁRSULAT ELETÉBŐL (V. B.) —————	43
OLVASÁSRA AJÁNLUK —————	47
<i>Népünk hagyományaiából (Kádár Agoston)</i>	
ADATOK MEGYÉNK BIBLIOGRÁFIÁJÁHOZ ———	43
<i>Sági Pál középisk. tanár, a Szolnok megyei Verseghy Könyvtár csoportvezetője, Szolnok</i>	

A címlapon:

Tanulmányfej. Háy Károly László festőművész (Budapest) rajza.

16816

A mezőgazdaság fejlesztésének kettős feladata Szolnok megyében

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének 1955. június 8-i határozata a mezőgazdasági termelés fejlesztését és ezzel egy időben a mezőgazdaság szocialista átalakítását tűzte a pártszervezetek, az állami szervek, egész dolgozó népünk elé. E kettős, de egymástól elválaszthatatlan feladat szocialista építómunkánknak olyan része, melynek megoldásával még erősebbé tesszük a munkás-paraszt szövetséget, falun is lerakjuk a szocializmus alapjait, s ugyanakkor még szilárdabb alapot teremtünk dolgozó népünk alapvető élelmezési cikkekkel való ellátásához. Eppen ezért e kettős feladat egy időben való megoldása a legközvetlenebb ügye és érdeke a munkásosztálynak, a dolgozó parasztságnak, az értelmiségnek: egész dolgozó népünknek.

A határozat megjelenése óta eltelt fél esztendő munkája máris számottevő eredményt hozott mind a termelés emelésében, mind a falu szocialista átszervezésében. A mezőgazdasági termelés eredményei ebben az esztendőben országosan és megyénkben is felülmúlták a múlt évit. A termelőszövetkezeti mozgalom újra fel-lendült, újabb tízezrek léptek falvainkban a nagyüzemi gazdálkodás útjára. Ez az eredmény mindennél jobban igazolja pártunk ez év júniusi határozatának helyességét, és csattanós választ adott azoknak, akik az elmúlt években hamis érvekkel el akarták ódázni, le akarták napirendről venni a mezőgazdaság szocialista átszervezését.

Az eredmények azonban — bármily jelentősek is — csak kezdetinek fogadhatók el. A mezőgazdasági termelés emelése és a mezőgazdaság szocialista átszervezése rendkívül bonyolult és nehéz feladat. A nagyapáktól és apáktól örökölt, évtizedeken és évszázadokon át megszokott, sok tekintetben elmaradt termelési eljárások helyett az újat, a fejlettebbet bevezetni, a régi, elavult kisüzemi gazdálkodás vágányáról egész dolgozó parasztságunkat a korszerű gépekkel dolgozó nagyüzemi gazdálkodás útjára vezetni — nagy körültekintést, sokoldalú lelkes szervezőmunkát követel. A feladat sikeres megoldása érdekében tovább kell szélesíteni azt az egységes erőfeszítést, melyben komoly része van városban és falun dolgozó párttagjainknak, az üzemi munkásoknak, mérnököknek, pedagógusoknak és mezőgazdászoknak, nem utolsósorban pedig dolgozó parasztságunknak.

I.

A mezőgazdaság fejlesztésében az elmúlt évek során elterjedt jobboldali nézetek és törekvések országszerte — így Szolnok megyében is — rendkívül komoly károkat okoztak. Nagy Imre és a jobboldali elhajlók a mezőgazdaság fejlesztésének kettős feladatát nemcsak elválasztották, hanem szembeállították egymással. Azt hirdették, hogy egy időben a terméshozamokat emelni és a falu szocialista átépítését folytatni nem lehet. A mezőgazdasági termelés emelkedését ők a kisüzemi gazdálkodás útján látták elérhetőnek, és intézkedéseik is erre épültek. Következtéseikben odáig jutottak, hogy szerintük népi demokratikus viszonyok között a kisárutermelő gazdaságok is a szocializmus felé fejlődnek. Ezek a nézetek merőben ellentétesek a marxizmus-leninizmussal, hamisak és ellenségesek. Az a nézet, hogy a kisüzemi gazdálkodással a mezőgazdasági termelést évről évre lehet fokozni, különösen pedig az, hogy a kisüzemi gazdaságban is lehetséges társadalmi méretekben bővített újratermelést folytatni — megismétlése annak a burzoá és szociáldemokrata ideológának, amely a kisparaszi gazdaság „stabilitását” hirdette, s amelyet Lenin és Sztálin elvtársak évtizedekkel ezelőtt szétverték. „Mindenki tudja — tanítja Sztálin elvtárs —, hogy a polgári politikai gazdaságtan tagadja a marxizmus ismert tételét a nagyüzem fölényéről a kisüzem felett. Szerinte ez a tétel csak az iparban érvényes, de nem alkalmazható a mezőgazdaságban. A ...szociáldemokrata teoretikusok, akik ezt az elméletet hirdetik, arra a tényre próbálták „támaszkodni”, hogy a kis-

paraszt kitartó, türelmes, kész bármilyen nélkülözést elszenvedni, ... hogy a kisparaszti gazdaságot ennél fogva stabilitás jellemzi a mezőgazdasági nagyüzem elleni harcban. Nem nehéz megérteni, hogy az ilyen fajta „stabilitás” minden labilitásnál rosszabb.” Változott formában, de lényegében ezt az elméletet újították fel a jobboldali elhajlók.

Nem kevésbé zavaros és veszélyes az a nézet sem, amely a kisparaszti gazdaságnak a „szocializmus felé” való fejlődéséről szól. A marxizmus-leninizmus azt tanítja, hogy a városban végbement szocialista átalakulást nem „önmagától”, nem „automatikusán” követi a falu. A falu szocialista fejlődése úgy és akkor következik be, ahogyan és amikor ahhoz megteremtjük a közös gazdasági alapot, ahogyan a kisparcellákat közös nagyüzemi gazdaságokban egyesítjük. „Két út áll a dolgozó parasztság előtt — mondotta Rákosi elvtárs 1948. augusztusi kecskeméti beszédében. — Az egyik út a régi, a megszokott, a túlzásba vitt egyéni gazdálkodás, ahol mindenki csak magával törődik, ahol az az elv uralkodik, hogy aki bírja, marja.” — A másik út, amelyet a dolgozó parasztság összefogással, szövetkezéssel érhet el, s amely a falu felemelkedéséhez vezet. A két út között egy harmadik nincs, és nem is lehet.

A jobboldali elhajlók azáltal, hogy a kisparaszti gazdaság dicsőítésével léptek fel, azáltal, hogy a termelőszövetkezeti mozgalmat háttérbe szorították, kételkedést és kishitűséget idéztek elő a szövetkezetek tagjaiban, táptalajt adtak az ellenség, a kulák támadásának, s nemcsak a szövetkezetek számszerű növekedését akadályozták, hanem komoly kárt okoztak a szövetkezetek gazdálkodásában is. Szolnok megyében 1953. őszén pártmunkásaink, a szövetkezetek hű tagjai kemény harcot vívtak a szövetkezetek megvédéséért, mégis volt jelentős számú kilépés. De a megmaradt szövetkezetekben a demagógia, a közös javak elvtelen elherdálása valóságosan megtizedelte az állatállományt, aminek következményeit még ma sem küzdötték le a szövetkezeteink.

Ezeket a jobboldali, a szocialista építésre káros és veszedelmes nézeteket pártunk elvetette, s félreérthetetlenül leszögezte, hogy a mezőgazdasági termelés emelését nemcsak elválasztani nem lehet a mezőgazdaság szocialista átszervezésétől, hanem egyiket sem lehet a másik nélkül megoldani. Ez a határozott álláspont lelkes munkára ösztönözte a szövetkezetek tagjait, és megértésre talált az új iránt mind nagyobb mértékben érdeklődő dolgozó parasztság körében. Ez az alapja annak, hogy már a fél esztendő alatt is kézzelfogható eredmények vannak mind a mezőgazdasági termelés, mind a mezőgazdaság szocialista átszervezése terén.

II.

A mezőgazdasági termelés ezévi eredményei arról is tanúskodnak, hogy a terméshozamok állandó emelésére az állami gazdaságokban, termelőszövetkezetekben szinte korlátlan lehetőségek vannak. Mindenekelőtt a gabonafélék terméseredményei mutatják ezt meg: búzából ez évben az állami gazdaságok 12,4 q-t, a mezőgazdasági termelőszövetkezetek 9,1 q-t takarítottak be, szemben az egyéni gazdaságokban elért 7,4 q-s eredménnyel. Egy év emelkedése az állami gazdaságokban kerekén 5 q, a mezőgazdasági termelőszövetkezetekben 3,8 q, az egyéni gazdaságokban pedig 1,1 q volt. Amíg az elmúlt évben a termelőszövetkezetek nem érték el a megyei átlagot, addig ebben az esztendőben az egyénileg dolgozó parasztok eredményeit 1,7 q-val, a megyei átlagot pedig 0,8 q-val túlhaladták.

Különösen szembevető az előrehaladás a termelőszövetkezeti városokban: Mezőtúron, Türkeven ebben az évben közel kétszer annyi búzát termeltek 1 kh. földön, mint tavaly; Kisújszállason, Karcagon több mint 90 százalékkal múlták felül a múltévi eredményt. Hasonlóan javult az eredmény és az arány a takarmánygabonafélék és kapásnövények termelésében. Egyes területeken, elsősorban a termelőszövetkezeti városokban, az átlagot felülmúló, szinte kimagasló eredményeket mutathatunk fel. Ilyen pl. a kisújszállási Petőfi TSZ 780 kh-on elért 14,12 q-s, a karcagi Béke TSZ 72 kh-on elért 21,46 q-s, a mezőtúri Béke TSZ 40 kh-as tábián elért 27,88 q-s búzatermésátlaga.

Az elért eredmények abból fakadnak, hogy a nagy táblákon megnyílt a lehetőség a gépek alkalmazására, a korszerű termelési eljárások bevezetésére. Állami gazdaságainkban, termelőszövetkezetekben a gabonatermelést lényegében teljesen gépesítettük. Elenyésző volt az a kézi munka, amit az aratás során a termelőszövet-

kezetekben végeztek. Termelőszövetkezeteinkben ez évben a kombájnok 20 064, az aratógépek 51 807 kh-ról vágták le a gabonát, ami több mint 90%-a az összes gabonaterületnek.

Rendkívül komoly volt az a segítség, amit a kapások vetésében és művelésében, a takarmányfélék betakarításában a gépek végeztek. Univerzál traktoraink 18 378 kh. földön végezték el a gépi kapálást, és 10 348 kh-ról takarították be a lucernát, réti szénát és más takarmányneműeket. A gépi munka széles körben való alkalmazása, a műtrágyázás, a vegyszeres gyomirtás mellett, hogy sok nehéz munkát levesz a dolgozók válláról, emeli a munka termelékenységét, ami a terméseredmények növekedésében realizálódik.

Azonfelül, hogy a mezőgazdaság szocialista szektorában növekedett a terméshozam, igen jelentős számunkra, hogy az egyénileg dolgozó parasztok is — felhasználva az állam sokirányú támogatását — sikerre törekedtek gazdaságuk lehetőségeinek kihasználásában. Terméseredményeink ebben az esztendőben jobbak voltak, mint az e' múlt évben. A gépállományok a tavasszal és nyáron 82 965 normálholdon végzett munkával támogatták az egyéni gazdaságok termelését. Dolgozó parasztjaink emellett ebben az évben is jelentős mennyiségű műtrágyát használtak fel, a termelési szerződések megkötésén, fontos ipari nyersanyagok termelésén és általában a termelés fokozásán keresztül jelentős jövedelemre tettek szert.

A mezőgazdaság kettős feladatának eddigi végrehajtása tehát máris komoly eredményt hozott egész dolgozó népünk számára. Az alapvető élelmezési cikkekkel való ellátáshoz népgazdaságunknak rendelkezésére áll a szükséges készlet. Javult az állampolgári fegyelem, a kötelezettségek teljesítése. Nem kedvez ez természetesen dolgozó népünk ellenségeinek. A jobboldali elhajlás kedvező talajt biztosított a kulákok és falusi kupecsek üzérkedéséhez, és lehetőséget adott a kötelezettségek alól való kibúváshoz, — ezért körükben nagyon népszerű volt.

Törökszentmiklóson, Jászberényben — de a megye más részén is — számos olyan kulák volt, aki kupeckekkel havi 40—50 ezer forintot vágott zsebre a dolgozó parasztok rovására, ugyanakkor beadásban, adófizetésben szinte kivétel nélkül adószak maradtak. Ezek a személyek ma is igyekeznek a kötelezettségek alól kibújni, suttogással, rémhírterjesztéssel, a termelés szabotálásával, termelőszövetkezettel szemben agitációval kárt tenni. Ez nem ritka jelenség a jászboldogházi eset, ahol a kulák a dolgozó parasztokat az őszi vetésről igyekezett lebeszélni; vagy az öcsödi tapasztalat, ahol a kulákok végigjárták a dolgozó parasztok tanyáit, és a szövetkezetbe való belépéstől igyekeztek eltéríteni a dolgozó parasztokat. Változatlanul feleadt az ellenség ez irányú tevékenységének leleplezése és megakadályozása.

Korántsem mondhatjuk, hogy a termelés emelkedésében a mezőgazdaság minden területén megtettük a fölünk telhető és szükséges intézkedéseket. Az állami gazdaságokban, a mezőgazdasági termelőszövetkezetekben még mindig sok olyan nehézséggel küzdünk, ami akadály a terméshozam emelésének. Az állami gazdaságokban a termelés költségei még az idén is rendkívül magasak voltak. Ez a szervezésből, a tervszerű irányítás hiányából következett. Szövetkezeteinkben a munkafegyelem javulása ellenére is sok volt még a késésből származó veszteség. De a legnagyobb és legégetőbb probléma a termelési ágazatok helyes arányának kialakítása. Régi és alapvető igazság, hogy korszerű gazdálkodás, jövedelmező növénytermelés nincs fejlett állattenyésztés nélkül. Ha összességében előre is mentünk az idén a termelés fokozásában, az állattenyésztés terén változatlanul szinte egy helyben topogunk. Nemcsak arról van szó, hogy a szövetkezeti állatállományt 1953. végén és 1954-ben alaposan csökkentették a helytelen és káros intézkedések — és ezt teljes egészében nem sikerült helyrehozunk —, hanem arról is, hogy a meglévő állomány jövedelmezősége még rendkívül alacsony. Igaz, hogy egy év alatt a szövetkezeti tehénállomány napi tejtermelése 1,3 literrel emelkedett, de az is igaz, hogy még mindig alacsony. A sertésállomány nagymértékben megnőtt, de elenyészően kicsi még mindig a sertéshizlalás. Egyre több termelőszövetkezetben vetődik fel a lótenyésztés és lótartás helyes mértékének megállapítása is. A lóállomány csak egy részét használjuk ki a szövetkezetekben, azt sem az év minden szakában. Viszont a magas lóállomány nagy mennyiségű és drága abraktakarmányt fogyaszt. Feltétlenül gondolnunk kell arra, hogy a ténylegesen szükséges lóállomány megtartása és a tenyésztés színvonalának emelése mellett fokoznunk kell a sertéshizlalással összekapcsolt ökörtartást. A szövetkezeti termelési ágazatok tudományos és megalapozott kidolgozása azonban nemcsak az állattenyésztés kérdését veti fel. A szövetkezetekben rengeteg lehetőség van a termelési ágazatok szaporítására. Jelenleg

szövetkezeteinkben elenyészően kicsi a gyümölcsösök területe. Konyhakertészet csak néhány nagyobb szövetkezetben van. Az öntözött területek hasznosítása szinte kizárólag rizstermeléssel történt, holott ezeken takarmánynövényeket és más növényféléseket is nagy mennyiségben lehet termelni, sőt a rizs monokulturális termelésének megszüntetése ezt ugyancsak követeli. Nem tudtuk eddig meghonosítani a szántóföldi öntözést, ezt ezzel a takarmánynövények, kapásnövények terméseredményeit nagymértékben tudnók emelni.

Ezek megoldása nem egyszerű és nem is könnyű. Mint a mezőgazdaság egész fejlesztése, ez is népünk egészének ügye. A szakemberekre, a tudomány embereire nagy rész jut ebből a feladathból, Őszintén örülünk azoknak a sikereknek, amelyeket a külszállási és karcagi kísérleti gazdaságok lelkes szakemberei felmutatnak. De az eredmény jóval nagyobb értékű lenne, ha ezeket segítenének meghonosítani a gazdaságukat övező termelőségvetkezetekben is. Őszintén örülünk annak, hogy a technikumok és a hozzájuk tartozó tangazdaságok példásan dolgoznak. De az itt dolgozó szakemberek eredményei is nagyobbak lennének, ha ez a mezőtúri, török-szentmiklósi termelőségvetkezetekben is mutatkoznék. Az is nagy jelentőségű, hogy falusi pedagógusaink mind nagyobb figyelmet fordítanak a szövetkezetekre, érdeklődnek helyzetükről, segítik is — különösen a tsz-ifjúságot — kultúrnevelő munkával. De falusi pedagógusaink többet is tudnának adni. Az általános műveltség emelése nemcsak az iskolában oldható meg, hanem a felnőtt lakosság körében is sok a tennivaló. És különösen nagyok a tennivalók a szövetkezetekben, ahol az alapszabály megismertetésén, a munkaegység-számításon túl is segítő kezét nyújthatnak pedagógusaink az új, a szocialista erkölcs kialakításában. Senki annyit és olyan színvonalon adni a termelőségvetkezeteki tagság nevelésében, mint éppen ők, nem tudhat. A mezőgazdasági termelés emelése, a falu szocialista átalakítása, népgazdaságunk egységes szocialista alapjának megteremtése nem egyszerűen és szűken vett termelési vagy termelőségvetkezeteki szervezési probléma. Sokkal több ennél. A tudomány és technika vívmányainak a termelésben való felhasználása, a gazdaság és az emberek gondolkodásának átalakítása és még sok minden más. Ehhez nemcsak a falu, hanem szocializmust építő egész társadalmunk segítségét vár.

III.

A júniusi határozat óta lényeges változás van megyénkben a termelőségvetkezeteki mozgalom fejlődésében. Már a márciusi határozat után megnőtt a szövetkezeteki tagok önbizalma, és ez nemcsak a soronlévő feladatok megoldásában, de a szövetkezetek számszerű növelésében is kifejezésre jut. A szövetkezeteki tagok jelentős része érzi, hogy rá feladat hárul a még egyénileg dolgozó parasztok meggyőzésében.

A szövetkezeteki tagok lelkes munkáját legjobban az igazolja, hogy ebben az évben már több mint 8 ezer család, több mint 40 ezer kh. földdel lépett a nagyüzemi gazdálkodás útjára. A nyár és őszi folyamán 15 község dolgozó parasztságának nagyobbik fele választotta ezt az utat. Ez a tény is igazolja, hogy a mezőgazdasági termelés emelésével együtt lehet és szükséges a szövetkezetek számszerű növelése. Szeptember végén a megye mezőgazdasági művelési területének 53%-a a szántóterületének is több mint a fele tartozott a mezőgazdaság szocialista szektorához. Ebben az esztendőben belépő dolgozó parasztok túlnyomó többsége a mezőgazdasági termelőségvetkezeteki formát választotta. Kisebbségi része — amelyik még nem egészen győződött meg a kollektív munka előnyéről — lépett I. típusú termelőségvetkezeteki csoportba. A szövetkezeteki földterületek 75%-a, a családoknak 68%-a a mezőgazdasági termelőségvetkezetekben van. Ez egészséges fejlődés. Amellett, hogy a falu szocialista átalakításának fő formája a mezőgazdasági termelőségvetkezet, a jövőben is támogatjuk a szövetkezés alsóbb formáit, amelyek alkalmasak — különösen az új alapszabály betartásával — arra, hogy tagjaik meggyőződjenek a közös gazdálkodás előnyéről, és megismerjék ezt a munkát. Azonban egészségtelen — és Szolnok megyében számos ilyen példa is van —, hogy a termelőségvetkezeteki csoport fejlődésében megreked, évek során nem fejlődik fejlettebb formájúvá. Az ilyen jelenség a szövetkezeteki mozgalom egészének előrehaladását akadályozza. Az ilyen szövetkezeteki csoportokat türelmes és körültekintő munkával át kell segítenünk a nehézségeken, biztosítanunk kell továbbjutásukat.

A termelőségvetkezeteki mozgalom számszerű fejlesztéséhez Szolnok megyében számos olyan kedvező körülmény van, amely lehetővé teszi a gyorsabb előrehaladást. Vegyük sorba a legfontosabb kedvező körülményeket!

1. Munkásosztályunk, fejlett nehéziparunk Szolnok megyében igen sok gépet adott a mezőgazdaság számára. Jelenleg mintegy 1500 erőgép, emellett több ezer kisebb és nagyobb talajművelőeszköz és munkagép van megyénk gépállomásain. A talajmunka termelőszövetkezeteinkben — és az állami gazdaságokban is — túlnyomó részben gépesítve van, sőt a gépállomások a jelenleginél jóval nagyobb területen is képesek elvégezni a munkát. Szocialista iparunk a közeljövőben rendelkezésre bocsátja újabb termékeit: a magyar univerzál- és a lánctalpas Diesel-traktorokat. Az elkövetkező években előrehaladunk a kapásnövények betakarításának gépesítésével is. Már az idén dolgozott néhány kendervágó, járva-szilózó és más gép, amely szélesíti a termelési ágak gépesítését.

A gépállomások idei munkája biztató. A munka minősége, az egy normálhold gépi költségének alakulása mutatja azt az erőfeszítést, amelyet a gépállomás műszaki dolgozói, a traktoristák és a szakemberek ezen a téren tettek. A gépesítés ilyen nagy aránya azonban továbbra is csak akkor lesz emelője a termelőszövetkezeti mozgalomnak, ha tovább javítjuk a munka minőségét. Helyenkint még megmutatkozik — bár egyre kisebb mértékben — a gépi munka iránti bizalmatlanság. Ezt leghathatósabban jó munkával lehet leküzdeni.

2. Szolnok megyében a szövetkezetek az utóbbi években — bár sok nehézség árán —, de megerősödtek. Még számos helyen van baj és javítani való, de a dolgozó parasztnak előtt megvan a vonzó példa. Minden faluban van szövetkezetünk, és ezek tekintélye nagymértékben megnőtt a dolgozó parasztnak előtt. Az ideai termelésben szövetkezeink eredményei megmutatták a nagyüzemi gazdálkodás fölényét. Gabonából járási szinten 1,5—2 q-val több a termelőszövetkezetek terméseredménye, mint az egyénié. A mezőgazdasági termelőszövetkezetek egyharmadában pedig a búza termésátlaga 10 q-n felül volt. A szövetkezetek összvagyonra Szolnok megyében ma már jóval több mint félmilliárd forint. Ezzel együtt a szövetkezetek tagjai is megerősödtek anyagilag. Ritka az olyan szövetkezeti család, ahol 1—2 hízó ne lenne az ólban. Csak az elmúlt évben 475 szövetkezeti család vásárolt vagy épített magának családi házat. A szövetkezeti parasztnak házában ma már megtalálható a rádió, a rendes bútor, szép ruházat, és ami nem utolsó sorban fontos: harmonikus családi élet. Régen a nincstelenség sok családi perpatvarnak volt a szülője. Ma már ez másként áll. Szövetkezeti tagjaink ezévi jövedelme szintén jelentősen nőtt. Nem egy olyan szövetkezet van, mint a tiszafüredi Úttörő, ahol 100 Ft-on felül van, a rákóczi Rákóczi, ahol 70 Ft a munkaegység értéke. Az ezévi eredmények természetesen nem megnyugtatóak. Egyrészt vannak szövetkezetek, ahol a gazdálkodás alacsony színvonalából kifolyólag jóval alacsonyabb a jövedelem. Ezen feltétel nélkül változtatnunk kell. A dolgozó parasztnakhoz intézett felvilágosító szó csak akkor eredményes, ha azt a szövetkezetek példás munkája támasztja alá.

3. Szolnok megyében a felszabadulás óta nagymértékben megnövekedett az öntözött terület. Amíg a felszabadulás előtt a szántóterületnek csupán fél százalékát öntözték, addig ma már ez 9%-ra emelkedett.

Az öntözött terület és az öntözési lehetőség célszerű kihasználása elsősorban nagyüzemi gazdaságban lehetséges. Ez a lehetőség azonban szintén csak akkor emelője a nagyüzemi gazdálkodásnak, ha a rizst vetésszorgalmasan termeljük, ha konyhakészítést létesítünk, ha növeljük a szántóföldi öntözést.

4. Szolnok megye mezőgazdaságára általában a külterjesség jellemző. A nagy gabona- és kukoricatermő vidékeken a dolgozó parasztnak hamarabb felismerik a nagyüzemi gazdálkodásban rejlő lehetőségeket, ha azt példával és meggyőző szóval eléjük tárjuk.

5. Nem utolsó sorban fontos feltétel és egyben kedvező körülmény, hogy a falusi pártszervezetek megerősödtek, többszáz jólképzett pártmunkás ment falura, akik a politikai és gazdasági munka különböző területein lelkes tevékenységet fejtenek ki.

* * *

A termelőszövetkezeti szervezésben alapvető az a lenini tanítás, hogy a dolgozó parasztnak meg kell győzni a termelőszövetkezeti gazdálkodás előnyéről. Semmiféle kényszer, erőszak, furfang ebben a munkában nem segít. A dolgozó parasztnak elhatározását azonban meggyőző munkával elő kell segíteni.

Megyénkben a termelőszövetkezeti mozgalom számszerű növelésének fő kérdése az, hogyan tudjuk a szövetkezeti tagok új, megváltozott életét a dolgozó pa-

rasztoknak híven bemutatni. Nem a népnevelők nagy számától függ, hogy mikor határozza el magát a dolgozó paraszt, hanem attól, ki és mit mondott el neki. A legcélszerűbb és legeredményesebb, ha a szövetkezeti tag hívja. De feltétlenül jó, ha elhívja saját lakására, hadd lássa a dolgozó paraszt a tsz-tag házatáját, családja életét, jövedelmét és mindazt, amit szóval megértetni sokkal nehezebb, mint bemutatni. A tél alkalmas a dolgozó parasztsággal való beszélgetésre. Kétségtelen, hogy a beszélgetések során újabb ezrek lépnek be megyénkben is a szövetkezetekbe.

A mezőgazdasági termelés fejlesztésében és a mezőgazdaság szocialista átszervezésében biztató eredmények vannak Szolnok megyében. De a feladatok megoldása a jövőben még nagyobb erőfeszítést kíván. Le kell küzdenünk nemcsak a jobboldali nézetek maradványait, de az olyan gondolatokat is, amelyek a megelégedettséget, a megnyugvást táplálják. Eredményeink már az idén is jóval nagyobbak lehettek volna, ha a hibák el'len következetes harcot folytattunk volna.

A mezőgazdaság kettős, de összetartozó feladatának megoldásával megteremtjük hazánkban a népgazdaság egységes szocialista alapját, még szilárdabb alapokra helyezzük a munkás-paraszt szövetséget, és nem utolsó sorban biztosítjuk dolgozó népünk életszínvonalának emeléséhez nélkülözhetetlen alapvető élelmezési cikkek bőséget.

Csáki István

Szívhez szóló levelek

— Egy szolnoki pedagógus szovjet pionírok és szolnoki úttörők levelezéséről —

Iskolánkba naponta hoz a postás cirillbetűs levelet. Mikor beviszem az osztályba a lilatintával telerótt borítékot, felragyognak az ügyis csillogó fiatal szemek, kicsit felbomlik a rend is, türelmetlenebbje kiugrik a padból, türelmesebbje csak beletapsol a tenyerébe — beszélni pedig mind a huszonkilenc egyszerre beszél: — Kié a levél? Ljusza írt Kaliningrádból, Rája Kalininből, Alexandra Asztrahánból, Valentina Sztálinból, Ljuda Vladivosztkból, Lizaveta Alma-Atából vagy Lena Kandalaksából?

Mindenütt vannak barátok: a Balti-tenger partjától a Japán-tengerig, Murmanszktól Kazahsztánig. A légi posta útvonalát melegen összesimuló gyermekszívekkel lehetne jelölni...

Hogy kezdődött? Egyszerűen, mint a mesék. Hatodikus korukban már nem írtak olyan szépen a tanítványaim, mint még az ötödik osztályban. Fejcsóválva néztem a házi füzteket:

— Ejnye, gyerekek, ebben az évben akartam megindítani a levelezést szovjet pajtásokkal, de ilyen írással nem mutatkozhatunk be nekik. Nem sajnálhatom magamat, hogy még írni sem tudtam megtanítani az osztályomat!

A megrendülés csendje után kirobbant az érdeklődés: — Ha szépen írunk, levelezhetünk?

— Persze!

Egy hónap se telt bele, rámába lehetett volna foglalni a füzetlapokat, gyöngybetűk sorakoztak rajtuk.

— Most már írhatunk!

A szavamat be kellett váltanom. Nekifogtunk az első levélnek a hatodik osztályos szókinccsel, s ez nem is volt olyan egyszerű, mint amilyennek látszik. Volt ugyan már vagy ötszáz szavunk, de nem tudtunk jelzős főnevet ragozni, nem tanultuk még a melléknevek fokozását, a parancsoló módot, a feltételes módot... Tömondatokban kotyogtunk, mint a tyúkok.

Lelkesen, de kínlódva fogalmaztuk: — „Mi a hatodik osztály növendékei vagyunk. Tanulmányozzuk az orosz nyelvet. Szeretjük az orosz filmeket. Nagyon tetszett nekünk az Ezred fia, a Kővirág, az Elsőosztályosok, a Nahimov tengernagy, a Bátor emberek, Grant kapitány gyermekei, a Sztálingrádi csata és Berlin eleste...”

Hogy miért soroltunk fel ennyi filmcímeket? Nemcsak azért, mert ezek a filmek csakugyan nagyon tetszettek nekünk, hanem azért is, mert ezeket a filmcímeket eredeti orosz alakjukban megkaptuk a mozivállalattól „kéz alatt”.

Azt is megírtuk, hogy gyakran olvasgatunk orosz meséket. Igen érdekes volt a Cipócska, a Kisegér dajkája, a Hat kecskegida, a Kakaş és a kandur, a Szalmaboci, meg a Béka királykisasszony, (Ezeket a címeket a mesefüzetek címlapjáról másoltuk...)

A levelet a Vörös Kereszt továbbította. Kéthónapi izgalmas várakozás után megjött a válasz Kaliningrádból: — „Mi, a kaliningrádi 18. sz. iskola tanulói nagyon örülünk, hogy levelezni akartok velünk... Írjátok meg, hogy éltek, hogyan tanultok, minél töltitek a szabadidőt, van-e Úttörőházatok, jártok-e szakkörbe? ... Mi nagyon szeretjük a magyar filmeket, nemrég láttuk az Újonc a stadionban, az Állami Aruház és Ifjú szívvel c. filmeket...”

A kaliningrádi pajtások megható igyekezettel alkalmazkodtak a mi stílusunkhoz, és sorolták a mozifilmcímeket ők is. S milyen jól tették! A gyerekek lelkenedezve vitték a hírt, hogy lám, Kaliningrádban is szeretik a mi színészeinket! Kölcsönös a szovjet-magyar barátság!

A kaliningrádi levelet aláírta vagy hat pajtás. Ez a hat cím prémiumként jutott a legjobb oroszoknak. Albin, Elvira, Nina, Tamara, Valéria és Ella olyan egyszerre „helyben voltak” a magyar Zsuzsik, Ágnesek, Pólikák és Erzsikék szívében, mint napos ablakban a muskátli.

Pityergett, akinek nem jutott cím. Alig győztem vigasztalni: — Tanulj csak szorgalmasan, szerzek én címet mindenkinek, aki megérdemli.

Lázás tanulási verseny kerekedett... A jó tanulás, természetesen, nemcsak az orosz nyelvre vonatkozott, hanem minden tárgyra. Feljavultak az osztályzatok, mert nem lehet olyat megírni Ninának, hogy: — Nem tudtam a számtant... „Beszedtem” történelemből...

Beszámolni csak ötösökről vagy négyesekről lehetett, úgyhogy a végén még a kaliningrádi Tamara írta kedves restelkedéssel, hogy — „Üdvözöllek a negyedév alkalmából, nagyon örülök jó előmeneteled miatt. Nem is vagyok méltó, hogy levelezze velem, mert az én bizonyítványomban két hármas is becsúszott. Igérem, hogy félévre utólrlek...”

A földrajz tanulásában nemes viszonzást váltott ki a Szmirnackaja Jelena levele. Léna boldogan tudatta, hogy mikor geográfiából Magyarországot tanulták, — az egész osztály ötöstre felkészült. Mindenki kitűnőre akart felelni arról az országról, ahol a barátnői, levelező pajtásai élnek...

A levelek segítőtársakká lettek az iskolai munka minden területén. Bajtársiasabbá vált a fiúk, lányok érintkezése, mert a távoli pajtások azt írták, hogy az ő vegyes osztályaikban nagyon barátságos az osztálytársak magatartása... A társadalmi munka, mely addig igen kellemetlen fogadtatásban részesült, — vonzó és új megvilágítást kapott a szovjet levelekben: — „...Két hetet a kolhozban töltötünk, segítettünk betakarítani a krumplitermést. Elfáradtunk a szokatlan munkában, de kárpótolt bennünket a hála, amit a kolhoz munkások tanúsítottak, s a haza elismerése jó munkánkért. Iskolánk kitüntetését kapott a segítségért, amit az államnak nyújtott, s most mindenki büszke ránk. Ez nagyon jó érzés...”

S a levél hatása alatt fellendült a fémgyűjtés, a papírhulladék gyűjtése, s már nem csupán abból, hogy „mit hoz a zsebnek”, — hanem abból, hogy mit jelent a nemzetgazdaságnak. Rábredtek a magyar pajtások is, hogy jó érzés, ha büszke rájuk az iskola, a város és az ország.

S ahogy jöttek-mentek a levelek, egyre melegebbé és mélyebbé vált a rokonszenv, az együttérzés.

Eddig, ha a fordítási szöveg arról szólt, hogy: „A Vörös Hadsereg felszabadította a népi demokratikus országokat a fasizmus elnyomása alól”, — a szöveg csak egy bővített mondat volt. Alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző... De mikor egyre több szovjet levélben fordult elő: „...papa esett a háborúban...”, a fordítási szövegnek még a felolvasása is megváltozott. A sorok mögött ott látták a kis magyar diákok ezután mindig az elárvult otthonokat, ahova nem tért vissza az édesapa...

Ahogy nőtt a szeretet, úgy nőtt a figyelmesség, a kedveskedés. Számontartották a pajtások egymás ünnepeit. Szálltak az üdvözlő sorok és jókívánságok az októberi évfordulón, újévkor, április 4-én, május elsején, a Győzelem Napján — tanév-záráskor...

Nyáron meglevelezték egymással az iskola címe helyett a lakáscímet, mert szerető barátnők csak nem várnak két hónapig nyári élményeik közlésével! Özönlöttek a színes beszámolók! A mieink írták, rajzolták és festették leveleikben távoli pajtásaik számára az aggteleki cseppkőbarlangot, írtak a Balaton csodavilágáról, Margitsziget úttörőtáboráról, Szilvásvárad kies vidékéről, ahonnan csak hegymászással lehet tehez jutni, három falujárára van a peccenyének való, még messzebb a gyümölcs — és éppen ez az érdekes és romantikus benne! A beszerzés valószínű hadjárat, a hazaszállítás haditorna, az elkészítés: művészet, és a bekebelezés: az eltüntetés csodája.

A kaliningrádi pajtások írtak a Balti-tenger napfényes partjáról, ahová motorvonatokkal jártak ki egésznapos kirándulásokra. Írtak Jantarnij faluról, ahol megtekintették a borostyánkő kitermelését. A kalinini pajtások látogatást tettek Torzsokban, ahol látható még egy földesúri kastély a hozzátartozó „Ördöghíddal”. Földalatti börtöneiben elevenen falazták be a jobbágyfelkelése parasztszerveit... Vasziljeva Tamara a nagymamához utaztában három napot töltött Moszkvában, és volt Lenin Mauzoleumában. Így írt róla: — „...az örök úgy állnak a bejáratnál, hogy azt hinnéd, ércből öntötték őket... süppedő szőnyeg visz a márványterembe, amelynek közepén négyszögletes kőlapon nyugszik az üvegkoporsó... Az üvegkoporsóban a mi halhatatlan Vlagyimir Iljics Leninünk, Lenin arca a koporsóban is élet-színű, mert a fejénél álló örök kezében vörös zászlók vannak. E zászlók színe a csodálatos megvilágításban a márványfalakról rőzsaszímben verődik vissza... Köröskörül észak és dél, kelet és nyugat minden virága...”

Néhány levél a Szovjetunióból

Következtek azután színes beszámolók a pajtások lakóhelyéről. Szolnok története ismeretessé vált Asztrahánban és Vladivosztkban, Alma-Atában és Kalininben. Még a szovjet úttörőhíradóban is mikrofonba olvasták, hogyan lett a Tisza melletti sórakodó központból — sok véres háború, tűzvész, bombázás és újjáépítés után — a mai fejlődő ipari központ. Benne volt a beszámolóban Nyári Lőrinc várvesztése, ... az 1849. március 5-i szolnoki csata, Damjanich vörössipkásai..., Szolnok költőfia, Verseyhy Ferenc, aki átültette a Marseillaise-t magyar nyelvre, és kapott érte kilencévi várfogságot... De beszámoltunk a cellulózyárról, a vegyiművekről és a szolnoki rádióról is.

Szovjet pajtásaink is megírták, hogyan kelt fel romjaiból Kaliningrád — milyen új híd készül el 1956-ban Kalininben a Volgán —, milyen viruló ipari centruma az ukrajnai Donbassznak Sztálinó...

Mi beszámoltunk a szovjet vendégek magyarországi látogatásáról — a szolnoki Úttörőház és Zeneiskola szovjet látogatóiról, azt is megírtuk, hogyan köszöntöttük őket orosz nyelven! Kalinini pajtásaink megírták, hogy ők pedig televízión élvezték a magyar művészek moszkvai szereplését és nagyon-nagyon tetszett nekik a kiváló magyar hegedűművész: Sándor Lokotos!...

Szóba kerültek a levelekben a kedvenc könyvek. Ki mit olvas? Melyik írórt ismeri, szereti? Kiderült, hogy közös „barátok” a Jules Verne és Cooper Fennimor könyvei... A mieink megírták, mit olvastak Gajdártól, Oszejevától, Fagyjevától — szovjet pajtásaink pedig hévvel dicsérték az „Egri csillagokat”, amelynek írója, hősei, tárgya valósággal elragadta a kis és nagy szovjet olvasókat. És nagyon tetszett nekik Móra Ferencnek a Pionyerszkaja Pravdában is megjelent elbeszélése, törökvilágról szóló „Recsep pasa borbélyja”.

Váltották egymást a színházi levelek. Mi írtunk a Platon Krecsit (A nagy műtét) szolnoki bemutatójáról, — ezután ők is mindig részletes ismertetést küldtek a közösen meglátogatott színelőadásokról. Így mi is megismertük „Az erdei tó titkát”, a „Szerencsés utat!” c. ifjúsági darabot, s a bájos mesejátékot, a „Kristálykulcsocskát...”

Megismertük egymás napirendjét, beszámoltunk leveleinkben egy-egy iskolai napunkról, tanóránkról, tananyagunkról. Kalinini pajtásunk válaszolta: — „... a mi tanóráink is nagyon élvezetesekek. Történelemből most tanuljuk a krími háborút, Szevasztopol hősi védelmét... irodalmi anyagunk Turgenyev élete és munkássága... Kedveljük a vegytanórákat, és szeretjük a laboratóriumi munkát. Ilyenkor kapunk savat, lúgot, sőt, és megfigyeljük a különböző kémiai reakciókat”.

Persze, az igazi barátságoknak apró beszámolnivalói is vannak. Magyar részről például: — „Nagy gondban vagyok, hogy milyen jelmezben vegyek részt az úttörőházi karneválon...” Vagy: — „Képzeld, szovjet rejtélyversenyre neveztem be, már van 325 pontom!...”

Szovjet pajtások leveleiből: — „Képzeld, levágattam a hajamat. Mellékelten küldöm a legújabb fényképemet. Írd meg, de őszintén, hogy tetszem-e neked rövid hajjal, vagy jobban illett a hajfonat?...”

A levelek nemcsak fényképekkel vannak béléelve, hanem a szeretet apró ajánlékaival. Vannak benne művészképek orosz operákból, balettekből, filmekből — levelezőlapon Rjepin-képek, Gogolj-figurák, felvételek: Szocsiból, Kaliningrád parkja, Asztrahán, Moszkva, Sztálinó legszebb épületei — a kaliningrádi állatkertből egész képsorozat: aranyfácán, emu, bagoly, páva, fehér és fekete gólya! S jön a levelekben Puskin-vers, orosz dalszöveg. Sőt Asztrahánból orosz szöveggel kaptuk a magyar dalt: „Darumadár útnak indul...” Kérték érte cserébe a dal magyar szövegét és a magyar ábécét. Lehet, hogy mialatt miénk oroszul tanulják a darumadarat, — a kis szovjet komszomolokák ugyanazt énekelgetik magyarul...

A mi leveleinkben útrakel a park, a Damjanich-fürdő, a Tisza-szálló, a Tanácsháza, az Irodaház látképe, — Vörösmarty arckép, Bem apó... Színei-Merse képei levelezőlapon, és rajzban a mezőkövesdi, kalocsai és a szűrhimzéses népviselet.

Érkezett már egy gyönyörű album Kaliningrádból: a nyári táborozás arany napjainak megörökített felvételeivel, és ment egy album a szolnoki úttörőéletből vett képekkel, a karnevál legszebb jelmezeseinek bokkrétájával.

Már nem kell keresni a témát, már nem kell szopogatni a tollat — szalad a toll a papíron, fut vele a gondolat, mint mikor közeli hozzátartozónak ír a szívben hozzátartozó. Ha bármi történik az iskolában: klubest, szereplés, pajtáscsalád avatása, tantárgyi rajgyűlés, ami nagyon sikerült — a gyerekek első gondolata: — Ezt megírom Natasának!... Erről értesítem Galinát is!

És összeemelegednek a leveleken keresztül a családok is. A levelek mindig azzal zárulnak: forró üdvözet a papától a te papádnak, a mamától a te mamádnak. Én pedig sokszor, sokszor csókollak: a te távoli barátnőd...

S hogy ez a távotság megszűnjék, hogy a távoli barátság közelivé váljék, Kaliningrádból meghívás is érkezett egy magyar kislánynak: „Családom szeretettel meghív, töltsd nálunk a nyarat. Próbálg engedelnyt nyerni erre. Én úgy örülnék, hogy a szívem is megállna egy pillanatra, hogy azután erősebben dobogjon a boldogságtól!”.

Olykor vidám félreértés is adódik. Egy kis tanítványom neve: Györgyike. Ljudmilla boldogan lépett vele levelező kapcsolatba, s első levelét így fejezte be: „...1 000 000-szor csókollak, Ljuda”.

Másnap ajánlottan érkezett Ljuda második levele ezzel a szöveggel: — „Az első levél nem érvényes! Ma hallottam, hogy Magyarországon Györgyike fiúnév! Postafordultával írja meg, hogy fiú-e maga, vagy lány? Komszomol kézszorítással: Ljuda. Utóirat: Fényképet is küldjön!...”

Lelkesen levelező nyolcadikosaim mellett van most hetven ötödikesem is, akik éppen csak, hogy megtanulták még a cirill betűvetést. De már ők is puhatolóznak: — Mikor írhatunk már a szovjet pajtásoknak? Tanár néni, kérem, már igazán elkezdenénk!

Erősen latolgatom a dolgot, hogy valóban elkezdem velük is. Mert igaz, hogy a szokincs még kevés, — de a szeretet kincse már bőven futja. S a levelezésnek ez az igazi aranyalapja.

K. Tóth Lenke

Új nyersanyag — új gyár

— A Szolnoki Szalmacellulógyár munkájáról —

A Szolnoki Papírgyár kebelén belül épült meg a szalmacellulógyár. Ez az üzem első öt éves tervünk egyik jelentős alkotása.

Kulturális színvonalunk fejlesztése egyre több papírt kíván. Magyarországon ma sokkal több újság, folyóirat és könyv jelenik meg, mint valaha. Iskoláinkban, egyetemünkön több diák tanul, mint a felszabadulás előtt, és így sok füzetre, jegyzetre, stb.-re van szükség. Nem kétséges, hogy a papírtermelés nemcsak kulturális, hanem gazdasági és ipari fejlődésünknek is egyik fő pillére és egyben annak mérőszáma is, hisz igen sokszor az 1 főre eső papírmennyiséget fogadják

el egy-egy ország kulturális színvonalának mérőszámául.

A papírgyártáshoz elsősorban cellulózra és facsiszolatra, ehhez pedig nagymennyiségű fára, mégpedig fenyőfára van szükség. Köztudomású dolog, hogy hazánk fában szegény ország, de különösen szegény fenyőfában, ami a cellulógyártás legfontosabb alapanyaga. Tekintettel arra, hogy lombosfa-telepítéseink csak 15—20 év múlva lesznek kitermelhetők, szükségessé vált olyan hazai nyersanyag után nézni, amely a külföldről szállított fát — legalább is részben — pótolja. Magyarországon ez a választás a szalmára esett.

Miért éppen a rizsszalma?

A szalma nagy mennyiségben fordul elő hazánkban. Begyűjtése — különösen termelőszövetkezeteinkben — szervezett. A papírgyártás által felhasznált szalma mennyisége nem veszélyezteti a mezőgazdaság érdekeit. Nem veszélyezteti különösen akkor, ha rizsszalmát használunk fel. A rizsszalma mezőgazdasági célokra nem alkalmas, még almozásra sem. Ezért eddig elégették. Ésszerű volt tehát az a gondolat, hogy a magyar szalmafeleslegések közül éppen a rizs szalmáját használjuk fel cellulógyártási alapanyagként, mert így egy eddig csekély-

értékű mezőgazdasági termékből tudunk értékes alapanyagot készíteni.

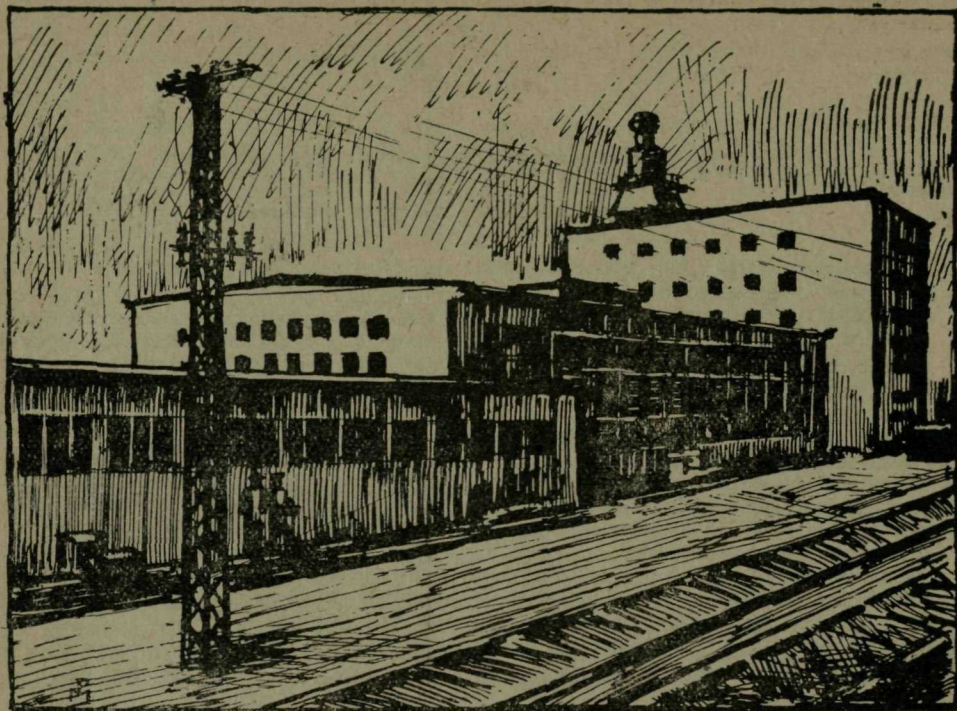
Ha egymás mellé állítjuk a lucfenyő és a szalmafeleslegések kémiai elemzési adatait, akkor azt láthatjuk, hogy a fa — jóval nagyobb cellulóz-tartalma miatt — általában sokkal ideálisabb alapanyag cellulógyártásunk szempontjából, mint a szalma. A szalmafeleslegéseket egymás között vizsgálva viszont, a nagyobb cellulóz-tartalma miatt, a rozs- vagy búzaszalmára esnek választásunk. A kémiai elemzés adatait a következő táblázat foglalja össze:

	Lucfenyő:	Búzaszalma:	Rozsszalma:	Rizsszalma:
Cellulóz	58	50,2—52,4	54,0	46,3—48,9
Pentozán	11	19,2—20,7	18,2	19,4
Hamu	0,4	5,0	3,2	16,5
Lignintart.	28	20,0	15,0	12,3
Extrakt	2	2,5—2,9	—	3,1—4,92

A fenti táblázat alapján azonban nemcsak a magasabb cellulóz-tartalom szólna a búza és a rozs szalmájának felhasználása mellett, hanem az alacsonyabb hamu-tartalom is ezt indokolná. A magyar rizsszalma hamutartalma lényegesen magasabb, mint a búza- vagy a rozsszalmáé. A hamutartalom gyártástechnológiai szempontból meglehetősen nagy hátrányt jelent. Mindezek ellenére a rizs szalmáját választottuk alapanya-

gul, mert — bár cellulóz-tartalma alacsonyabb és magasabb hamu-tartalma miatt nem a legideálisabb nyersanyag — a mezőgazdaság semmire sem tudja hasznosítani, és így inkább a teljesen értéktelen anyagból, mintsem a mezőgazdaságban felhasználható búza vagy rozs szalmájából célszerű cellulózt előállítani.

Külön megterhelést jelentett ezenkívül az, hogy a rizsszalma hamujában — te-

A Szolnoki Szalmacellulózgyár épülete

hát izzítás után visszamaradó részében — igen nagy mennyiségben van kovásvav (SiO_2).

A rizs- és búzaszalma hamujának elemzését a következő táblázat tünteti fel:

	kovásvav SiO_2	vas- + alumínium-oxid R_2O_3	kálcium-oxid CaO
Rizsszalma:	72,5—84,9	12,1—18,5	8,6—11,0
Búzaszalma:	56,3	5,6	7,5

Látjuk tehát, hogy a feltárás szempontjából annyira kellemetlen SiO_2 -nek — kovásvavnak — mennyisége a rizsszalma hamujában lényegesen nagyobb, mint a búzaszalma hamujában.

Ez természetesen maga után vonja azt, hogy a gyártási eljárásnak olyannak kell lennie, amely — lehetőség szerint — minél nagyobb mennyiségben eltávolítja ezt a kellemetlen hamualkatrészt.

A szecskázótól a hollandi kádakig

Ha a gyártástechnológiai szempontból vizsgáljuk az üzemet, akkor lényegileg 3 fő üzembrészt kell megkülönböztetnünk:

1. szecskázó üzem,
3. főző- és osztályozó üzem,
3. vegylanyagot előkészítő üzembrészek.

Nézzük meg röviden, mi történik az egyes üzembrészekben!

Szecskázáson általában a szalma felaprítását értik. Nálunk a szecskázó üzembrészből nemcsak aprítják a szalmát, hanem a lehető legtökéletesebben meg is tisztítják a kísérő kellemetlen, szennyező anyagoktól. A szecskázó üzembrészből történik a szalma portalanítása. Ez rendkívül fontos művelet, mert ezzel ki tudjuk küszöbölni a hamu egy részét.

Itt történik a szalmaszár csomós alkotórészeinek eltávolítása is. Ez azért lényeges, mert a szalma szárában lévő csomók a papírgyártás szempontjából gyengébb minőségű és nehezebben feldolgozható rostot tartalmaznak.

A szecsakázóban lévő elektromágneses dob magához vonzza, s egy külön helyen összegyűjti a szennyezésképpen előforduló drót- és vasdarabokat. Külön berendezés gondoskodik arról, hogy a kalászban bentmaradt magrészek eltávolíthatók legyenek. Igen érdekes az, hogy a magrészek mennyisége az egyes szalmaszállítmányoknál 0,5%-ig is felmehet. Ezeket a rizsmagvakat, amelyeket külön zsákokban gyűjtünk össze, állatok takarmányozására lehet felhasználni.

A portalanított, csomótlanított és az esetleges vasdaraboktól megszabadított szecsakát külön berendezésben főzőlúggal keverjük össze. Ez az eljárás lényegileg azt a célt szolgálja, hogy már a főzés

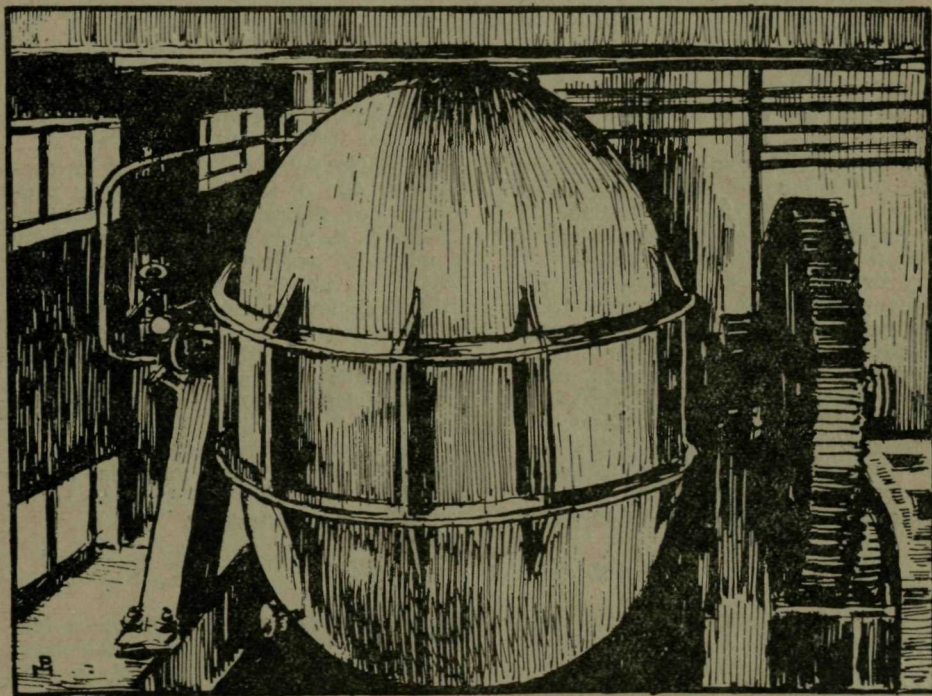
előtt átítatódjék a szecska a főző folyadékkal. A feltárás — tehát a nem-cellulóz alkotórészek eltávolítása — a gömbfőzőkben történik történik magas nyomáson, a szalma minőségétől függő változó időtartammal. A főzött cellulózpép azután olyan osztályozó berendezésbe kerül, amely kiválasztja a kevésbé megfőtt szecska-részeket. Ez csomagolópapír gyártására alkalmas. Az osztályozó választja ki a jó minőségű rostokat tartalmazó cellulózt is. Ez ismételt osztályozás és mosás után fehérités alá kerül. Ez a fehéritő hollandiban történik kalciumhypoklorit segítségével. A kész, fehéritett cellulóz pép formájában csővezetékben jut közvetlenül a papírgyárba, vagy pedig tekercs formájában szállítva az ország többi papírgyáraiba.

A kémiai segédüzemekben a cellulóz-főzéshez szükséges monoszulfitos lúgot, valamint a fehéritéshez szükséges kalciumhypokloritot állítjuk elő.

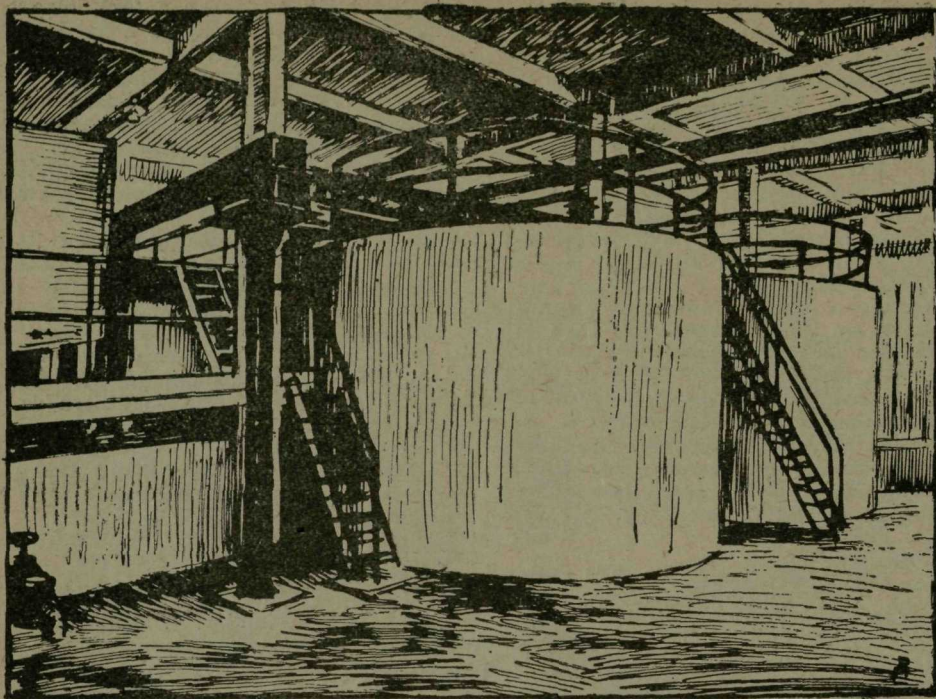
Két esztendő sikerei

A gyár 1954. februárjában kezdett működni. Tekintettel arra, hogy a magyar rizsszalma új nyersanyag, a gyártási eljárás kidolgozása és kísérletezése meg-

lehetősen nagy munkát igényelt. Sok nehézséget kellett leküzdenünk, nemcsak a technológiai, tehát az egész gyártási eljárás kidolgozása során, hanem az egyes

A szalmacellulózgyár gömbfőzője

A szalmacellulózgyár fehérítő kádjai

gépi berendezések bejáratása és megismerése terén is.

A gyár 1955. év elején már körülbelül tisztán látta, melyek azok a nehézségek, amelyek a minőség javulását akadályozták. Szükségessé vált az eredetileg kidolgozott technológia módosítása is.

A gyár termékét eddig általában 10–20%-ban használták fel üzemeink az egyes papírféleségekhez. Ez a felhasználási arány meglehetősen alacsony. Olyan technológiát kellett kidolgoznunk, amely lehetővé teszi a szalmacellulózsnak a papírba történő nagyobb adagolását. Ez a technológiai módosítás lényegileg nagyobb vegyszer-mennyiség adagolásával, a monoszulfit és marónátron lúg arányának megváltoztatásával, valamint ha-

tékonyabb mosóberendezés üzembe helyezésével történt meg.

Nem kétséges, hogy a jelenleg bevezetés alatt álló új technológián egyes pontokon még finomítanunk és változtatnunk kell, de nem kétséges az sem, hogy jó minőségű szalmacellulózt csak jó minőségű szalmából lehet előállítani. Felétlenül szükséges, hogy rizstelepeinkről lehetőleg gazmentes szalma érkezzék az üzembe. Ennek a feladatnak a megoldása elsősorban az agronómusokra tartozik. Rizstelepeink szennyező növénye, a muhar rendkívül káros a gyártás szempontjából, mert nem szolgáltat jó minőségű cellulózt: a muhar maghéjai benne maradnak a késztermékben, és így a papírt erősen szennyezik.

Tovább folynak a kísérletek

A Szolnoki Szalmacellulózgyár azonban nemcsak termelő, hanem kísérleti üzem is, ahol ki kell dolgoznunk azt a végleges technológiát, amellyel majd a második öt éves tervünk keretén belül építendő szalmacellulóz-kombinát mű-

ködni fog. A szolnoki gyár ennek a feladatának eleget tett, és rizsszalmából, szulfátos eljárás segítségével olyan cellulózt tudott előállítani, amely mintegy 60 százaléknyi mennyiségben volt a papír anyagához keverhető. A szulfátos el-

járás a Szolnokon alkalmazott monoszulfites eljárásnál gazdaságosabb, mert a felhasznált vegyszer-mennyiség nagy részét vissza lehet nyerni. A szolnoki gyárban azon dolgozunk, hogy ez minél nagyobb mértékben biztosítható legyen, és így a monoszulfites eljárás visszanyert szennylégját más célra értékesíthessük. Ezek a kísérletek a Papíripari Kutató Intézet és a Konzervipari Kutató Intézet munkatársainak bevonásával folyamatban vannak.

A gyár további feladata a technológia által automatikusan magával hozott egészségvédelmi berendezések kikísérletezése, és egyben a munkás-egészségügy megszilárdítása is. A szecskázó üzemben keletkező nagy mennyiségű por veszélyezteti a dolgozók egészségét, és éppen ezért a helyi kórház röntgen-főorvosával, dr. Bugyi Balázssal állandó ellenőrzés alatt tartjuk dolgozóink tüdejét. Eddigi vizsgálataink alapján megállapítható, hogy az organikus jellegű szecskázó por — másféléves üzemeltetés után — nem okozott egyik alkalmazottunknál sem szilikózist, ami köztudomásúan igen veszélyes üzemi megbetegedés. De vizsgálat tárgyává kell tennünk a későbbiek-

ben az esetleg keletkező gombás megbetegedések leküzdését is. Jelenleg gyárunkban semmilyen gombás megbetegedés sincs. Mivel azonban a rizsszalmával különféle gombák kerülhetnek üzemünkbe, szükséges a kérdésnek orvostani szempontból való megvizsgálása. Ezek a vizsgálatok a szakirodalom területén nemcsak hazai, de világviszonylatban is újszerűeknek mondhatók.

A szolnoki gyár e munka végrehajtásával is meg akar felelni kísérleti jellegének: nemcsak a szorosabb értelemben vett technológiát kísérletezi ki folyamatosan a Sztálinvárosban építendő nagy kombinát részére, hanem már jó előre fel akarja deríteni azokat a speciális megbetegedéseket, amelyek hasonló üzemekben felléphetnek.*

A Szolnoki Szalmacellulógyár nem nagy üzem, de kísérleti jellegénél és újszerű voltánál fogva jelentős helyre küzdötte fel magát. Az üzem magyar alapanyagot szolgáltat a magyar dolgozók által készített papírhoz, és ugyanakkor tudományosan foglalkozik a gyártás gazdaságosabbá tételével, valamint speciális munkaegészségügyi kérdésekkel.

Dr. Molnár László

* E vizsgálatok eredményeiről következő számunk egyik cikkében számolunk be. (Szerk.)

EGY MEGMENTETT MÓRICZ-VERS

Az elmúlt évek során több ezer kötet olyan könyv jutott a Szolnoki Papírgyárba, mely csupán felelőtlen munka, illetve ellenséges tevékenység következtében osztozott a fasiszta fércművek és népellenes könyvek jól megérdemelt sorsában. A szolnoki Damjanich János Múzeum és a megyei könyvtár dolgozói — papírgyári munkások jelzése alapján — nem egyszer hoztak ki nagyobb mennyiségű könyvanyagot a gyárból. Így került elő — többek között — egy Móricz-könyv is: *Boldog világ.* (Móricz Zsigmond összes állatmeséi. 3. kiad. Ill. Gara Arnold, Bp. Légrády Testvérek, év nélkül. 84 + 2 p.)

Ennek első, ún. „szennylapján” egy ceruzával írott vers olvasható, fölötte ezzel a bejegyzéssel: „Móricz Zsigmond írta 1931 május 5 én délelőtt a Nyugat könyvsátrában a könyv napon”. A belső címlapon pedig az író aláírása látható.

Móricz Zsigmond kezeírása annyira közismert, hogy a verset minden különösebb egyeztetés, kutatás nélkül kétségtelenül saját kezével írottak fogadhatjuk el. Erre vall különben a születés körülményeire vonatkozó bejegyzés és a vers írása közötti különbség, valamint az aláírás és a vers írása közötti egyezés is. A vers szövege, a benne lévő utalások arra engednek következtetni, hogy hihetünk a bejegyzésnek: a négyszakasos költemény valóban ott született a Nyugat könyvsátrában az 1931-es könyvnapon. Rajta van a rögtönzés könnyedsége, a pillanatnyi ötlet frissesége. Látszik, hogy az író nem sokat elmélkedett rajta, egyetlen betűt sem változtatott az első fogalmazáson. Ahhoz, hogy a költemény és Móricz Zsigmond életének összefüggéseit feltárjuk, hogy azt „megfejtjük”, alapos, sok mindenre kiterjedő vizsgálatot kell végéznünk. Ez a Móricz-kutatók feladata. Mi éppen erre akarunk lehetőséget adni, mikor a verset — a Magyar Tudományos Akadémia felhívására — közöljük.

A JÁSZKUNTSÁG eddig is feladatának tekintette az ilyen irányú munkát; ezt bizonyítja két olyan cikkünk, mely éppen Móricz Zsigmondtól származó dokumentumokat hozott nyilvánosságra. (Dr. Borók Imre: Móricz Zsigmond Kisújszálláson. Jászkunság, 1954. augusztus. I. évf., 1. szám, 13. p. A cikk az író két fiatalkori, emlékkönyvben fennmaradt versét, ill. kézírását közli. — Császtvai István: Móricz Zsigmond és a Jászság. Jászkunság, 1955. október. II. évf., 5. szám, 33. p. A tanulmányban az író jászberényi útjával kapcsolatos, Blénesy János jászberényi tanárhoz intézett két levele is olvasható.)

Íme, a megmentett Móricz-vers:

*Mese, mese, márka,
Fekete madárka,
Körülrepül a világon
Tüzet rakik minden ágon:*

*Heje, huja, hó
Hun egy áruló,
Itt ír pizér egy kis mesét
Igy árulja a könyvesét.*

*Rigó madárka,
Piros, nem sárga
Bohuniczky Szeji azt
Ingyen finkálta.*

*Nem úgy mint ezt én,
Mert ő nem szegén,
Hanem gazdag van hitele,
Készen a vers ide vele.*

A verset az eredeti szövegnek megfelelően közöljük: a helyesírási hibák — vessző- és ékezethibák — az eredetiben is megvannak.

Kisfaludi Sándor

Háry János bajtársai

Verbunkos és obsitos történetek a Nagykunságból

A verbunkosok és obsitosok történetei néphagyományunk legfiatalabb csoportja. Az utóbbi két évszázadban hívta életre a heje-hujás verbunkos vitézek országjárása és az évtizedes sóvárgás után messze idegenből hazatérő kiszolgált katonák határtalan mesélő kedve.

A nagytmondó vitézi históriák telve vannak a népi világnézet fényében és bölcs derűjében érlelődött legnemesebb magyar ízekkel. Szövedékükben sokszor pogánykori hitvilágunk emlékei és ősi mondatöredékek lappanganak. Természetesen, legtöbb bennük a mese-elem. Életük is a mese életéhez hasonló. Ezeket is szó-hagyományozás útján, prózai, kötetlen formában örökölte az utókor. Egyéni vonás sincs bennük több, mint a népmesékben. A hőstettek, vakmerő kalandok, amikkel az obsitos itthon eldicsekedett, a kaszárnya közös, sarzsírói regrutára szálltában egyre tökéletesedő találmányai, szellemi termékei lehettek inkább, mint saját fantáziája szüleményei. S ahogyan e motívumokat históriává kerekítette, összefüggő sorozattá fűzte, nem ítélniük egyénibb cselekedetnek a mesemondó ügyeskedésénél. Reánk maradt állapotukban pedig, annyi bizonyosra vehető változtatás, variálás után ezek a históriák éppenséggel nem első elmondójukat (a hősíket) jellemzik többé. Teljes mértékben a közösség tulajdonai már. — De van a népmesével egyéb érdekes összefüggésük is: a mesebeli világ a népi képzeletben immáron elvesztett hitelét általuk visszahadakozta még egyszer, legalább némileg és utóljára. Mert a mesét ki hitte már, ki bízott a mese valaha élő valóságának hitt fantasztikus alakjaiban! Ám ezeket a históriákat tűnődve hallgatták. Ha némelyekben az elrugaszkodott képtelenségek ébresztettek is gyanakvást, ennek summája éppen csak annyi volt, hogy pl. *Cseppentő István, Dúló Nagy Imre*, vagy más obsitos, akivel a pusztán szomszédos volt a karámuk, vagy akivel egy dűlőben szántottak-vetettek, együtt is komáztak legénykorukban, vajon véghez vihetett-e ilyen karakán tettet, vajon viaskodhatott-e sárkánnyal, meghághatta-e Taljánország égbenyúló hegyeit? ... De ebből a kételkedésből is sok szertefoszlott arra a gondolatra, hogy az Óperenciák messzesége, az idegen fordított világ, a komisz élet kiből mit csíholhat elő — ki tudhatná azt! ... Háry János beszédére is csak a furfangos diák prüszszentett rá.

A néprajz éppen csak tudomásul vette e hagyománycsoport létezését, de foglalkozni mindeztideig nem foglalkozott vele.

E históriák feljegyzésének, gyűjtésének jobb alkalmai, lehetőségei persze már elmúltak, már csak az idő-gereblyélte tarlón szedegethetünk. Időben, és szerencsére egyébként is, messze eltávolodtunk attól a kortól, amely ezeket formálta, és életben tartotta. A falu elbeszélgető obsitosai rég porladoznak, azok is elmentek, akik diskuráltak még utolsó hírmondóikkal. Nem akad, aki felemlegesse őket.

E históriák átszármasztására ennek előtte is gyéribben adódott alkalom, bizonyos személyes kapcsolatok, emlékezősek kellett hozzá, megközelebb léggör. Mesemondás során nem kerültek elő. Miként egy 84 esztendősi adatközlőm mondta: „Nem mese ez. Legénykoromban hallottam a vén Szabó Imre bátyámtól, aki ölkörcsordás volt. Vele történt”. Az utódok, akik már mesének kezdték tekinteni, egyre csekélyebb részt őriztek meg belőle.

Az általam lejegyzett, alább közölt hagyományokat mintegy két évtizeddel ezelőtt szedtem össze. Ma már hiába keresném ezeket, nem találnám meg. Mielőtt rájuk térnék, tekintsük át röviden azt is, hogyan él a kunsági és környékbeli nép emlékezetében a verbunkosok, obsitosok kora.

I.

Rákóczi-féle kurucfelkelés leverésétől egészen a múlt század közepéig kötéllel fogdosták a katonának való legényeket. Közben ugyan voltak idők, amikor soroztak, majd verbuváltak is, de ha így nem értek el eredményt, megint csak kötél után nyúltak. *Osváth Pál*, az utolsó híres sárréti (bíhari) csendbiztos írja pandúrkorá emlékeiről szóló könyvében: „Vitték katonának külországba a jobbágy fiúkat, akik onnan csak mint bénák, vagy öregek kerültek haza. A fogdosás az országban mindenütt egy időben hajtattott végre. A fogdosók a községi előljárók voltak, akik mint-hogy a nemesi kúriákon lakó cselédekhez nem nyúlhattak, a vagyonosokat pedig kímélték, így a rájuk vetett véradót néhol a szegényebb osztályból fogták össze”. Ugyanezt kesegri a népdal is:

Már minálunk verbuválnak kötéllel,
Elviszik a szegény legényt erővel,
A gazdagnak öt-hat fia, nem bántják,
A szegénynek, ha egy van is, elrántják.
Mert a gazdag győzi pénzzel, bankóval,
A szegény csak siralommal, jajszóval...

De ha csak szerét ejthette, a szegény is segített magán. Bajom „mezőváros” 1837. évi jegyzőkönyvéből olvashatjuk: „Csák Sámuel az 1831. esztendőben alkori nagybajomi előljárók azért adták katonának, mert a katonafogásra kitézött eszén ő a városházához feljövén, a bírúk beállandó kötelességét észre vette s bár őtet a főbíró a városházánál letartóztatta, onnan elszökött s a vélekedése szerint katonának fogandó legényekhez hírt adott s adatott, kik közül az előljárók egyet sem kaphatván meg, ... Csák Sámuel azért fogatták el, mert a parancsolt számú rekrutákat ki nem állíthatták”. Ugyanekkor Szerepen is hasonló eset történt. A nótárius bejegyezte a protokollumba, hogy „valamely személy, ki légyen?, nem tudható, nesztét vevén a katonafogásnak, az olyan legényeket e hírrel felveré s őket az előljárók meg nem találhatták”.

Később se álltak kötélnek a legények. Hiába, nem szerették! Váltig kínálgatták pedig nekik. A világosi fegyverletétel után osztrák vasasok és zsandárok még sűrűbben járták vele a falvakat, hazatérő honvédek után kutatva, fitetve. Akiket elcsíphettek, azokat besorozták az osztrák császári hadseregbe, s kötélre fűzve (nehogy elszökjenek) hajtották őket külföldre, távoli tartományokba. Bódi Mihály honvéd huszár-gyerek elfogásáról maradt is fenn egy töredékes ballada:

Éjszaka van, ragyognak a csillagok,
Édesanyám, ne bánkódjék, itt vagyok!

Bódi Mihály, nem látott-é valaki?
Kutya zsandár a honvédet keresi!

Világostól eddig rázott a nyereg,
Édesanyám, egy kicsit leheverek.

Bódi Mihály, ne feküdj az ágyadba,
Mert nem itthon vagy az apád házába.

Édesanyám, lecsatolom a kardom,
A csákokommal a fogásra akasztom.

Bódi Mihály, ne fordulj a fal felé,
Kilenc zsandár most állott a ház elé!

„Bizony ráhúzták Bódi Mihályra az osztrák mandért, csizma helyett a bakancsot! Foszlós kenyéren élhetett volna, oda meg cibakot rágott. Mért nem hallgatott a jószóra, szegény...” — teszik utána, már csak így prózában.

A „messze távolból” küldözgették néha-néha búsongó soraikat. Mészáros Sándor Churfürst von Hessen Capel 8-ik Huszárezredbeli közvitéz egyik levelét a karcagi Nagykun Múzeum őrzi². A feleségének küldte Bécsből 1855-ben, s első oldalán ékes ábrázolás látható: szomorúfűzfával beárnyékolt emlékoszlop előtt egy huszár áll lovával. Erről írja: „Vevém emlék okáért ezt a rajzot, melyből láthatod ezredünk öltönyét s kinézését s egyszersmind valamikor reá tekintesz, legalább egy-egy gondolatot vész szegény tőled elszakasztott férjed után s hogy téged ezen emlék oszlop a hűség szentségére szüntelen emlékeztessen”. Azt is meghagyta a feleségének, hogy ezt a képet ne a dohos láda fenekén őrizze, hanem tegye ráába és fűgessze a falra.

A harminckéttornyú Majlandban, Stiriában, Brünnben, Grácban meg hol szolgáltak azidőt a magyar fiúk. Nem jószántukból, látjuk. Györffy István írja a Nagykunsági Krónikában, a türkevei öregek szájavallása után, hogy „mivel nem nagyon siettek a legények a verbunkos markába belecsapni, a város 300 forint „öztöndíjat” helyezett kilátásba annak, aki hajlandó volt 12 esztendőre a fényes mündért felvenni”³.

A bajomi öregek pedig arról tudnak, hogy valamikor a 48-as szabadságharc utáni esztendőkből egy híres táncos, de nagy korhely Sárkány Laci nevű fattyúval próbálta lépére csalatni a legényeket a katonaszedő deputáció, meg a véradó gond-

jában tüsténkedő előljáróság. Megcsörgették előtte a tele bugyellárist, hogy tartson „toporzót”. Gyönyörű szépen felöltöztették paszományba, sarkantyús, fényes csizmába, osztán kiugratták a piactérre. Járt a is az a bandaszóra, meg kell adni!... Bámulta mindenki, apraja, nagyja. Megnézték a legények is, helybe is hagyták, hogy takarcsan szedi-veszi a lábát, de azután bizony eloldalogtak a közeléből. Ölegette volna pedig őket, híváscskolva szép szóval: Így-úgy, kedves komám!... Mire megint csak a kötélre került a sor, írmagjok sem maradt a legényeknek, úgy elpárologtak a placcról, akár a kámfor! Bíró uram erősen vakarta a füle tövét, a deputáció se úgy festett, mintha fizető kedvében volna. Az lett a vége, hogy Laci legényt őt magát vitték el.

De a bécsi önkény a tanácsbelieket is más észre bírta végtére! Hol egyik, hol másik előljáró vette pártfogásba a szorongatott legényeket, s mikor úgy hozta a sor, besúgta a csapszékbe, vagy valamelyik ólba: „Holnap hoz a sneider nagy kötélkarikát, az inged ujúrra tetethetsz paszománt!” Nóta volt ez, amit el kellett csak dúdolni! Hő, nagy volt a határ, tele nádassal, abban más országi el nem igazodott, de még bele sem mert menni!

A város cselédei még inkább szívükön viselték a szorongatott legények gondját. Szeghalmon is benyitott egy éjszaka a baktek Petriék óljába: „Kert alatt a farkas, kötél a szájában!” Elértették a fattyúk: „Uccu, menjünk hajtani!” Ott bandáztak utcaszámra. A kéményben kolbász, szalonna lógott felettük, tarisznyára szeltek, kenyeret mellé, s mentek az Aklosba, Siskásba. — Az ugraiak a Fenesér nádás mocsaraiba ugrottak be egyszer. De ennek nem lett jó kimenetele. Mert összeakozkodtak a szintén ott kurattyoló harsányiakkal és megbicskálták egymást. Véres nyakkal vitte el őket a német.

Emlegetik, hogy a berekböszörményiek meg a Vénerdőre mentek „botot vágni”. A faluban csak vének, gyerekek, meg bénák maradtak. „Ezeknek elég egy bot — magyarázta bíró uram —, azt se használják, a legényeknek ellenben ónosfa is kell, meg fokosnyél!” A bécsi cugszfider nem értette! „Áj, niksz, niksz, forhing” — karatyolt ilyesmit. Ennek meg bíró uram nem vette értelmét. Kapadohányból olyan sűrű füstöt gomolyított, hogy a lőtyönfüttyszorult a helységházából a szűnyogokkal együtt.

Valamelyik mezőtúri főbíróról viszont azt beszéli a régi szájhagyomány, hogy amikor a császári verbunkosok az üres kötelet teregették előtte, szalmát kötöttek belé. „Hadd tömjék meg a strózsákat, messziről jöttek, aludjanak!”

A falurosszát, no azt a cugszfider karjába terelték, hadd tegye rá a görcsöt, és vigye Bergengóciába, hátha megszeli oda. Hadd sámfázza ki a német! Györffy írja, hogy hajdanában bizonyos Pap Péter nevezetű káromkodós legényről is úgy határozott a karcagi tanács, hogy „mivel a maga fenyítékét gyengének tartja, őt gyalog katonának adja”. Kikeresvén szíve gyökerét, jól ráhúzták a szentenciát! Lóra termett kunsági legényt gyalog katonának! Megjavult-e vajon? — Miként az öregek emlegetik, Sápon a Széles fiú volt ilyen gézengúz valamikor. Azon se fogott a hazai szigor. Még a nótárius elől is leütötte a kalamárist. De ezt a vasasoknak is hiába adták oda, mert harmadik határt se érték vele, visszaszökött. Méghozzá két német puskát is hozott a vállán, jobbról is, balról is egyet-egyet. S ezekkel lövöldözve riogatta a falu népét.

Osváth is azt írja, hogy az összefogdosott falurosszai, „ha lehetett, megszöktek és betyárok lettek”. Ha valaki, ő csak tudja, hogy volt, mint volt!

Ritkán bár, de kerültek verbunkos vitézek, akik valóságos művészetté fejlesztették mesterségüket. Táncuk, mulatozásuk láttára elfelejtették a legények a rájuk váró tíz-tizenkét esztendő.

*Hej, haj, legény vagyok, huszár leszek!
Hej, haj, kardot kötök, csákót teszek!*

Azt mondta az öreg Vig Sámuel juhász, aki 1832-ben született, hogy így ment ez még az ő gyermekkorában. A póregatyás legénynek derekára csatolták a kardot, fejébe nyomták a csákót, oszt már vitték is, míg ki nem józanodott. Sárrétudvariban a Nagykozsma előtt fújták a kutyadudások a gatyás-kardos legények, újoncok nótáját:

*Szurtos inget, tögyfagatyát,
Bocskort is elhányok,
Mundért öltök, kardot kötök,
Már csak lovon járok!*

Osváth Pál azt írja, hogy „a toborzók egy deli tizedes, 3—4 jó táncos közlegényből állottak s körbe úgy táncoltak, hogy a kör közepén mindig a tizedes kevélykedett. Csinosak voltak a bakatoborzók is, a huszár verbung pedig páratlan volt. Ezeknek a cigányok is mindig szebb nótákat húztak. Egyik daluk — mit zene mellett dalolni szoktak — ez volt:

Huszár vagyok, kedves babám, az is maradok,
Szemedszínű dolmányomon sárga gomb ragyog,
Uccu, peng a sarkantyúm,
Csekély gondom, semmi búm,
Csak úgy vigadok!

Az a legény, aki a verbunk borát megkóstolta, vagy megengedte, hogy fejére csákót nyomjanak: az katoná lett, mert az többé csábítóitól nem menekülhetett. Így szaporodott a katonaság a kicsapott diákok, kórhely iparos segédek és az olyan falusi legényekből, akik vagy szerelmükben csatlakoztak, vagy olyan hibába estek, amelyért lakolniok kellett volna”.

II.

Bezzeg Egres Kis Lajos is kötél nélkül szedte a katonákat! Kí volt ő? — nagyon szépen megírta ezt Győrffy István a Nagykunsági Krónika „Tánciskola a dülőúton” című fejezetében. Türkevei születésű árva gyerek volt, akiből a múlt évszázad leghíresebb verbunkos huszára lett. Olyan gyönyörűségesen járta a verbunkos táncot, de meg akármilyet is, hogy az már a mesébe is odaillett volna. Vitéz bajtársai élén bejárta az ország városait és számottevőbb községeit, s valósággal megbabonázta a legényeket, akik tucatszámra csaptak fel katonának. Majd pedig, amikor már kioregedett a mundérból, otthon, Türkevén vőfélységet vállalt, meg táncra taníttatta a fiataliságot. Aratóbandát szervezett, s tánctanítás volt a bér. Messze városokból, falvakból szegődtek hozzá a fiúk és lányok, hogy tudományából legalább valamicskét elsajátítsanak. A dülőúton húzta a cigány, s amikor levágtak egy rendet, mindjárt fordultak is néhányat. „Bereg megyéből Tarpáról, a Szamos mellékéről, Fölesdről, a Nagy Láp vidékéről, Csengerről, Tyukodról; Bihar lapályairól; Újfaluból, Dancsházáról, Bajomból, de még a hegyek közül Tárkányból is jöttek a híresebb legények. Volt köztük feles számmal a Tisza másik oldaláról, Csátról, Kövesdről, Boconádról, Gyöngyösről, meg a Teremtő tudja, honnan, honnan nem!” — írja Győrffy.

Vagy húsz esztendeje Kiskunhalason is beszéltem egy nagyidejű emberrel. Híres táncos, meg kőszáló természet volt virágkorában. Amolyan süvölvény volt még, mikor „Egres Kis Lajos táncát” megtanulta. A legények közé csapódva Türkevig jött érte. Meg osztán a kevei lányokért. De azóta bizony nagyon elnehezdedtek a csizmái! Csak úgy szóval magyarárgatta, magasztalta a szebbnél szebb táncfigurákat. Azóta bizony sírba is vitte emléküket.

Úgy látszik, Egres Kis Lajos nemcsak verbunkosnak vált be, hanem nagyhatású pedagógusa is volt a magyar táncnak, — nyugodjék.

Így lehet tehát, hogy emlékéit nem csupán Győrffy könyve őrzi. A régi hírek-névnek a nép emlékezetében is van még nyoma. Néprajzi adatgyűjtéseim során, szanaszét az Alföldön, hagyományörző öregek körében néhányszor ráakadtam. Inkább Kevei Kis Lajkó, Táncos Lajos, Sarkantyús Lajos, meg Lajos vitéz néven emlegették. Győrffy szerint a múlt század 20-as éveiben született. Ha azonban a nevéhez fűződő szájhagyományok némelyikét latolgatjuk, még a 60—70-es években is verbuválnia kellett volna, amit persze nem vehetünk valóságnak. Mindegy az! A néphagyomány értékét nem a hűen ejtett név, nem az anyakönyv és a pontosan egyező kronológiai adat határozza meg!

Verbuváláskor Sarkantyús Lajos megkezdte a táncot lent Szegedében, onnan Halasra jött. Beszélte volt az öreg Ternyák juhász, hogy a híres betyáros Hajagos Istvánnak három bojtárja csábult be Kötönyből. Mind a hárman vele mentek. Félgyeháza, Kecskemét, Nagykőrös, Cegléd. Mire idáig ért, annyi újonc kísérte, hogy nem is vihette már őket tovább, mert azt hitték a népek, hogy hadra megy. Két nagy tábort kitalált volna belőlük. Szépe-java a Duna—Tisza közének. Hej, kevélyen lovagolt elöttük! Szép lova volt!

Mezőkövesden a tanácsháza elé rendelte a muzsikásokat. Körben a katonái, közéjük pedig ő maga táncolt. Még akkor az ólaskertekben lakott a férfinép. Etetés, itatás járta az istállóknak éppen, amikor a fattyúk fülébe csapta a szél a zeneszót.

Jöttek felfelé a Csirmaz fiúk, Petők, Bánok; emerről meg Barciak, Birók mérték végig a hosszú Rózsa utcát, meg a Kapitány utcát. A Zöld és a Tardi utca feiöli kertekből pedig a Kiss meg Ráfis fiúk hozták a komákat. Rá is illett erre a csödületre:

*A kövesdi vásártéren,
Ihajláré, csuhajla!
Legényvásár lesz a héten,
Ihajláré, csuhajla!
Mind elkél a derekabbja,
Mert lesz, aki válogassa,
Ripp-ropp, ropogjon a gerenda!*

De most nem úgy történt a vásár, ahogyan a lányok elképzelték volna! Most csak Sarkantyús Lajos válogatott, s akiket ő kiválasztott, azokat meg is vette tancával. Csirmaz Pista a bajusza hegyét se tudta még megcsípni, de azért jót húzott a sallangos kulacsból, amit Sarkantyús Lajos nyomott a kezébe.

*Csikóbőrös fakulacs,
Sárgaréz csat rajta,
Nem vagyok gatyás paraszt,
De fényes katona!*

Mert ki abból a kulacsból kortyingatott, kard került annak az oldalára, csákó a fejébe! Nem is bánta volna ezt Pista, ha a keserves paraszti robottól szabadulva Lajos vitézzel táncolhatta volna végig a katona-sort! De biz annak nem az volt a gondja, hogy neki kedvét töltse. Kezembe került az az elsárgult levél, amit tizenhat esztendő múltán „messzi távolból” hazaküldött. „*Tzifra mundurt levetem-é, ingem, gatyám rám veszem-é?*” — kérdé benne szomorúan. Én se tudtam meg, került-e rá kövesdi kendervászon valaha.

A kis Derstomajon beszélte az öreg *Ipacsné Jakab Erzsók* néni, aki borsodszemerei volt, hogy az ő nagybátyját is Sarkantyús Lajos csalta el. Mint olyas, legénysorba kerülő ment el csavargásában Kövesdre, s nagybajuszú meglett ember volt, amikor valahonnan Stiriából hazakerült. Sokszor hallotta emlegetni gyermekkorában. Öregasszonyok még akkor is meg-megszidták Sarkantyús Lajost, mondván: „*Bár maradt volna a kevi árokban, amikor beleesett!*” De hogy ez az árokba esés miképpen történhetett vajon? — arról már nem szól emlékezett.

Mezőcsáton is megfordult Lajos vitéz. A piac közepén megvillant a kardja, perdült sarkantyúja:

*Sej, haj, gyöngy életem,
Ki irigylő, jöjjön velem!*

Akadit irgye, aki elmenjen vele, szép számmal. Egymás után csaptak tenyerébe a legények. Mint nézők, ott álltak karéjban a lányok is, s látva, hogyan verik szeretőik fejébe a csákót, csipőre tett kézzel elébe pattantak Lajos vitéznek: „*Örmester úr, vegye észbe kend, hát mi velünk mi lesz?*” De Lajosnak ilyesmi nem ütött szegét a fejébe! Egyet pödörítve bajuszán, így adta rá a szót:

*Egy-két kurta kis esztendő,
Ide-oda nem nagy idő,
Arra éppen elegendő,
Mig elkészül a fejkötő!*

Nem hiába rigmusoló vőfély lett, mikor szolgálat után visszakerült Túrkevére, de már akkor is hirtelen tudta pergetni a szavakat, akár a sarkantyút. De hamis volt a verse, mert az egy-két esztendő tízre-húszra is szaporodott Grácban, Brünben s ottankörül.

Járt Egres Kis Lajos Karcagon is, nem egyszer. Kiállt a banda a Bányafogadó elébe, ő pedig len kísétált a térség közepére, katonái karikába vették, s azután ámulhatott, aki látta! — miként a hagyomány meséli. Úgy elvette a fiúk esztét, hogy pl. *Király Péter*, aki siheder legény volt még csak, minden szülői ellenzés dacára, a tapasztási munkából szaladt fel a piacra, hogy sort álljon. Csaknem világgá ment bánatában, mikor Lajos rámondult: „*Eridj, az apád ezitazzát!... Maradj te még otthon, itt van már István bátyád!*”

Itteni szerepléséről versbe faragott emlékezést is találtam egy sárgult levelű kéziratos öreg könyvben⁵. Jobban már nem lehetne megdicsérni, mint ahogyan ez megdicséri:

Katonák érkeztek karcagi piacra,
Kevei Kis Lajkó ej be szépen rakja!
Ilyen fájin táncot nem láték még soha,
A legénység fejét bizony elcsavarja.
A Lajkó markába kezüket csapkodják,
Sorra a nevüket papírra iratják.
Hijába ridogál az asszony meg lánynép,
Hogyha legény volnék, én se tennék máskép.
Még jó, hogy nappal van, mert ha éjjel volna,
Még az öreg kaszás csillag is beállna,
Pedig a takarás a nyakába szakad,
Mert Karcagon kaszás legény már nem marad!...

De nemcsak a magyar vér mozdult meg a táncra, — azt mondják. A cseh és morva katonák is azzal regnáltak, mikor Prágában meg Brünnben járt, hogy szedje kótára a lábuk járását. De Lajos csak legyintett: „Nem való ez nektek, sógor! Tehénre se illik a gatyá! Billegjétek csak a magatok strófájára”.

„Még a császár udvarát is felverte Egres Kis Lajos híre!” — mesélte nekem az öreg Süveges juhász. „Egyszer osztán a császárnak is fülébe jutott. Nosza, rögtön kiadta a parancsot, hogy ő azt a huszárt látni akarja. Szerencsére éppen Brünnben volt. Vezetik oszt elébe. Nagy lakoma volt. Ott ültek az asztalnál. Gyere, fiam, — azt mondja neki a császár —, mutasd meg a tudományod. Bezzeg még a kanalat is elejtette csodálkozásában! Úgy meresztette a szemét! De Lajkó annyiba vette csak, mintha itt járta volna ni, a kevi piactéren. Oszt az a temérdek sok úr kevi úr lett volna. A végén osztán maga mellé ültette a császár. A saját tányérjáról étete. Ebéd végeztével pediglen, amikor Lajos elköszönt, egy zacskó aranyat erőszakkal beledugott a császár a tarsolyába. Mert nem akarta elfogadni.”

De nem is kötelezte el a császár aránya! Az öreg juhász ezt is tudja jól:

„Negyvennyolcban még honvéd volt. Osztán mikor a végén a fegyverletétel után hazakerült Kevibe, egyszer csak hivatják. Mégpedig a német generális kovár-télyára. Azt mondják neki, hogy mutassa meg, milyen az a hajdútánc, akit a hajdú katonák táncoltak. Mutatja osztán. De előbb egy kivont kardot kért, mert ahhoz az kellett, oszt arval. Vasasok fogták közre, úgy merték a kezébe adni. Na, — azt mondja a generális, most elég volt, hanem holnap is gyere el, mert én ezt a táncot meg akarom tanulni. Két nagy arany tallért adott neki a mellénye zsebéből. De azután vissza is tehetta, mert ott találták mind a kettőt a kapu küszöbén, melyiken Lajos kiment. De őt magát hiába keresték, nem találták meg, hiába tették tüvé érte a várost. Tanítottalak én már titeket táncolni Szolnoknál, meg Isaszegnél, most is az volna nektek való — azt mondta, osztán inkább a rétbén bujdosok!”

A közösség így szövi, fonja a legendát kiemelkedő fia köré, formálván minden tekintetben a maga képére és hasonlatosságára. Lajos még magát a generálist sem tanította táncra, nemhogy verbuvált volna neki! De amikor egy-egy híres karakán legény köré fonódik a legenda, azt mégis csak Egres Kis Lajos sorozza be még az 50—60-as évek mesgyéjén is. Mert akkor viszont ennek a fiának a dicsőségét ápolgatja a közösség, s mindjárt fényesebb az, ha a híres verbunkos vesz benne részt, nem pedig a kötél, vagy holmi csámborgó német káplár.

A már említett karcagi Király Pétert is az osztrák katonák vitték el 1850-ben, erőszakkal. A szájhagyomány viszont úgy meséli, hogy a „Morgóban mulatott a komákkal, mikor a verbunkos huszárok a csárda előtti térségre ugrattak. Alig szólalt meg a duda, Egres Kis Lajos mindjárt odakiáltott neki: Peti öcsém, a terem-tésedet, de szép legény lett belőled! Jut-e még eszedbe, mikor visszaküldtelek? De most meg azt mondom: gyere velem, szép öcsém! Amilyen fenegyerek volt, azt másképpen be nem fogják a császár ármádiájába!”

Szabó Péter is kb. 1855—60. között ment el katonának Túrkevérről, mert így invitálta Egres Kis Lajos: „Hej, szépöcsém, felnőtél, mint a jegenye! Be közzénk illenél! Fogadsz szót: köss kardot!” Mennyivel másképpen, csalogatóbban hangzik, mintha valami „kajla német cugszfider” mondta volna!

Szücs Sándor

A Magyar Rádió Szolnok megyei stúdiójában

Aki Szolnokon jár, és ráérő idejében alaposan körülnéz a városban, igen sok új létesítménnyel találkozik. Elég csak az Első Ötéves Terv nagyszerű alkotásait, a Tiszamenti Vegyiműveket, a Szalmacellulózgyárat, a Tejipari Vállalat üzemét, az új bérházakat megtekinteni, hogy kialakuljon bennünk a várcs jövőendő arculatát hordozó kép.

A Kolozsvári út elején, alig kőhajításnyira a piactértől, a földszintes házak közül egyemeletes épület magasodik ki frisseséget tükröző, krémszínű falakkal, egyszerű, nemes vonalakkal.

Új alkotás ez is: a *Magyar Rádió Szolnok megyei stúdiójának otthona*. Nemrég adták át rendeltetésének, s költöztették át ide a Malinovszkij úti József Attila Kultúrotthonban lévő ideiglenes helyiségéből a már két éve működő megyei stúdiót.

Érdeemes itt pár percre körülnézni.

Az udvar még rendezetlen. Sárcn-vízen ewickél keresztül a látogató. Az épületben azonban tisztaság, csend és a cserépkályhák kellemes melege honol.

Mi érdekel bennünket elsősorban?

Természetesen az, milyen munka folyik itt, hogyan is működik a megyei stúdió?

A földszinten találjuk a *szerkesztőségi szobákat*. Itt a stúdió munkatársai (jelenleg mindössze hárman vannak) ugyanolyan, vagy legalább is hasonló munkát végeznek, mint bármely napilap szerkesztőségének munkatársai. A nap bizonyos időszakában megélnék a helyiségek: telefon csöng, frógép kattog, a munkatársak riportokat, cikkeket írnak, folyik a külső munkatársak írásainak feldolgozása. A munka láza lebeg a falak között, hiszen minden este 6 órakor megkezdődik az adás, és szerte a megyében felcsendül a vezetékes rádió hangszóróiban a jól ismert hang: „*Halló, itt a Magyar Rádió Szolnok megyei stúdiója...*”

Hosszan lehetne írni a rádióriporterri és a műsorszerkesztési munka érdekességéről, nehézségeiről és szépségéről. Mindez azonban nem fér bele ennek a rövid

írásnak a keretébe, — s nem is erre vagyunk most leginkább kíváncsiak.

Inkább nézzük meg azt a bonyolult folyamatot, melynek során a stúdióból az emberi hang és a zene eljut a hallgatókhoz!

Az emeleten találjuk a stúdió technikai berendezését.

Nézzünk be előbb a *stúdiószobákba*. Mindkettő egy-egy kisebbfajta terem. Falait tökéletesen szigetelték, s ennek következtében kívülről semmiféle zaj nem hatolhat be. Berendezésük egyszerű: asztal, szék s a legfontosabb: a mikrofon. A két mikrofon speciális rendeltetésű: az egyik emberi hang, a másik zene felvételére alkalmasabb.

A stúdiószobák kettős üvegfallal érintkeznek a *technikai szobával*. Itt helyezték el a stúdió bonyolult elektromos felszerelését, a két-tányéros ún. nagyforgatót (hanglemezjátszó), az iker magnetofon-asztalt, a keverőasztalt, valamint az erősítőket.

Az említett három helyiségben történik a prózai és zenei anyag hangfelvétele és a helyszínen készített ún. hangos riportok bedolgozása a műsorba.

A hangfelvételt — a helyszínen készített hangos riportok felvételét is — az utóbbi évek egyik nagyszerű találmányával, a magnetofonnal végzik.

Az elektrotechnikai üzletekben meg lehetőségen olcsón lehet magnetofont vásárolni, s nem kevés azok száma, akik rendelkeznek vele, természetesen sokkal kisebbel, mint a stúdió. Közismertsége ellenére is érdemes azonban foglalkozni vele.

A név — *magnetofon* — magában hordja az eljárás lényegét: a hang felvétele s újból hanggá változtatása a mágnesség segítségével történik.

A magnetofon a következőképpen működik.

Egy robbanásmentes, egyik oldalán vasoxiddal egyenletesen bevont celluloid szalag változatlan sebességgel elhalad a *fellevő fej* előtt. A fejjel összeköttetés-

ben lévő mikrofon membránja a hang hatására indukciót hoz létre egy vasmagos tekercsben, s ezt az ún. *beszédáramot* rögzíti a magnetofon felvevő feje a celluloid szalag vasoxidos oldalán. Az áram hatására és ingadozása erősségének megfelelően a vasoxid szemcsék az áram okozta mágnéses tér erővonalainak nyomán helyezkednek el, s így is maradnak — megőrizve a hangot s anélkül, hogy a szalagon bármiféle szemmel látható változást lehetne tapasztalni.

A szalag visszatekerése után és újból leforgatása során az előző folyamat megfordítható. A hangot mágnéses erővonalakkal őrző celluloid szalagot ugyanazzal a sebességgel elvezetjük az ún. *lejátszó fej* előtt. Ebben a mágnésesség hatására egy vasmagos tekercsben áram indukálódik. Ez az áram — megfelelő erősítés után — a hangszóróba jut, amelyben egy vasmagos tekercs — az áram erőssége ingadozásának megfelelően — egy membránlemezt hoz rezgésbe, s már halljuk is azt a hangot, beszédet vagy zenét, amelyet előbb vettünk fel a szalagra.

A magnetofon a felvevő és lejátszó fejek mellett rendelkezik egy ún. *töröltő fejjel* is. Ez annyiban különbözik a másik kettőtől, hogy míg azokban permalóivásból van a tekercs magja, ebben szilícium-vasból. Segítségével kettős célt lehet elérni: felvétel idején előbb előtte halad el a szalag, s eközben teljesen megszünteti annak legkisebb mágnesezettségét (ez a felvétel tisztasága szempontjából fontos), ha pedig rosszul sikerül a felvétel, az egészet le lehet törölni vele, s így a szalag alkalmassá válik új felvétel elkészítésére.

Néhány szót szükséges rászánni a *keverő-asztalra* is. Ennek segítségével egyszerre négy különböző hangforrás anyaga vehető fel a magnetofon-szalagra. Így például egyszerre hallható az adásban az emberi beszéd, az aláfestő zene s különféle zörejek.

Az *erősítő berendezések* nemcsak a hangfelvétel és a visszajátszás idején töltenek be fontos szerepet, hanem a modulált áram továbbítása terén is. Ez a

rádió-adó felé, illetve jelenleg csak a szolnoki postán lévő nagy erősítő felé történik kábelösszeköttetés segítségével. Innét telefonvonalakon át juttatják el az adást a vezetékes rádióval rendelkező községek erősítő gócaiba, s onnan a hangszórókba.

A terv szerint rövidesen „igazi” rádió lesz a szolnoki stúdió. Anyagát a besenyősi út mentén — még a Hároméves Tervben épült — közvetítő rádióállomás sugározza majd, és 100 kilométeres körzetben az adás rendes rádiókészülékkel is vehető lesz. Ugyanakkor azonban megmarad az adás vezetékben való továbbítása is.

Vége van a hangfelvételnek. A félórás műsor készen áll. Adás előtt — próbaképpen — még egyszer leforgatják, nincs-e valami hiba.

Nincs.

Hat óra. A szolnoki posta erősítője átkapcsol a megyei stúdió vonalára, s szerinte a megyében egyszerre 20 000 hangszórón csendül fel: „Halló, itt a Magyar Rádió Szolnok megyei stúdiója!”

Hallgassuk véleg a műsort a technikai szobában elhelyezett hangszóróból! Imárá másodszor.

Közben nyugodtan gondolkodhatunk is néhány adaton.

20 000 vezetékes rádió-hangszóró jelentősen több hallgatót jelent. A félórás adást naponként mintegy 60 000 dolgozó hallgatja végig, tájékozódik, tanul az elhangzottakból.

Ezért nem szükséges külön hangsúlyozni azt, hogy milyen nagy jelentőségű a Magyar Rádió Szolnok megyei stúdiója a megye lakosságának tájékoztatása, a párt és a kormány által kitűzött nagy feladatokra való mozgósítása tekintetében.

S végezetül még egy számadatot!

Kormányzatunk hozzávetőlegesen hárommillió forintos költséggel hozta létre a stúdiót, s üzemeltetése sem fillérekbe kerül.

A stúdió fejlődésünk nagyszerű bizonyítéka.

Péteri István

A szolnoki művészet és művésztelep

(Második közlemény.)

III.

A magyar művészek megjelenése Szolnokon

Az 1848-as forradalom leverése után a nemzeti szellem lassan kezd megerősödni. Művészeink eszméik mellett nyíltan nem mernek ugyan kiállni, de a haladó hagyományok szimbólikus ábrázolásával, történelmi nagyjaink példamutató hősiességének állandó ébrentartásával serkentik ellenállásra az elnyomott magyarságot. A magyar művészetben ez a nemzeti romantika, a történelmi festészet kora, mely tartalmában előremutató és haladó. A történelmi festészetrel egy időben a táj- és népeletképek festése is fejlődésnek indul, és a népszínmű-romantikával párhuzamosan egyre nagyobb tért hódít. A haladó irányt képviselő festőknél sem jelennek meg komoly erővel a kor társadalmának harcai, hanem bizonyos fokú loyaltás, könnyed derű tükröződik képeiken. A festészetben az uralkodó irány a Münchenen át hozánk eljutó, nálunk termékeny talajra talált akadémizmus. A realizmus utáni vágy azonban már jelentkezik néhol.

Szolnok kielégítette művészeink tájképi és népelet iránti érdeklődését. A magyar festők közül mint az Alföld ábrázolója, elsőik közé tartozik *Ujházy Ferenc* (1827—1921.). Szolnoki születésű; főként ezzel magyarázható az Alföld iránti érdeklődése. Sok festményén megtaláljuk a magyar róna dolgos népét. Figyelmét azonban ezek a témák nem kötik le egészen, felköltözik Pestre, ahol egyre jobban bekapcsolódik a művészeti élet irányításába. Részt vesz a Képzőművészeti Társulat megalakításában, majd a 60—70-es években festőiskolát vezet.

Szolnok korai felkarolói sorában találkozunk *Böhm Pállal* (1839—1905.). Őt már valóban az Alföld színes élete érdekli: a tiszaparti füzesek, a halászkunyhók és cigányputrik néprajzi különlegessége. A szabad természet iránti rajongása távolítja el a műtermi festésztől, és viszi ki a napsütötte mezőre.

Romantikus ábrázolásain már ott van az igazi élet, és naturalista felfogásán keresztül eljut az Alföld festői szépségeinek tolmácsolásához. Élete meglehetősen hányatott, különösen korai éveiben. Nagyváradon született, és apja, az iskolában rosszul tanuló fiát mesterségre adja. Egy darabig kézműves, majd színházba megy statisztának, ugyanott kedvet kap a díszletfestéshez. Hamarosan ezt is megunja, visszatér Nagyváradra arcképfestőnek, de innen is tovább megy Aradra, ahol élete nyugodtabb mederbe terelődik: megnősül, festőiskolát alapít, melyben Paál László is a növendékei közé tartozik. Első felesége meghal, és ez újabb vándorlásának elindítója, Pestre kerül, ahol Ligeti Antal kieszközli számára, hogy 1871-ben ösztöndíjat kapjon, és Münchenbe mehessen.

Müncheni tartózkodása alatt figyelt fel rá, milyen nagy érdeklődéssel fogadják az etnográfiai ízü kelet-európai festményeket. Gyakran hazalátogatott, és ott szerzett tapasztalataival, a müncheni népelet- és zsánerekfestés hamarosan szokványossá vált kompozícióival megrakodva, feltehetően Pettenkofen sikereinek nyomán, ellátogatott Szolnokra. Derűs világ veszi itt körül, melyben az egyszerű hétköznapi is érdekes témákat kínál. Szolnoki tartózkodása alatt szívesen fest a várbán, sok vázlatot rajzol, és általában lassan, gondosan kidolgozva készíti képeit. Jellemzője a szemlélődő magatartás, a kerek, szabatos előadásmód. Minden apró részletre kiterjed figyelme, ami gyakran az aprólékosságok felesleges hangsúlyozására csábítja. A nyolcvanas évek után nem jön vissza Magyarországra. Festői témái azonban változatlanul a magyar népi témák maradnak. Müncheni műtermében és háza udvarán a tiszaparti képek minden kelléke megtalálható. Ismert képei készülnek így: Enyelgés a kútnál, Pásztortűz, Hajóvontatók pihenője, A hazatérő vásárosok, Hálófoltozók, Almaárus. Képein általában optimista, derűs világszemlélet uralkodik, és ez a festőben rejlő életörömről tanúskodik.

Bár művei romantikus ábrázolások, és bennük a nép iránti polgári érdeklődés fejeződik ki, mégis egy lépést jelentenek előre az akadémizmus megkötöttségéből. Színeiben már nem annyira a müncheni akadémia barna tónusát adja, hanem megjelenik a magyar Alföld egészséges, derűs, világos színe, Lelkes, hosszú éveken át tartó munkájának legnagyobb eredménye, hogy műveivel felhívta a figyelmet a magyar népelet tanulmányozására, és Pettenkofennel együtt felfedezi az alföldi fajtát, és a várost ismertté teszi mind a magyar, mind a külföldi művészek körében. Ezzel megkezdik azoknak a magyar művészeknek a sorát, kik évről évre mindig nagyobb számmal keresik fel Szolnokot a város kiapadhatatlan festői témáinak ábrázolására.

Vele egyidőben fest Szolnokon *Aggházy Gyula* (1850—1919), aki a népi témák ábrázolásában és felfogásában hasonló Böhm Pálhoz. Első tanítója Ujházy Ferenc, majd Bécs és München után Párizsban Munkácsy Mihály mellett dolgozik. Munkácsy erősen hatott rá, ezt számos festményén megfigyelhetjük. Párizsi útja után felkeresi Szolnokot, s addigi sötétes színeire údítoen hat az Alföld napsugara. Nem tartózkodik itt sokáig, de ez a látogatás művészetére döntő befolyást gyakorol. Itt festi első feltűnést keltő művét, a „Kártyavető cigányasszony”-t, melyet a „Dagasztó menyecske”, „Te vagy”, „Ketten kedvesem”, „Tereferé”, stb. követ. Művészte rendkívül népszerű a tárlatlátogató közönség körében. Egész életén végigkíséri a népi téma feldolgozása. Ehhez való vonzódása gyerekkorából származik, akkor ismerkedett meg a falusi emberek szokásaival, az aratók festői csoportjaival, a kukoricafosztás jeleneteivel. Képei derűsek, nem törekedik drámai hatásos elérésére. Festményeihez sok tanulmányt készít, ami alaposságát, elmélyülését és gondos szeretetét bizonyítja. Ezek a festmények mégis híven tükrözik a századvégi népszínmű-romantika felfogását: a nép igazi arca helyett idealizált, a való élettel nehezen azonosítható alakokat szerepeltet. Szolnoki tartózkodásának jelentősége abban áll, hogy a jellegzetes táj, közvetlen szemlélet jó hatással volt művészetére: képei természetesebbek lesznek, mondanivalója valóságosabbá válik.

Századvégi életkép-festészetünk felfrissítője, annak egyik legkiválóbb képviselője *Deák-Ébner Lajos* (1850—1934). Művészetében nagy szerepet játszott Szolnok, amelyet első ízben 1875-ben keresett fel. Az alföldi város élénksége annyira megragadta, hogy azután sűrűn látogatott ide. Szolnok vezette ki párizsi korszakának giccses, külsőséges, komolyabb témákat nélkülöző felfogásából, és töltötte meg új tartalommal művészetét, mely a műkereskedelem által már-már zsákutcába jutott. Eddig említett festőink közül nála érezzük legjobban a magyar nép és magyar táj iránti bensőséges vonzódást.

Iskolái elvégzése után a müncheni Képzőművészeti Akadémián tanul, majd Straehuber vezetésével dolgozik. Az 1873-as bécsi világkiállításon ismerkedik meg a francia festészettel, ennek hatására Párizsba megy. Korai, felületes képeire jótékony hatással van Paál Lászlóval kötött meleg barátsága és témák tekintetében Munkácsy befolyása, ami az „Öregasszony” és „Fifine” című képen könnyen megállapítható. Párizsban magáévá teszi Bastien Lepage naturalista és az impresszionizmusnak egyes eredményeit összefoglaló irányát. Észrevehetjük Millet alakjainak és Jules Breton témaválasztásainak hatását is. A művészetben fellelhető sok irányt egyesíti Szolnok, ahol benyomásait Münchenben, Párizsban szerzett iskolázottságával dolgozza fel. Párizs és Szolnok lesz további élete során két fő tartózkodási helye; egyik a formát, másik a tartalmat nyújtja számára.

A 70-es évek közepén Pettenkofen hírneve és sikere vonzza Szolnokra. A vele való megismerkedés, a közös téma iránti érdeklődés szoros barátságot teremt közöttük. Pettenkofen hatása alá kerül, de nem lesz szolgai utánzójává, bár abban az időben kapcsolódott hozzá, mikor annak legjelentősebb kora kezdődött. Pettenkofen ekkor már könnyedebben, szabadabban festett, a színek csillogására, változatoságára helyezte a hangsúlyt, és képei, megelőző stílusához képest kevésbé rajzosak. A szétszórt szabadtéri világítás újszerűséget jelentett. Deák-Ébner átvette a témákat, de más módon festette meg őket: kiemelte a magyar vidéki élet jellegzetességét. A levegőnek azt a varázsát, amely a legtisztább időben is ezüst fátyollal von be mindent, először Deák-Ébnernél találjuk meg. Ez az a sajátosság, amelyet mint közös vonást az Alföldön huzamosabban tartózkodó festőknél fellelhetünk. Így a képek bensőségebbé, a színek melegebbé válnak, a Pettenkofen-i hideg szürkés-kék és ezüst-szürkévé alakul.

Szolnoki élményeiről vázlatokat készít, és ezeket Párizsban dolgozza fel. Ő is, mint Pettenkofen, a Piac-tér valamelyik sarkában csendesen meghúzódva figyeli a vásári életet. Témái távol állnak a novellisztikusan kigondolt jelenetektől, és ezért hatnak olyan üdén és frissen. Többnyire a vásári élet elevenedik meg rajtuk: „Vásári

baleset", „Zöldségvásár", „Baromfivásár", „Edényvásár", „Elázott vásár", „Vásárosok", „Vásárramenők", „Marhavásár" stb. Festményei általában világosak, a plain-air helyes alkalmazásával jelenítik meg a különböző napszakokban lezajló eseményeket. Egy festőnél sem érezzük ennyire a hajnali órák rózsaszínű páráját, a déli nap tűző erejét és az alkonyat szürkés tónusát. Mindezeket főleg korai, 1875-től 1887-ig festett képein látjuk. Erre az időre esik munkásságának fénykora, tudatos kiállása a hivatalos, akadémikus, a burzsoázia érdekeit szolgáló „népies" irányzat ellen. A legjobb szándékkal igyekszik kialakítani a magyar realista festészetet. Eltér a szokásos beállításoktól, a világos, az eleven életet állítja képeinek központi témájává.

Életének leghaladóbb, legtermékenyebb szakaszát szakítja félbe a monumentális falfestésre való áttérés, és ez másfél évtizeden keresztül foglalkoztatja. Az 1900-as évek elején visszatér Szolnokra és előbbi témáihoz, de a korábbiakban elért frissességét technikai felkészültségével már nem tudja pótolni. Ezek a művek sem témában, sem festői előadásmódban nem hoznak semmi újat, csak a korábbi eredmények folytonos ismétlését jelentik. Szinte sorozatokban festi témáit, elmélyültebb eszmei tartalomhoz ezen keresztül nem tud eljutni. Ez csak elszigetelődését, konzervatívívá válását segíti elő; a különböző irányok már egyáltalán nem hatnak rá.

Mindezek a későbbi hibák nem csökkentik a magyar művészet gazdagítása terén kivívott s a szolnoki művészteleppel kapcsolatos érdemeit. Sok új színnel, témával gazdagította a magyar festőművészetet, elismerést szerezve számára külföldön is. Külön érdeméként tudjuk be, hogy 1885-ben az ő meghívására keresi fel Szolnokot Bihari Sándor. Pettenkofen mellett Deák-Ébner hívja fel a magyar művészek figyelmét az alföldi kisvárosra, melyet munkájával a magyar képzőművészeti élet jelentős központjává tett.

A 70-es évek végétől a századfordulóig számos festő fordult meg és tartózkodott rövidebb-hosszabb ideig Szolnokon: *Bruck Miksa* (1863—1920), *Feledi Tivadar* (1852—1933), *Kacziány Ödön* (1852—1892), *Knopp Imre* (1867—), *Nadler Róbert* (1858—1939), *Paczka Ferenc* (1866—1925), *Spányi Béla* (1852—1914), *Tölgyessy Artur* (1853—1920), *Zemplényi Tivadar* (1864—1917). Az Alföld világa azonban nem kötötte le figyelmüket, és nem kapcsolódtak be a művésztelep létesítésének munkájába. Deák-Ébner is, bár az 1900-as évektől újra felkeresi Szolnokot, a művésztelep alapításában, szervezett életében nem vett részt.

A felsorolt festők közül Spányi Béla vonzza a mocsaras táj hosszabb itt-tartózkodásra. Képein ködös őszi reggel, fehértörzszű nyírfa, patak jelenik meg, kellemes, borongós hangulattal telítve. Későbbi mondanivalója ugyanaz marad, ami arra enged következtetni, hogy egyáltalán nem fejlődik, és megmarad a művészet szűkkörű specialistájának.

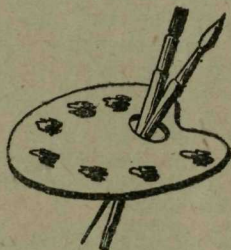
Deák-Ébner Lajos érdeméként említettük meg, hogy *Bihari Sándorban* (1855—1906) felkeltette az érdeklődést Szolnok iránt, viszont az alföldi város érdeme, hogy megszerette magát a festővel, aki 1885. VII. 10-én kelt levelében említett első látogatásáról a következőket írja: „A benyomás, melyet Szolnok reám tesz, igen kedvező, és remélem, hogy mindazt meg fogom itt találni, amiről már régen álmodom". Örömmel lát neki a munkának. Ez a nagy meleg miatt eleinte nehezen megy, de Deák-Ébner készséggel segíti, és sok úgynevezett „műhelytitkot" árul el, amivel megkönnyíti számára az elindulást. Bihari nagyon jól érzi magát Szolnokon, és nemcsak nyáron, hanem télen is itt marad, szorgalmasan dolgozik. Ritkán találkozunk olyan akaraterővel és hivatásszeretettel, mint nála. Erről nehéz körülmények között induló festői pályája is meggyőző bennünket.

1878-ban a bécsi akadémia jár, majd Párizsba megy tanulni, és az itt szerzett tapasztalatokat önállóan használja fel, igyekszik képeibe életszerűséget, természetességet belevinni. Nála találkozunk ünneplő ruha és etnográfiai érdekesség nélkül a mindennapi élet egyszerűségével. Alakjai már nem színpadi figurák, ami kortársaival szemben lényeges haladást jelent. Korai képeinél még fennáll az a veszély, hogy anekdótázó készsége a mélyebb problémákról eltereli a figyelmet. Szigorú önkritikával bírálja alkotásait, és ez biztosítja számára az állandó tanulást, fejlődés lehetőségét. 1888. XII. 30-án Münchenből írt levelében a következők olvashatók: „Kritizálom munkámat, és ezzel is belevegok a húsumba. Nekem, sajnos, csak ilyen elégtétele van, mint annak, akit halála után boncolnak, és megállapítást nyer, milyen betegségben halt meg szegény. Vajon meg fogom-e találni az ilyen betegségek elleni szert, ki tudja! Reméljük! Jelenleg egy akut katzenjammerben szenvedek". Ez az elkeseredett és kételkedő hang nem sokkal azután szólalt meg, hogy

„Bíró előtt” című képéért aranyéremmel tüntették ki, és az elismerés egy csapásra hírneves festővé avatta. További haladást jelentenek „Román temetés”, „Programbeszéd”, „Vasárnap délután” c. képei, amelyek már a kritikai realizmushoz való érését mutatják. A falusi zsíros gazdák, kávéénikék, arszlánok képében, az iszákosok kártyacsatájában korának és hanyatló társadalmának nagyszerű rajzát adja. A kép csoportjai az emberi kapcsolatokat mutatják be, a természetes gesztusok keresetlenségükben még Munkácsyn is túltesznek, az ő nagy emberi pátosza és drámai feszültsége azonban teljesen hiányzik belőle. Képeinek világos áttetszősége, plain-air-je most még jobban kiemeli nyugodt tárgyilagosságát, fölényes kritikáját. A fejlődésben azonban nem áll meg, sőt előadása idővel még szenvedélyesebb lesz. 1905-ben festett „Rossznyelvű” c. képével túljut a statikus jellemábrázoláson, és eljut a cselekvő, változásokat létrehozó emberig. Az utat ehhez a falusi nép és a földműves munka ábrázolásán keresztül találja meg. Ezek a témák azonban nemcsak egyszerű beszámoló a magyar nép életéről, hanem együttérzésről, a dolgozók munkája, nyomorúsága iránt érzett mély részvétéről tesznek tanúságot. Így jut el Bihari az ábrázolás szociális tartalmához, mely a szolnoki művésztelep egyik legnagyobb pozitívuma. 1906-ban bekövetkezett halála komoly veszteséget jelent mind a magyar művészet, mind a szolnokiak számára.

Vele bezárul az alföldi festészet egyik jelentékeny korszaka. A nem szervesen együttműködő művészek sora átadja helyét az alföldi táj más szellemű felfogásának. Elért eredményeik kétségtelenül nagyok. Nélkülük művészetünk a századfordulón sokkal szegényebb lett volna. A vidék felé fordulásuk nem az elkendőzés eszköze, nem is annyira piac-kérdés. Komoly festői céljuk volt a magyar nép és táj igazi bemutatása. Témáik nagyrésze életképekből tevődik össze. Közös jellemvonásuk, hogy szolnoki népeleti jeleneteket ábrázolnak, ami a típus-kompozíció meghonosodásával jár. Ezek a képek magukban rejtik azt a veszélyt, hogy nem jelentenek különbséget a népszínmű, az ünneplő ruhába bujtatott parasztábrázoláshoz képest. Ezzel leginkább az ebben a körben élő másod- és harmadrangú festőknél találkozunk, akik a nagyobb festői egyéniségek hatása alá kerülnek, és azok munkáiból csak a külsőséges hatásokat veszik át. A szolnoki nép-életképek előnye, hogy az életszerűség elve rajtuk keresztül erősödik meg a száraz akadémizmussal szemben.

Keszegh Istvánné Krámer Márta

Termelőszövetkezeteink üzemszervezési problémái és feladatai

Mezőgazdasági termelőszövetkezeteink száma szinte napról napra emelkedik. Közülük páran néhány év múlva évtizedes múltat tekintenek vissza, de legnagyobb részük legalább is 4—5 termelési év tapasztalataival gazdagabban készítette az elmúlt esztendő zárszámadását és a következő év terveit. Kétségtelen, hogy a kezdeti nehézségek leküzdése után mind több és több azon termelőszövetkezetek száma, ahol a termelés megszilárdítása, a termelési tervek és az állam iránti kötelezettségek teljesítése, a szövetkezeti tagok jövedelmének fokozása és jólétének emelése terén már eddig is komoly eredményeket értek el.

Nem ez a helyzet, sajnos, szövetkezeteink **üzemszervezési problémáinak** megoldása tekintetében, mert alig található szövetkezet, ahol ezekkel a kérdésekkel behatóan és kitartóan foglalkoztak volna. Ha arra gondolunk, hogy szövetkezeteink távlati üzemterveinek megszervezése, vetésforgóinak kialakítása tekintetében milyen keveset haladtunk előre, akkor nyilvánvalóan megállapítható, hogy szövetkezeteink üzemszervezési feladatainak megoldásával most már foglalkoznunk kell, mert azok további halogatása még szépen fejlődő termelőszövetkezeteinknél is újabb eredmények elérését zavarhatnák, esetleg azok akadályozói is lehetnének.

Véleményem szerint termelőszövetkezeti gazdaságaink soron következő üzemszervezési feladatai a következők:

1. A tallajerőgazdálkodás megszervezése.
2. A vetésforgók kialakítása.
3. A rét- és legelőgazdálkodás megjavítása.
4. Az állatállomány fejlesztése.

5. A gépesítési lehetőségek fokozottabb kihasználása.

6. Pontos üzemstatistikai nyilvántartások vezetése.

*

1. Régen ismert igazság, hogy trágyázás nélkül nincs jó gazdálkodás. Ennek ellenére szövetkezeti gazdaságaink túlnyomó többségében alig történt valami a meglévő trágyakészletek tápanyagának minél nagyobb mértékben való megmentésére és a szűkös készletek ok- és szakszerű felhasználása érdekében. Van olyan szövetkezeti gazdaságaink, ahol még addig sem jutottak el, hogy a szövetkezeti gazdaság trágyaszükségletét felmérték volna. Fontos és sürgős feladat, szövetkezeti gazdaságaink trágyaszükségletének megállapítása mellett, istállótrágyáink naponkénti helyes kezelésének megszervezése.

Közismert dolog, hogy szövetkezeteink alacsony állatlétszáma miatt alig van szövetkezeti gazdaságunk, ahol az istállótrágya megfelelő mennyiségben állna rendelkezésre. Fontos tehát a hiányzó mennyiség biztosítására szervezett intézkedéseket tennünk. Mindenek előtt az istállótrágya különleges alkalmazásának és a szerves trágya-hiány pótlásának módjaival (kisadagú trágyázás, trágyakeverékek, fészektrágyázás, szalmatrágya készítése, szerves hulladékok komposztálása, tözeges fekáltrágyázás, zöldtrágyázás) kell megismerkednünk.

Helyesen megszervezett szerves trágyázási eljárásaink mellett, azok hatásának kiegészítésére és növényeink tápanyagigényeinek folyamatos biztosítására, természetesen a műtrágyákat is alkalmaznunk kell.

2. A helyes **vetésforgók** használata nagymértékben befolyásolja terméseredményeinket. Számtalan kísérleti eredmény és gyakorlati tapasztalat igazolja, milyen döntő hatása van a nagy termés-átlagok elérésénél a jó előveteménynek. Feltétlenül hozzá kell fognunk tehát termelőszövetkezeti gazdaságaink vetésforgó-rendszerének kidolgozásához. Vetésforgóink kidolgozásánál a helyi termelési viszonyok és gazdasági adottságok mellett mindig figyelemmel kell lennünk népgazdaságunk szükségleteire.

A kialakítás munkálatainak a helyi és jelenlegi termelési arányokból kell kiindulnia, annak alapján kell mérlegelnünk az egyes növényfajok egymás után következőzésének szakszerűségét, esetleg újabb, eddig nem termelt, de kidolgozandó vetésforgóinkba jól beállítható olyan új növényfajták termelését, melyek a szövetkezeti gazdaság össztermelési eredményeire előnyös hatást gyakorolnak.

Azokban a termelőszövetkezetekben, ahol már bizonyos vetésforgó kialakult, vagy legalább kialakulóban van, felül kell azokat vizsgálnunk abból a szempontból, megfelelnek-e, népgazdasági követelményeink mellett, a helyi termelési és egyéb körülményeknek.

Ott, ahol a vetésforgók kialakítása és használata még egyáltalán nem történt, el kell végeznünk az elővetemények összehasonlító vizsgálatát, különösen kenyérgabonafélék, fontos ipari és takarmánynövények termésátlagai szempontjából.

Vetésforgótérveink kidolgozása természetesen szoros összefüggésben van talajerőgazdálkodási feladatainkkal, így vetésforgóinkat erre is figyelemmel kell kialakítanunk.

3. Szövetkezeti rét- és legelőterületeinknek szövetkezeti állatállományunk szálastakarmánnyal való ellátása és természeteszerű nevelése szempontjából van nagy jelentősége. Szükséges tehát, hogy jövő irányító és szervező munkánk során ezen a területen is tegyünk olyan kezdeményezéseket, amelyek eddig rét-

és legelőgazdálkodásunk eredményeit megjavítani képesek.

Ennek érdekében szükségesnek tartom szövetkezeti rét- és legelőterületeink több évre szóló feljavítási terveinek elkészítését és azok következetes végrehajtását.

4. Legtöbb termelőszövetkezetünk, amint azt már említettem is, alacsony **állatlétszámmal** rendelkezik. Nemcsak a helyes talajerőgazdálkodás szempontjából, de a szövetkezeti jövedelem növelésére és népgazdaságunk érdekeire tekintettel is, kívánatos szövetkezeti gazdaságaink állatlétszámának emelése. Helytelen lenne, ha a jelenlegi állatállományt ugrásszerűen, egyik napról a másikra akarnánk a kívánatos szintre fejleszteni, mert ezzel takarmányozás, elhelyezés és ezen keresztül az állattenyésztés termelése szempontjából is esetleg kedvezőtlen helyzetet teremtenénk. Helyesen úgy kell ezt a kérdést megoldanunk, hogy felmérjük a jelenlegi állatsűrűséget, megállapítjuk állatállományunk számosállat- darabszámát, jelenlegi trágyatermelését és az egy számosállatra eső szántóterület nagyságát, holdakban.

Ennek alapján kell meghatározunk állatállományunk fejlesztésének irányszámait, ami, a helyi adottságok és népgazdasági kívánalmak figyelembevételével, a takarmányozási alap megteremtésének vizsgálatát is szükségessé teszi. Ezek szerint kell végrehajtanunk a fejleszthető állatfajok kiválasztását és megállapítanunk az állattenyésztés fejlesztésének arányait, valamint ütemezését is.

A meglévő állatállomány szakszerű (szárazanyag, keményítő, fehérje, termelés szerinti) takarmányozásának megszervezése az azonnal végrehajtandó feladatok közé tartozik. Emellett új takarmányok termelésén, etetésén kívül, új takarmányozási és takarmánytartósítási eljárások kidolgozásával, valamint alkalmazásával is keresnünk kell olyan módokat, amelyekkel a szövetkezeti állatállomány létszáma és annak termelése a jelenleginél lényegesen magasabbra növelhető.

5. Állandóan nő azon termelőszoövetkezeteink száma, amelyek **gépesítettsgüket** fejlesztik, és a gépeket jól kihasználják. Ennek ellenére szövetkezeti gazdaságainkban még távolról sem tettünk meg mindent annak érdekében, hogy — a rendelkezésre álló gépek figyelembevételével — minden gépesíthető munkafolyamatot gépekkel végeztessünk el. Még nem jellemzi szövetkezeti gazdaságaink vezetését egész termelési irányításuk tekintetében az az elhatározás, mely szerint a vetéstől a betakarításig figyelemmel kísérnék a gépi munkák lehetőségének biztosítását.

Különös gonddal kell helyileg megvizsgáljunk üzemi lehetőségeinket a gépek minél jobb kihasználása érdekében, és már vetésforgóink kidolgozásakor, a táblák kialakításakor a gépi munkák lehetőségeire figyelemmel kell eljárunk. Kapásnövényeink sor- és növénytavolságainak meghatározásánál, a gépi ápolás kívánalmait szerint kell tervezeteinket elkészítenünk. Igen fontosnak tartom a gazdaságainkban előforduló munkafolyamatok állandó megfigyelését abból a szempontból, hogy kiválaszthatók legyenek újabb és újabb, eddig még nem gépesített olyan munkafolyamatok, amelyek akár részben, akár egészben gépesíthetők lesznek. Komolyan kell keresnünk annak a lehetőségét, hogy a nyári, főleg kalászosnövényeink betakarítási munkálatainak gépesítése mellett, a szalastakarmányok betakarítása és az őszi betakarítás munkálatai mind nagyobb és nagyobb mértékben legyenek gépesíthetők. Ezeknek az újabb és újabb gépesítési lehetőségeknek a kihasználásával nemcsak a termelési költségeket csökkenthetjük, nemcsak legtöbbször igen szorosan lefoglalt kézi erőnk egy részét szabadíthatjuk fel más munka végzésére, hanem a munkák rövidebb idő alatt és idejében történő elvégzése következtében terméseredményeink mennyiségi és minőségi szempontjából egyaránt javíthatók lennének.

6. Talán **üzemstatistikai adatnyilvántartások** tekintetében észlelhető a legnagyobb lemaradás szövetkezeteinknél. Alig

van olyan szövetkezetünk, ahol a gazdaságra jellemző mutatószámok feltalálhatók lennének, de még azoknak a szövetkezeteknek is kevés a száma, amelyeknél az ilyen irányú adatgyűjtés alkalmával minden olyan számadat feltalálható és megbízható lenne, amelyekből a szövetkezeti gazdálkodásra jellemző mutatószámok kidolgozhatók. Helyes és megbízható jüzemstatistikai adatnyilvántartás nélkül pedig a modern, szocialista nagyüzemi vezetés el sem képzelhető. Nincs az az elméletileg és gyakorlatilag egyaránt jól képzett gazdasági vezető, aki legalább az üzemre jellemző adatok ismerete nélkül helyesen tudna vezetni.

Szövetkezeteinknek tehát a most induló új gazdasági évben bevezetésre kerülő kettős könyvvitellel egyidejűleg kell megszervezniük helyes és megbízható adatszolgáltatási, illetve nyilvántartási rendszerüket. Ismert tény, hogy a legjobb és legmegbízhatóbb adat nem irodai kalkulációk útján, hanem mindenkor a helyszínen keletkezik. Ennek elérése érdekében oda kell hatni, hogy szövetkezeti alsóbb vezetőink is elismerjék a helyes, megbízható üzemstatistikai adatnyilvántartások jelentőségét, s az ezzel kapcsolatos okmányok, bizonylatok vezetését ne szükséges rossznak, hanem olyan segítőtársnak tekintsék a vezetés munkájánál, mely egyrészt az ő munkájukat könnyíti meg, másrészt megteremti az elkövetett hibák feltárásának, s azok kiküszöbölésének lehetőségeit. Ezeknek a helyes és megbízható üzemstatistikai adatoknak összegyűjtése és feldolgozása útján van lehetőségünk szövetkezeti gazdaságunk irányítását és vezetését egyaránt fejleszteni, ami aztán jobb és jobb eredményeket biztosít mind a szövetkezeteink, mind egész népgazdaságunk számára.

*

Az elmondottak szerint igyekeztem termelőszoövetkezeti gazdaságaink soron következő üzemszervezési feladatait vázolni. Nem gondolnám helyesnek, hogy egy általános ismertetés keretében a feladatok megoldására vonatkozóan hatá-

rozott irányelveket szabnánk meg, hiszen a feladatok megoldásának részletes kidolgozása nagymértékben függ a helyi adottságoktól és azok alapos ismeretétől. Inkább azt a célt szeretném elérni, hogy az itt vázolt feladatok időszűrőségére hívjam fel szövetkezeti vezetőink figyelmét, és ennek eredményeképpen meginduljanak a helyi megoldások megkeresésére, majd azok minél eredményesebb megvalósítására.

Végezetül annyit kívánok még megjegyezni, hogy a Nagyikunsági Mezőgazdasági Kísérleti Intézet termelőszövetkezeteink itt felsorakoztatott üzemszervezési problémáinak jelentőségét felismerte. Lehetőségeihez mérten már a f. évben szélesebb körű adatgyűjtő munkát végez több termelőszövetkezet területén a termelőszövetkezeti állattenyésztés-, tartás és a takarmányozási alap megszervezésének módszerei tekintetében. A november 1-én megindult új gazdasági év folyamán a munkaszervezések tanulmányozásához szükséges munkaerő-felhasználási adatgyűjtések vannak folyamatban egyes termelőszövetkezetekben.

Intézetünk jövő évi munkatervében a f. évinél jóval szélesebb alapokra kívánja helyezni az itt felvetett problémák és feladatok tájegységünkön belüli megoldási lehetőségeinek tanulmányozását. Saját gazdaságainkban, de emellett több termelőszövetkezeti gazdaságban is párhuzamos üzemszervezési kísérleteket kívánunk beállítani talajergazdálkodás, új vetésforgók kialakítása, új takarmányozási és takarmánytartási eljárások alkalmazása tekintetében éppen azért is, hogy szerzett ismereteinket és tapasztalatainkat minél több termelőszövetkezetünk rendelkezésére bocsáthassuk. Ezenkívül gyakorlati bemutatások mellett Intézetünk várja a mezőgazdasági irányító szerveinek és termelőszövetkezeti vezetőinknek a kérdéssel kapcsolatosan felmerülő problémáit, hogy a tanulmányozása és feloldozása után minél hathatósabb segítséget nyújthasson termelőszövetkezeti gazdaságaink eddigi eredményeinek megszilárdításához, valamint a szövetkezeti gazdálkodás további sikereihez.

Kanizsai Ferenc

HOZZÁSZÓLÁS

LÁSZLÓ GYULA „LEHEL KÜRTJE” CÍMŰ TANULMÁNYÁHOZ

1954-ben egy feltűnően izléses külsejű füzetben a Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztálya közreadta a jászberényi „Lehel kürtje” ismertetését.

A füzet első fejezetében a szerző, *László Gyula* a Lehel-mondával foglalkozik. Nyomon követi a monda alakulását, bővüléseit krónikáinkban, és azt a kérdést boncolgatja, hogy a monda néphagyomány formájában előbb létezett-e a krónikákból ismert részleteknél. Erősen érdekli az a kérdés is, hogy ez a népszajon élőnek tartott régi legenda-anyag idegen krónikák — (bölcs Salamon) — hatása alatt alakult-e ki, vagy csak azokból vett elemekkel gazdagodott-e, és hogy ez a hagyomány kezdetől fogva Lehel vezér személyéhez fűződött-e. A szerzőnek ezekben a kérdésekben elfoglalt álláspontját, különösen a „Lehel” név magyarázatát, mely szerint az „kürtöst” jelent, még eléggé feltevésszerűnek látom. Feltétlenül meggyőzőnek tartom azonban azt a megállapítást, hogy a kürt ezekben az időkben méltóságjelvény volt nálunk is. — A fejezetnek ezt a megállapítást a további kutatás szempontjából igen fontos kiindulópontnak tekinthetjük.

A második fejezet első részében a kürtre vonatkozó történeti tudósításokat és magyarázatokat veszi sorba a szerző. 1642-től kezdve sorjában megemlíti a kürt-höz fűződő rövidebb-hosszabb megjegyzéseket és magyarázatokat, de elhanyagolja, illetve meg sem említi azokat az adatokat, melyekből az tűnik ki, hogy a Jászságban igen hosszú ideig, szinte a múlt század közepéig nem volt általános az a fel-fogás, mely a kürtöt ma Lehel vezér alakjával kapcsolja össze. Nem értékeli ki kellőképpen azt az általa érintett megjegyzést sem, hogy a kürt képét 1642-ben a jászberényi ref. egyház pecsétjére vésette, azaz hatalmi jelvényként használta. — Erre a kérdésre később szintén vissza fogok térni.

A következő fejezetrésszel, mely a kürt leírását tartalmazza, ezen a helyen szintén nem foglalkozom részletesen. A leírást egy valóban pompás kiterített rajz egészíti ki, mely összehasonlíthatatlanul jobb a régiéknél, még a beosztásban, az elvlasztások módjában hozzá legközelebb álló, 1903-ban készült Dörre-féle rajznál is.¹

A kürt faragványainak magyarázatában *László Gyula Hampel József* fejtegetései alapján áll. Hampel viszont a Dörre-féle kiterített rajtot használta fel, ennek alapján fogta össze az egyes csíkok ábrázolásait, s így ez a rajz befolyásolta nézeteit akkor, amikor a faragásokhoz mintául felhasználta régi, már létezett bizánci kompozíciókat nem ismerte fel. Ebből viszont egy örökségként megmaradt hiányosság adódik, melyet ismertetésem végén szintén megkísérlek kipótolni. — Azt a megállapítást különben, hogy a képen a cirkuszi körből vett ábrázolásokkal állunk szemben, minden további nélkül elfogadhatjuk.

A faragványok művészi megjelenéséről szólva a szerző Falke nyomán könnyen érthető, tömör képet ad arról, hogy a jászberényi kürtnek mintegy 40 elefántcsont-kürt rokona hol és mikor készült, illetve, hogy mi a legfőbb ismertető jele az egyptomi, a bizánci és az egyéb középkori kürtöknek. A Lehel-kürtöt kétségtelenül bizánci alkotásnak tartja, és olyannak, mely a császári hyppodromok részére készült. — Ezt az utóbbi megállapítást nem tartom bizonyítottnak, mert a cirkuszi élet köréből vett ábrázolások egymagukban nem bizonyítják a kürt cirkuszi rendeltetését. A cirkuszi vonatkozású díszítések, illetve kompozíciók Bizáncon bizonyos anyagokon egy időben általánosan el lehettek terjedve, és ezekről is rákerülhettek az elefántcsont-kürtökre. Erre mutat a jászberényi kürt díszítésének ide csatolt, tőlem származó elemzése, de az is, hogy cirkuszi jelenetekből kiragadott részleteket találunk a prágai Szt. Vid székesegyház két elefántcsont-kürtjén is.²

Nem lényegtelen kérdés a jászberényi kürt korának meghatározása sem. *László Gyula* erről a kérdéstről szólva arra hivatkozik, hogy a keleties ízű bizánci

művészet, továbbá a népvándorlaskor művészetének sok eleme átsarjad a román kor művészetébe is. Éppen ezért semmi okát sem látja annak, hogy a Lehel-kürtön megfigyelhető román-kori elemek miatt a kürtöt késői időre keltezzék.

Az idézett következtetést nem tartom feltétlenül helytállónak. A kürt ilyen körülmények között olyan XI. századi bizánci munka is lehet, mely örökségként őrzött meg régebbi elemeket. Későbbi időpontra mutat az is, hogy a többi kürt választékos faragásához mérten a Lehel-kürt bizonyos fokig barbár ízü. Ez a kürt-faragás hanyatló korszakát jelezheti. Egy másik szempont az, hogy a jászberényi kürtön bizánci körben szokatlan szalagfonatok játszanak nagyobb szerepet, holott a szalagfonatot későbbi időkben más helyen gazdagon beleillesztik a díszítőművészetbe. A XI. századra mutat még az is, hogy Bizánc nálunk az Árpád-kor elején igyekezett leginkább befolyását biztosítani, s hogy éppen ezzel a törekvéssel kapcsolatban kerültek ajándék, vagy a bizánci részről megkívánt hűbériséget is jelképező hatalmi jelvényként hozzánk azok a fejedelmi szépségű ajándékok — (a magyar jogar hegyikristály gömbje, Constantinus Monomachos koronája, a magyar korona alsó része, stb.) —, melyekről a szerző is megemlékezett. Kétségtelen, hogy ezek a jelenségek időben nem teszik lehetővé a kürtnek Lehel vezér személyéhez való kapcsolását, de a tárgyilagosság kedvéért nem hagyhatjuk ezeket sem figyelmen kívül.

A Lehel-mondát a Képes Krónika festője még nem ismerte. Ezen a képen Lehel nem a jászberényihez hasonló kürttel, hanem hosszú havasi kürttel vágja fejbe a császárt. Ebből nyilvánvaló, hogy a miniatör nem ismerte a jász-kürtöt. László Gyula ezt, helyesen, úgy értelmezi, hogy a XIV. században Lehel mondája valószínűleg nem fűződött még a jász-kürtözhöz.

A maga korában is nagy értéket képviselő kürt nem lehetett akárkié, hanem gazdája — régi szokáshoz híven — méltósága jelvényeként hordotta. László Gyulának ezt a megállapítását alapjában véve helyesnek tartom, de mégsem látok lehetőséget arra, hogy a jászberényi kürtöt Lehel vezér személyével hozzuk kapcsolatba. Ezért a következőkben másfajta magyarázatot igyekszem keresni, és a kürtnek hatalmi jelvény mivoltát szem előtt tartva első lépésként a kürt palástjának díszítéseit teszem újabb vizsgálat tárgyává.

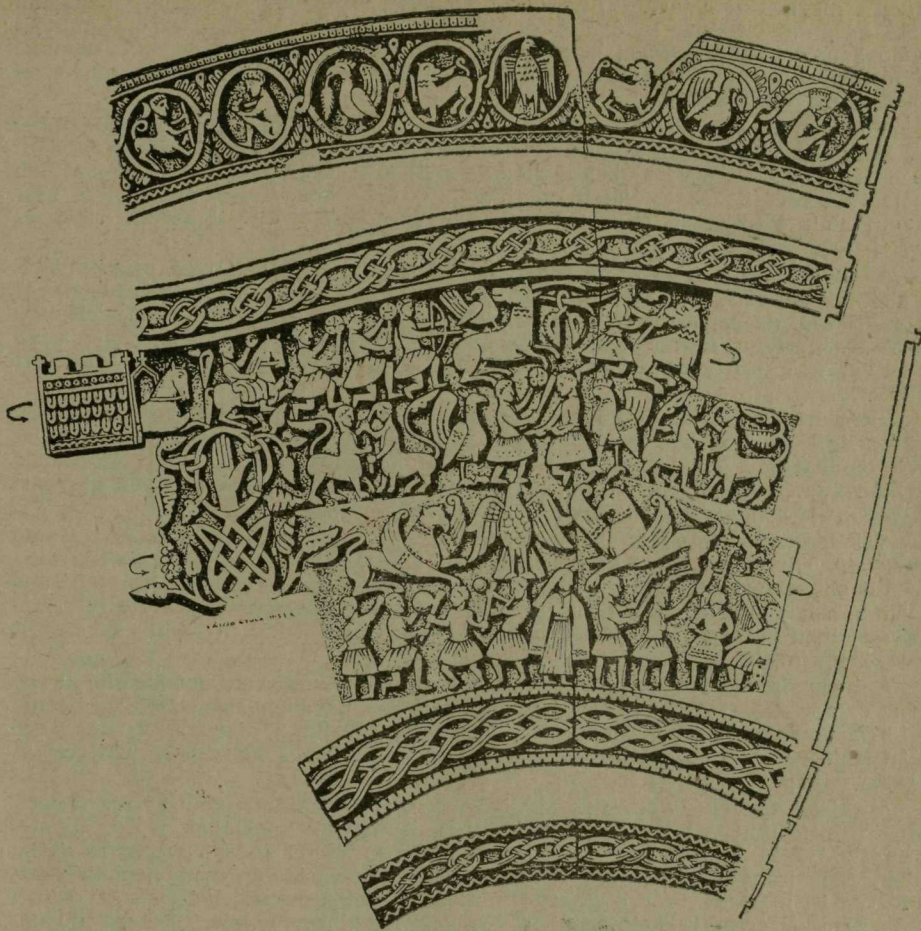
I.

Az első számú rajz László Gyulától származik, és azt mutatja be, ami a jászberényi kürtön látható. A második számú rajz ennek tőlem származó kiegészítése, mely azt mutatja, hogy a kürt faragója, feltevésem szerint, milyen központos elrendezésű, jobbra és balra tükörképszerűen ismétlődő kompozíciót, illetve mintát használt fel. A rekonstrukció elkészítésénél a László-féle rajz fordított nyomatát is felhasználtam, a kürtön nem szereplő, a faragáskor elhagyott alakokat azonban — szemben a kifaragottakkal — aláhúzott számokkal jelöltem meg. Kétszer húztam alá azokat az alakokat, melyek a László-féle rajzon a peremsávnak nem megfelelő elvágása folytán nem a nekik megfelelő helyre kerültek, vagy amelyeket a kürt faragója az első sorban (I.) megfordítva helykitöltés érdekében vitt át egyik oldalról a másikra. Olyan középpontos felépítés, a középtengely felé haladó, vagy attól távolodó, tükörképszerűen megismétlődő kompozíciókra gondolok, melyet a kürt faragója — ott, ahol elég helyel rendelkezett — teljes egészében rámásolt az elefánt-agyarrá, ahol pedig nem futotta ki a helyből, ott lerövidítette, esetleg meg is másította az eredeti jelenetet.

A kürt rajzát elemezve tehát a rajz nyújtotta lehetőségekből kiindulva, de László Gyula megállapításán túlmenve az a meggyőződésem, hogy nemcsak a peremsor, de az egész kürt kifaragásánál régebbi mintákat használt fel a mester. Ez természetesen azt jelenti, hogy a kürt — csak azért, mert díszítései cirkuszi vonatkozásúak — nem készült feltétlenül cirkuszi kürtnek.

Feltevésem igazolására vegyük sorba az egyes szalagokat, és induljunk ki a kürt domború, hosszabbik oldalának felező vonalából!

A *peremsávnak* két fonat közé burkolt nyolc korongjában szigorúan részarányos rendben jobbra és balra megismétlődő képeket találunk: a középső kép szembe ábrázolt sást (— 2. kép, P. O —), ettől jobbra és balra egy-egy hátratekintő oroszlánt (— 1—1' —), egy-egy lépkedő madarat (— 2—2' —) s egy-egy tövishúzó alakot látunk (— 3—3' —). A nyilván ezek után következő kentaur-alakok közül már csak

1. kép

A Lehel-kürt kiterített rajza László Gyula szerint

az egyiknek jutott hely, ezt azonban László Gyula kiterített rajzán a szalag jobb széle helyett a bal sarokba rajzolta. Áttéve ezt a szalag jobb végére — (4— (a szalag bal szélére ennek fordított, az előbbiekhöz hasonlóan kifelé tekintő mása kívánczik (—4—4'—). Ez a korong a kürt faragásakor már nem fért ki, de az eredeti kompozícióban mint kilencedik kép feltétlenül megvolt.

A peremsáv díszítéseiről szólva László Gyula maga is azon a véleményen van, hogy ezt a sort a kürt faragója már kész minták felhasználásával alkotta meg³. Nem fejezi ki azonban ezt a véleményét a többi sorral kapcsolatban.

A kürt palástján lévő díszítések négy sora közül célszerűségi okokból először a második sorról szólok, és legvégére hagyom az első sort. A második sor közép-jelenete két küzdő alakot mutat. Egyik dárdával támad, a másik botfélével fejbeveri amazt. Ez a jelenet a peremsáv középjelenetének vonalában áll. Jobbra és balra egy-egy, a középső jelenet felé forduló madáralak következik (— II. 1—1'—), majd ezektől jobbra és balra egy-egy kentaur-pár következik (—II. 2—2'—). Több kép

ehhez a szalaghoz nem tartozik, mert a kürt belső, rövidebbik oldalának vonalában látható kéz-motívum már különálló, és itt csak elválasztó jelleggel bír. A mintául szolgáló kompozícióban esetleg még további alakok is szerepelhettek, ezek azonban nem értek volna rá a kürtre. A második sor ezek szerint teljesen részarányos és tükröképszerű felépítésű.

A harmadik sor közepén szembe ábrázolt sas látható. Ez a madár eltekintve attól, hogy nincsen keretbe foglalva, feltűnően hasonlít a peremsáv középtagjához. Jobbra és balra ettől egy-egy befelé forduló griff következik (—III. 1—1' —). Külön elbírálás alá esik itt az elválasztó motívum, melyet magyarázó rajzomon a kéz-motívum alatt elkülönítve mutatok be. A sor kompozíciója itt is szimmetrikus és tükröképszerű.

A negyedik sor középtengelyében egy hosszú szoknyás, hosszú ujjasba öltözött alak, az úgynevezett mágus áll. (2. kép, IV. O) Jobbra és balra ettől négy-négy nem egyforma, de azonos számú és kétoldalt ugyanannyi helyet elfoglaló, cirkuszi mutatványokat végző alakot látunk. — A szimmetria itt is megvan. Hiányzik a belső oldal elválasztó rajza, ezt az utólag készült, XVIII. századi ezüstdísz kedvéért kivették.

Ilyen következetesen betartott részarányos alakrendezés mellett szinte nem lehet kétséges, hogy az első sor mintájául szolgáló szalagon is szimmetrikus volt az alakok elrendezése. Az a kürtön nem tűnik fel azonnal, mert az egész jelenetnek hely hiányában, csak a felét vésték ki, illetve másik feléből csak egyetlen alakpárt faragtak ki — megfordítva. (2. kép, I—5—6')

A kompozíciónak egészben megmaradt fele a kürt-rajz baloldalán látható hyppodromból indul ki, és a középvonal előtt ábrázolt visszatekintő szarvasig tart. Ez azt a benyomást kelti, mintha a jelenetnek középtagja eredetileg az épületféle lett volna, s hogy ezt a középtagot a kürt faragója a lezáró taggal, a kürt külső középvonalában ábrázolt levélpárral cserélte volna fel. — (V. ö. a László-féle rajzot a rekonstrukcióval!)

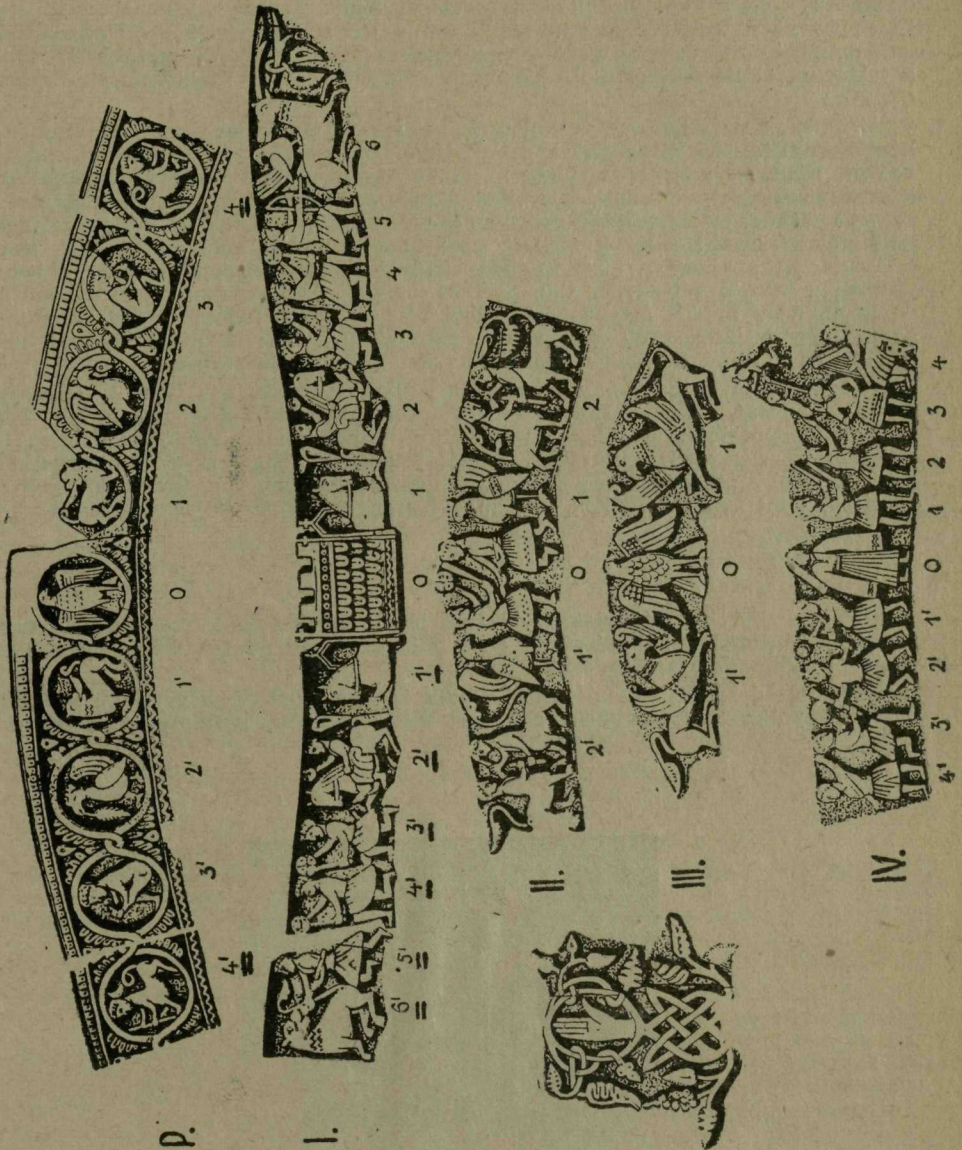
A hyppodromból kirohanó lóból, lovasból, két cintányéros gyalogosból, egy fűszből és egy visszatekintő szarvasból álló, baloldalt ugyanígy megismétlődő jelenet lerövidítésére nyilván nem vállalkozott a mester. Pedig a hyppodrom ellenkező oldalán ellentétes irányban haladó jelenetet részarányosan a helyszülke miatt csakis így rajzolhatta volna meg a kürtön.

A rajzok egyébként az mutatják, hogy a mester, valahányszor új sor faragásához kezdett, munkáját mindig a kürt külső, hosszabbik oldalának felező vonalában kezdte. Ide faragta a közép-alakokat, és innen kiindulva haladt először az egyik, majd a másik irányba addig, míg faragásai a kürt belső oldalán össze nem találkoztak, illetve itt már csak egy elválasztó motívum részére maradt hely. — Ezt a sort nyilván nem az eredeti középtaggal, a hyppodrommal kezdte meg, hanem a valószínűleg tévesen középtagnak nézett, a jelenetet lezáró levélpárral. Nem kétlem, hogy erre a tévedésre is oka volt a mesternek. Legvalószínűbbnek azt tartom, hogy a mintául szolgáló, figurális díszítésű anyagon az eredetileg szimmetrikus, teljes jelenet egy sorban többször ismétlődött, s hogy az ismétlődő jeleneteket egy-egy levélpár választotta el egymástól.

Miután az ábrázolt jelenet, illetve az eredeti kompozíció fele-része több helyet foglal el, mint amennyi a kürt területének felén elfért volna, a hyppodrom már a belső választófalon túlra került. Ezután a jelenet negatív irányú megismétlésére hely már nem maradt. Így a mester kénytelen volt a megmaradt, két alaknak megfelelő helyet saját fantáziája szerint kitölteni. Önállót itt sem tudott alkotni, mert a középtagnak nézett levélpár és a hyppodrom közé egyszerűen a menet élén haladó emberi-állati párt faragta rá. Úgy látszik, hogy az eredeti minta eme jelenete nem volt pontos párja a szarvas nyomában járó nyilas alaknak; ehelyett itt hátratekintő, oroszlán nyomában járó ember szerepelt.

Miután ez az egyetlen párból álló jelenetrész nem lehetett tükröképe a tényleg kifaragott féljelenetnek, a mester ezt az oroszlános párt egyszerűen megfordította, és a már befejezett féljelenet elé helyezte. Ezzel a felvonulási jelenet élére még egy alakpárt toldott.

A fentieknek megfelelően a mintául szolgáló eredeti ábrázolás szintén pozitív és negatív felépítésű szimmetrikus ábrázolás volt. (2. kép, I.) A középpütt álló hyppodromból kiinduló menet élén jobboldalt hátratekintő szarvas haladt, a másik oldalon hátratekintő oroszlán állt. Ezen nem is kell megütköznünk, merthiszen teljesen

P.

I.

II.

III.

IV.

2. kép

A Lehel-kürt díszítésének elemző rajza

azonos alakok ismétlődésére a IV. sor kompozíciója szerint nem kell számítanunk.

A kürtön szereplő párhuzamos, centrális felépítésű szalagok, illetve sorok az elrendezésben megnyilvánuló nagy egyezések ellenére mégis mutatnak kisebb eltéréseket is. Egyik csoportjuk különálló, jobbra-balra ismétlődő képekből áll, melyek olykor keretelés nélkül fordulnak elő, máskor fonott keretben jelennek meg. (—III. sor, peremsor); másik csoportjukban hasonló elrendezésű jelenetes ábrázolásokkal van dolgunk. (I—IV. sor.) Felismerhető ezeken felül a kettő egyesítése is: amikor a jelenetek mellé önálló, csak dekoratív hatásra törekvő ábrázolások kerülnek. (II. sor.)

Jóllehet az egyes sávok különböző elemekből tevődnek össze, az elrendezésben megnyilvánuló közös elv, a részek különböző múltja ellenére rokonokká teszi azokat. Nézetem szerint az, hogy a jászkürtön szereplő díszítések szalagjai mint kész kompozíciók már mind megvoltak akkor, amikor a kürt faragója elefántcsont-agyarrá vitte rá azokat. Ebből pedig az következik, hogy a kürtön látható jelenetek, kétségtelen cirkuszi jellegük mellett, nem függnek össze feltétlenül a kürt rendeltetésével. Lehet, hogy a kürt valóban cirkuszi célokra készült, és hogy ebben az esetben a készítő a tárgyhoz illő, de már meglévő ábrázolás-mintákat használt fel, de lehet, hogy a kürt egészen más célra készült. Ezt a felfogást teszi valószínűvé az is, hogy a jászberényi kürt ismert rokonain felváltva találunk cirkuszi, harci, vadász- és egyéb, kizárólag dekoratív hatásra törekvő díszítéseket⁴.

Messzire vezetne, ha utánajárnánk annak a kérdésnek, hogy a felhasznált minták pontosan mikor és milyen anyagon keletkeztek és voltak meg a kürt készítésének időpontjában. A jászberényi kürtön található díszítések, miként azt már kimutattam, egy sorban ismétlődő azonos jelenetek. Nincsen ezért kizárva, hogy eredetüket olyan anyagon kell keresni, melyen a sávokban való ismétlődés technikai adottság, mint ami textiliákon, selyem- és aranybrokátokon a legvalószínűbb.

II.

Van a kürt-problémának egy másik oldala is, mellyel — véleményem szerint — ma már szembe kell néznünk. Ez a kürtnek Jászberénybe kerülésével, illetve itteni felbukkanásával függ össze.

Tudott dolog — és ezt László Gyula is megemlíti —, hogy a kürt 1642-ben már bizonyosan Jászberényben volt, mert ebben az évben szerepelt képe először az

A jászberényi ref. egyház pecsétje 1642-ből

íteni református egyház pecsétjén. A sokat idézett pecsétnyomó a háború során ugyan elveszett, de egyik megkerült lenyomatát a 3. képen bemutatom.

Hosszú ideig ezt a kérdést nem feszegette senki. Inkább abból az általánosan elterjedt felfogásból indultak ki, hogy a kürtöt a török hódoltság idején Jászfényszaru határában az eke forgatta ki a földből. Ennek nyomán alakult ki az a vélemény is, hogy a kürt sírmelléklet volt, s mint ilyen került egy pogány magyar vitéz eltemetett holtteste mellé. Ilyen magyarázat mellett az is feltehető volt, hogy a jász-sági földbe temetett magyar vitéz, vagy annak egyik elődje zsákmányként szerezte ezt Bizáncban.

Ez a magyarázat, véleményem szerint, teljesen téves: abból az úgynevezett népmondából származik, mely a Jászságban ma is él, s mellyel jászfényszarusiak községük nevét igyekeznek megmagyarázni. A tudálékos és semmiesetre sem népi eredetű hiedelem ugyanis úgy szól, hogy a jász kürtöt Jászfényszaru határában találták a török világban, és hogy erről a „fényes-szaru” (elefántcsont) kürtől kapta Fényszaru a nevét. Fényszarunak azonban már jóval korábban is ez volt a neve, és Fodor szerint eredeti jász telepítés volt⁵. A megtalálás körülményeire vonatkozólag különben semmilyen hiteles adattal nem rendelkezünk.

Kétségtelen, hogy kürtünk 1642-ben, amikor képét rávésték a berényi református egyház pecsétjére, már ismert és megbecsült darab volt a jászságiak szemében. Miként későbbi időkben is szimbólum jellege volt, hasonló jelentősége lehetett már a XVII. század első felében is. Az a körülmény viszont, hogy a török hódoltság idején megerősödött református egyház 1642-ben jelképül használta, a század végén, az ellenreformáció idején viszont a jászberényi katolikus templom falán függött — (megjegyzi ezt László Gyula is) —, azt látszik bizonyítani, hogy a kürt birtoklásáért — éppen azért, mert az a jász vidék lakossága feletti uralmat jelképezte — ebben az időben már vetélkedés folyt az egyházak között. Időben visszafelé haladva és tovább fűzve a felvetett gondolat fonalát, feltehetjük, hogy a reformáció korában a jászberényi reformátusok is a korábbi, katolikus egyháznak egy hatalmi jelvényét vették birtokukba, és hogy ennek pecsétjükön való bemutatásával elért sikereiket, egyházuk uralmát akarták kifejezni.

A jász-kürt díszítéseiben megnyilvánuló bizánci vonások azonban még meszszebbmenő következtetéseket engednek meg. A jászok megtérítése 1472-ben, Mátyás uralkodása idején — mint tudjuk — még nem volt befejezett tény. Mátyás a térítés munkájában elért eredmények jutalmául ebben az évben rendházat és templomot építtetett a jászberényi ferenceseknek. Világi egyház azonban már jóval korábban is volt ezen a helyen, amít a nagytemplom Anjou-korú falzárványai is bizonyítanak⁶.

Ismernünk azonban már jóval korábbi keresztény emlékeket is Jászberény közvetlen környékéről: 2 km-nyire a várostól, a Szent Pál-halom dombján 2 évvel ezelőtt egy középkori temetőt találtam, mely az eddig feltárt 62 sír tanúsága szerint zömében a XI—XII. századból való faluhoz tartozott, mely a XIV. században rövid időre újra épült⁷. Kitűnt az eddigi ásatások során már az is, hogy a korai, I. István időre emlékeztető sírokban keresztény módra eltemetett nép fekszik, kígyófejes, bronz karpereccel, S-alakra visszahajlított végű hajkarikákkal, szláv kapcsolatot mutató anyaggal, a későbbiekben viszont egy alacsony termetű, talán jásznak nevezhető nép nyugszik. A temető közepén állt, de alapjaiban is kiszedett kőtemplom minden eddigi megfigyelés szerint az alsó réteghez tartozott.

Lanthó falu XI. századbeli népe ezek szerint nagyon valószínű, hogy honfoglalás előtti szláv maradvány volt, mely délszláv származása mellett — (a Zagva folyó neve is délszláv eredetű, Melich szerint⁸) — érthető módon állhatott a bizánci egyház hatása alatt. Igazolja e feltevés helyességét az is, hogy 1900-ban ugyanerről a helyről került a Jász Múzeumba a 760. leltári számú görög feliratos bizánci bronz fészület, és hogy dél felé haladva az Alföldön, főleg Csongrád megye területéről hajkarikás, kígyófejes, karpereces temetőkből több bizánci bronz mellkeresztet is ismerünk.

A bizánci egyház befolyásának kiterjesztése a Kárpát-medence honfoglalás-kori és Árpád-kori népeire különben nem vitás. A közeli Feldebrő attemploma valószínűleg a legkorábbi, IX—X. századi bizánci keresztény emlékünk, de jól szemlélteti a bizánci törekvéseket Bulcsu vezér esete is, aki 955-ben, miután Bizáncban megkeresztelkedett, onnan magával hozta Hierotheost, aki Theofilaktos patriarcha Türhnia (Magyarország) püspökévé szentelt⁹. Ezek a jelenségek éppen úgy, mint az Árpád-kor idejéből ismertek, alapjában véve politikai törekvések voltak, mert

Bizánc a keleti egyház megerősítése révén befolyását igyekezett biztosítani Magyarországon.

Elfogadva László Gyulának azt a megállapítását, hogy a kürt ebben az időben méltóság, illetve hatalmi jelvény volt, figyelembe véve másfelől azt a tényt, hogy a jász kürt ornamentikája Bizánc felé mutat, nagyon valószínűnek találom, hogy ezt a kürtöt, mint méltóságjelvényt az itteni régi keleti egyház kapta Bizánctól, s hogy ez a jelvény származott át később a nyugati keresztény egyházra, majd a református egyházra, a hódoltság végén pedig ismét a katolikus egyházra. Annak feltételezése, hogy a kürt kezdettől fogva egyházi hatalmi jelvény volt, szintén nem okoz nehézséget, merthiszen az egyház a középkorban világi hatalom is volt, a jászberényi kürt rokonai között pedig meglehetősen szép számban akad olyan, mely egyházi kincstárakban maradt meg — pl. a prágai Szt. Vid székesegyház két elefántcsontkürtje cirkuszi ábrázolásokkal — vagy amelyekben maga a díszítés is vallásos, egyházi vonatkozású. Eredeti méltóságjelvény jellege tehát a XVIII. században merült feledésbe, és ekkor kezdték lassan és fokozatosan Lehel vezér személyéhez kapcsolni.

Dr. Csalog József

JEGYZETEK:

1. Archaeologiai Értesítő, 1903. 113. o.
2. Ottó v. Falke, Elfenbeinhörner, II. Byzanz. Pantheon 1930.
3. László Gyula: Lehel kürtje. 1953. 11. old.
4. Ottó v. Falke, Elfenbeinhörner. II. Byzanz. Pantheon, 1930. 39—40. old. 140. old.
5. Fodor József: A Jászság életrajza. Bp. 1942.
6. Komáromy József: Újabb adatok a jászberényi Nagyboldogasszony főtemplom építés-történetéhez. Adatok Jászberény múltjából. 1939. 35. old.
7. A falu neve Lanthó volt, mert ez a falu 1449-ben oklevélben mint puszta-hely szerepel, 1484-ben pedig Borsóhalmával, Necsővel s Füged-egyházzal együtt említik. Helye tehát nyilván Jászberény, Jászfákóhalma és Jásztelek között jelölhető ki. — Gyárfás István: A jász-kunok története, Kecskemét, 1870—85. III. kötet 254. old. — Pintér Jenő: Jászberény rtv. levéltárában levő kiváltságlevelek és oklevelek gyűjteménye. Jászberény, 1910. 5. old.
8. Gombocz — Melich: A magyar nyelvtudomány kézikönyve. A honfoglalás kori Magyarország. Bp. 1925. 88., 99. old.
9. Archaeologiai Értesítő, 1950. 38—39. old.

Szolnok megyei festőművészek képei a „Vidéken élő képzőművészek kiállításán“

A „Vidéken élő képzőművészek kiállítása”, melyet 1955. őszén rendeztek meg Budapesten, a fővárostól távol élő művészek, a megyei képzőművészeti munkacsoportok tevékenységéről, a megyék, a városok képzőművészeti életének fejlődéséről, eredményeiről adott számot.

A kiállítás képei hazánk jellegzetes tájainak, egyes vidékek életmódjának a művész szemével tipizált tükröképei. A képeken megtaláljuk a Bükk-hegység kövér lombú erdeit, a Dunántúl dombos vidékét, a Balaton eget tükröző kék vizét, a bányavidékek szürke házait, a széles Duna vízbeboruló bokrokkal benőtt partját. A Szolnok megyei munkacsoport az Alföld éggel összenőtt pusztáit, az alföldi ember életének ellesett pillanatait vitte el a kiállításra képeivel.

P. Bak János két festménye szerepelt a kiállításon: a „Leányka” és az „Ebéd után”. Az előbbi mély, meleg színeket hordozó, igen plasztikus kép. A leányka szép, kifejezésteljes arca sötét háttérből emelkedik ki. Egyszerű megoldás, hatást csupán színeinek egészen finom árnyalatbeli hatásával érhet el. Ez a legnagyobb mértékben meg is van. Az „Ebéd után” fejlett komponáló készségről, nagyvonalú, lendületes ecsetkezésléről tanúskodik.

Bótos Sándor Munkácsy-díjas művész „A puszta mélye” c. olajfestménye alföldi tanyát ábrázol. Sötét tónusú, de nem nyomasztó hangulatú kép. Főerénye éppen ebben rejlik. Sokan ábrázolták az alföldi pusztát ezekkel az eszközökkel, de legtöbbször képe — Bótos művével elmentésben — reménytelen sivárságot árasztott magából.

Chiovini Ferenc „Behavazott Zagyvapart” c. olajfestménye nagyvonalú alkotás, melyet kiforrott stílus jellemez. A könnyedén odavetett vonásokból a tél hidege csap felénk. A művész a hangulat-keltéshez a legegyszerűbb formákat ke-

resi, s éppen ezért soha sem válik öncélúvá.

Makay József jászberényi festőművész „A citerás” c. olajfestménye hangszerrel fülledt nagybajuszú parasztembert ábrázol. Különösen fényhatásokkal fokozza a szemléltetőre gyakorolt benyomást.

Patay Mihály „Zagyvapart télen” c. ceruzarajza a pillanat ihletében sebtében papírra vetett vonásokkal tökéletes téli hangulatot ébreszt. A rajz megkomponálása ugyancsak — a nagy művésznél is ritka — lázas alkotásvágy egy csúcspontjáról tanúskodik. A legapróbb, ösztönösen ejtett ceruzavonalak is beszélnek.

Sáros András jászberényi festőművész „Koratavasz” c. aquarellje élénk színeivel, tökéletes képszerkesztésével valóban a koratavasz friss, csipősen üde levegőjű hangulatát kelti.

A kiállítás képei nagyjából két csoportra oszthatók. Az egyik csoport képei — bár fejlettebb művészi eszközökkel megalkotott képek — kevés újat mondanak a ma embere számára, éppen ezért a szürkeség benyomását keltik, elmegyünk mellettük, mintha évtizedek óta megszoktuk volna, hogy szobánk falán függenek. A másik csoport túlságosan sokat akar markolni az újból, s a képek igen gyakran — valami helytelen fel fogástól indítva — csupán egyszerű, problémátlan munkafolyamat-ábrázolásba csúsznak. A Szolnok megyei festők képei azért szerepeltek a legjobbak között, mert az újkeresésnek egészséges útját találták meg, ahol összhangban van tartalom és forma.

Meglátni az újat az életben, és nem felületesen meglátni: nagy feladat, s talán még nagyobb azt megfelelő művészi módon ábrázolni. Reméljük, a Szolnok megyei képzőművészek ezzel a kiállítással is előbbre jutottak az újkeresés helyes útján.

Herczegh László

A JÁSZKUNSAĞ eseménynaptára

1864. november 1-én született Zemplényi Tivadar festőművész. Külföldi tanulmányai után az ország különböző vidékein dolgozott, s egy időben a *szolnoki művésztelep* lakója is volt. Első képeire a realista, anekdotázás nélküli ábrázolásmód jellemző. Ezek a festmények főképpen a szegényemberek életét mutatják be meleg együttérzéssel, mély részvétellel. Ilyenek: „Szegény asszony otthona”; „Öregapa unokája”. Később egyházi tárgyú képeket festett, de legjobb művei — elsősorban a bensőséges lélekábrázolás miatt — érdemesek az emlékezetre. A Képzőművészeti Főiskola tanáraként hasznos pedagógiai munkásságot is fejtett ki. — 1917-ben halt meg.

1912. november 3-án halt meg Balla Miklós költő és hírlapíró, aki 1874-ben *Abádszalókon* született. Rútacska c. elbeszélő költeményével 1902-ben elnyerte a Kisfaludy Társaság Bulyovszky-díját, egy másik versével pedig a Magyar Tudományos Akadémia Farkas—Raskó-jutalmát. Egy ideig *A toll* c. folyóiratot szerkesztette. Összegyűjtött művei: *Versék* (1899); *Költemények* (1901); *Tilalomfa* (1905); *Nagy idők tanúja* (1909); *Tolvaj és egyéb... költemények* (1910).

1898. november 15-én született *Szolnokon* Czinóber Miklós festőművész. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán végezte tanulmányait, majd a *szolnoki művésztelepen* dolgozott. A huszas években Párizsba költözött. 1925-ben több, mint nyolcvan művéből *Szolnokon gyűjteményes kiállítást* rendezett. „Művésztelepi részlet, háttérben a vártemplommal” című tájképét a szolnoki Damjanich Múzeum őrzi.

1855. december 24-én 100 évvel ezelőtt halt meg Jerney János, a Jászkun Kerületek tb. alügyésze. Nevét elsősorban a magyar őstörténelem kutatásával tette ismertté. 25 éves korában „Egy volt-e a régi kun nemzet nyelve a magyar nemzet nyelvével?” című tanulmányával akadémiai pályadíjat nyert. A tudományos elismerés annyira fellelkesítette, hogy ettől kezdve egészen a tudománynak élt. 1827-ben jelent meg „Gondolatok a jászkürtről” című munkája. Munkássága elismeréseképpen a Magyar Tudományos Akadémia 1837-ben levelező, majd 1838-ban rendes tagjává választotta. Ő a Jászkun Kerületekből az első, aki ezt a tudományos rangot elérte. Székfoglalóját a magyarországi bese-nyókról tartotta. Eddigi kutatásai, Kőrösi Csoma Sándor és Reguly Antal utazásai megérlelték benne az elhatározást: maga is útra kelt, hogy megkeresse a magyarok őshazáját. 1844. tavaszán indult el, és egyéves útja alatt bejárta Etelközt (Moldvát, Besszarábiát) és Lebédiát, Taganrogig jutva keletre. Erről az utazásáról 1851-ben kiadott kétkötetes művében számolt be. Még egy érdekes munkáját említjük: „A palócok nemzet és palócok krónika” (1855). Ebben azt bizonyítja, hogy a palócok az Árpád-dal beköltözött kunok leszármazottai. Kutatásaiból leszűrte megállapításait a maga korában sem tartották minden esetben helytállónak, de becsülték hazaszeretetét, fáradhatatlan munkásságát, mellyel a magyar őstörténetre igyekezett fényt deríteni.

1789. december 25-én született ifjú Péczely József, a költő Péczely fia, aki két évig — 1811-től 1813-ig — a *mezőtúri gimnáziumban* működött. Mint történetíró szerzett nevet magának. A debreceni kollégiumban egy ideig a történelem tanára. 16 éven keresztül a híres kollégiumi könyvtár könyvtárosa volt. Ő karolta fel először Nagy Imrét, a fiatalon elhunyt tehetséges költőt, aki Kisújszállásról származott, és akkoriban Debrecenben tanult. Foglalkozott pedagógiával is, írt latin és magyar verseket, kritikai dolgozatokat is. A Magyar Tudományos Akadémia 1832-ben levelező, 1838-ban pedig rendes tagjává választotta. 1841-ben 5000 forintot ajánlott akadémiai alapítvány létesítésére, mely azután nevét viselte.

A TÁRSULAT ÉLETÉBŐL

Az idei őszi-téli ismeretterjesztő munka megindulásának időpontja kissé elhúzódtott az időjárás okozta mezőgazdasági munkakiesések miatt, de így is kétségtelenül lemérhető, komoly fejlődésről adnak számot a statisztikai adatok.

Mielőtt ezekre rátérnénk, meg kell említenünk azt, hogy az előadásszámok és a tematika változatossága mellett fontos eredmény az előadások elvi és szakmai színvonalának egészséges emelkedése. Ellenőrzött előadásaink tapasztalatai, valamint a szervezőtitkárok írásos és szóbeli jelentései bizonyítják ezt a megállapítást.

Az októberi és a novemberi előadásokról készített statisztika a következő képet mutatja.

A két hónapban összesen 157 előadást tartottak a megyei szervezet előadói 15 009 hallgató előtt. Ebből októberre 71 előadás, novemberre pedig 86 előadás esik. A decemberi előadások száma az eddigi adatok szerint, és az emelkedő tendenciából következtetve még magasabb lesz.

A politikai, valamint a filozófia-pedagógiai szakosztály ebben az időszakban 23 előadást tartott 1824 főnyi hallgató-ság előtt. Az előadások jórésze azonban pedagógiai tárgyú volt, ami azt jelenti, hogy politikai szakosztályunk eddigi jó eredményein kissé megpihent. Fontos feladat tehát, hogy a mostani, az ismeretterjesztés számára legalkalmasabb időszakot politikai szakosztályunk is eredményesen használja ki.

Üzemi előadásaink száma és színvonal a hónapról hónapra örvendetesen emelkedik. Októberben csak 8 üzemi előadásunk volt. Novemberben ez a szám már 17-re emelkedett. A két hónapban tartott 25 előadást 1367 dolgozó hallgatta meg.

A falusi előadások száma azonban nem emelkedik ilyen biztatóan. A két hónapban összesen 23 falusi előadás hangzott el, kb. egyforma arányban, 2645 hallgató előtt. Ebből a termelőszövetkezetekben tartott előadások száma 9, a hallgatók száma 846 fő. Ezek a számok egyáltalában nem megnyugtatóak, s arra intenek, hogy erőteljesen fokozzuk a falusi ismeretterjesztő munkát, a Társulat Országos Elnöksége határozatának megfelelően.

Az ifjúság közötti ismeretterjesztő

munka az elmúlt hónapokhoz viszonyítva kezdeti eredményekhez ért. A két hónapban 12 olyan előadásunk hangzott el a megyében, melyeket DISZ-szervezetek rendeztek az ifjúsági hallgatók részére. A fiatalok természetesen más előadásokon is nagy számmal vesznek részt, azonban ez nem változtat azon a fontos követelményen, hogy megjavítsuk az együttműködést az ifjúsági szervezetekkel. Tervbe vettük egy Ifjúsági Akadémia megindítását a DISZ-szervezetek támogatásával. A terv a Városi Pártbizottság és a DISZ segítségével a megvalósulás stádiumában van.

Népballada-est

November 4-én a Közlekedési Műszaki Egyetem előadótermében, a Verseghy Könyvtár segítségével népballada-estet rendeztünk. Az est előadója *Ortutay Gyula* akadémikus volt. Ismertette a magyar népballadák keletkezésének körülményeit, hozzávetőleges időpontjait és azt a folyamatot, melyen át népballadává érik a dolgozó emberek vágya, egy-egy történelmi vagy más eseményről alkotott véleménye, stb.

Az előadás után *Török Erzsi* Kossuth-díjas népballadákat és népdalokat énekelt nagy sikerrel, *Jancsó Adrienne* előadóművész pedig népballadákat szavalt. Külön kell megemlékezni *Jancsó Adrienne* fellépéséről, aki nagy művészettel, mély átéléssel ismertette meg a hallgatósággal a magyar népballadák legszebbjeit. A megjelent hallgatóság meglegeződéssel, nagy művészi élménnyel gazdagodva távozott az estről.

Novemberi klubesték

A novemberi klubműsor az októberéhez viszonyítva gazdagabb, színesebb és változatosabb volt, a szolnoki értelmiségiek csaknem minden rétegéhez szólt. Volt benne biológiai, irodalmi és történelmi csakúgy, mint műszaki, pedagógiai és egészségügyi tárgyú előadás.

November 9-én dr. *Kontra György* egyetemi tanársegéd tartott előadást a biológiai faj fogalmáról, melyben tulajdonképpen ismertette és összefoglalta a *Liszenkó-vitát*. A klubest hallgatósága nagy érdeklődéssel hallgatta az értékes előadást, és ezt követően sok kérdéssel fordult az előadóhoz.

Építők műszaki szabadegyeteme

November 14-én az MSZT megyei szervezetével közös rendezésben Kalininről, a nagy szovjet államférfiről emlékezett meg jól felépített és kidolgozott előadásban *Tóth Tibor* tanulmányi felügyelő, a megyei szervezet tagja. A klubesten főleg nevelők vettek részt, akik az előadás után élénk eszmecsere folytatólag Kalinin munkásságáról.

November 17-én *Buda Ernő* főmérnök, a megyei szervezet elnökségének tagja tartott nagy érdeklődést kiváltó előadást „A kőolaj bányászata” címmel. Az előadásban nemcsak a kőolaj bányászatának technikai kérdéseit ismertette az előadó, hanem kitért a szolnoki olajfúrások eddigi és várható eredményeire is. A nagy számban megjelent hallgatóság rendkívül kíváncsi volt erre az előadásra, mert Szolnok környékén évek óta folynak fúrások, azonban ezek eredményeit nem ismerte. Csupán egy szűkebb körű tanulmányi kirándulás résztvevői rendelkeztek kiterjedtebb ismeretekkel. A nagy érdeklődést a hozzászólások és kérdések száma is mutatta, melyekre *Buda Ernő* részletesen és nagy körültekintéssel válaszolt.

November 22-én „Izotópok a gyógyászatban” címmel két előadó tartott érdekes és színvonalas előadást. *Dr. Gáspár László*, a Magyar Tudományos Akadémia vácrátóti kutatóintézetének vezetője az izotópkutatásnak, az izotópok felhasználásának általános elveit, *dr. Rodé Iván* kórházi főorvos pedig az orvosi izotópgyógyászati eljárásokat ismertette. A megjelent hallgatóságnak mindkét előadás nagy élményt jelentett.

November 24-én *Kaposvári Gyula*, a szolnoki Damjanich Múzeum vezetője tartott érdekes előadást a szolnoki vár történetéről. A hallgatóság a rövid áttekintésben megismerkedett a vár történetének olyan szakaszaival is, melyek ez-éltt nem voltak ismeretesek: Kaposvári elvtárs beszámolt azokról az eredményekről is, melyeket az elmúlt években végzett ásátások szolgáltattak.

November 25-én az MSZT megyei szervezetével együtt rendeztük meg a sportegészségügyről szóló előadást, melynek előadója *dr. Nemessuri Dezső* volt. Előadásában érdekes, közérthető módon ismertette a gyógytorna jelentős eredményeit a betegek felgyógyulása után, s több klinikai esetet említett érveinek alátámasztására. Az előadás után több hozzászóló — elsősorban testnevelő tanárok — a sportolás közben előforduló sérülések, ficamok gyógytornával történő kezeléséről kért felvilágosítást, melyekre az előadó kimerítően válaszolt.

A Társulat megyei szervezete az Építők Szakszervezetével együttműködve építőipari munkások és műszakiak részére szabadegyetemet szervezett azzal a céllal, hogy a munkában részvevő dolgozók szakmai ismereteit célozza, illetve kibővítsse. A szabadegyetem ünnepélyes megnyitója november 24-én zajlott le a Petőfi Kultúrotthonban. Az ünnepi felszólalók között ott volt Tarjáni István elvtárs a szolnoki Városi Pártbizottság képviselőjében, dr. Ferencz Lajos az Ismeretterjesztő Társulat képviselőjében és Pelbárt Jenő az Építők Szakszervezete képviselőjében. A felszólalások után *Patonay József* főmérnök ismertette részletesen a szabadegyetem célját és tanmenetét.

Az első előadást november 30-án „Építkezések megindulását megelőző folyamatok” címmel *Patonay József* főmérnök tartotta. A második előadás a „Falazatok méretei, fejlett falazási módszerek és azok szerszámai” címmel december 8-án hangzott el *Király Lajos* főmérnöktől. A harmadik előadásra december 22-én került sor, amikor *Patonay József* főmérnök ismertette a megjelent munkások előtt a szalagszerű építési mód feladatait. A további előadások a jövő évi programba nyúlnak át.

Szakosztályi plenáris ülések

November végén és december elején tartották szakosztályaink szokásos félévi plenáris üléseiket, melyeken az évi munka értékelése mellett meghatározták a jövő félév munkájának legfontosabb feladatait is. A szakosztályi munka fejlődése az elhangzott beszámolókból és az ezeket követő vitákból világosan kirajzolódott. A műszaki-fizikai-kémiai-csillagászati-matematikai, eddig együtt működő szakosztályunk elérkezett fejlődő munkája révén ahhoz a ponthoz, amikor már fel kellett bontani a régi kereteket. Az eddig együtt lévő szakosztályból most kivált a műszaki részleg, és külön műszaki, valamint külön fizika-kémia-matematika-csillagászati szakosztály alakult. Az utóbbi szakosztály december 2-án tartott alakuló ülését, melyen megválasztották a szakosztály vezetőségét. A szakosztály elnökének *dr. Ötvös Dánielt*, Tiszamenti Vegyiművek főmérnökét, helyettesének *Tokody Lajost*, a Cukorgyár osztályvezetőjét, szakosztályi titkárnak pedig *Schruck Lajost*, a Gépipari Technikum tanárát választották meg. A szakosztályi ülés a csillagászati munkacso-

port vezetőjének *Tokody Lajost*, a felépítendő szolnoki Csillagda szakvezetőjének és gondnokának *Papp László* tanárt, az előadások és bemutatók szervezőjének pedig *Veress Sándor* szakosztályi tagot jelölte ki.

A műszaki szakosztály december 16-án este tartotta plenáris és egyben alakuló ülését. Itt is megejtették a választást, melynek eredményeképpen a szakosztály elnöke *Buda Ernő*, a Tiszántúli Köolajkutató és Feltáró Vállalat főmérnöke lett. Helyettesének *Hegedűs Lajost*, a Cukorgyár főmérnökét, szakosztályi titkárnak pedig *Király Lajost*, a Városi Tanács VB főmérnökét választották meg.

Minden feltétel adva van tehát ahhoz, hogy a két szakosztály az új fejlődési távlatokban megsokszorozza erejét, és eredményesen szolgálja a társulati munkát, ezzel pedig a párt és a kormány fontos műszaki célkitűzéseit. A két szakosztály vezetőségének és tagjainak lelkesedése, munkakészsége biztosíték arra, hogy feladataikat jól ellátsák.

Szálláshelyi előadássorozatok

A megyei szervezet az Építőipari Szakszervezettel együttműködve négy szolnoki munkásszálláson (Rákóczi úti, Sajtó utcai, Hunyadi János utcai és Névtelen utcai) rendez földrajzi, fizikai, egészségügyi és történelmi előadássorozatot. Az első előadások december 6-án és 7-én lezajlottak.

Vörösmarty emlékünnepek a megyében

Vörösmarty Mihály, nagy nemzeti költőnk halála 100. évfordulóját megyszerte ünnepek előtték meg, illetve követék.

Szolnokon a Társadalom- és Természet-tudományi Ismeretterjesztő Társulat, valamint a Hazafias Népfront Megyei Bizottsága a Járműjavító Vállalat kultúrtermében rendezett nagyszabású emlékünnepeket december 10-én. *Szurmay Ernő*, a TTIT Irodalmi Szakosztályának elnöke mondott nagyhatású beszédet a költő életművéről, bőven idézve költészetének legszebb és legkiemelkedőbb alkotásaiból.

Az emlékbeszédet szép és nívós műsor követte. Az Újvárosi Általános Iskola kórusa énekelte a Szózatot, majd *Jancsó Adrienne* lépett fel két Vörösmarty-verssel. Ezt követően *Mezriczkyné Czeglédy Mária* művésztanár hegedűszámokat adott elő, majd *Kemény László*, a

Közgazdasági Technikum igazgatója szavalt Vörösmarty verseiből. *Pápay Mihály*, a TTIT tagja énekszáma után ismét *Jancsó Adrienne* szerepelt Vörösmarty-versekkel, utána *Kemény László* adta elő Shakespeare Julius Caesar című művéből Antonius beszédét Caesar fölött, Vörösmarty fordításában. A műsor további részében *Mezriczky Lajos* művésztanár szerepelt zongoraszámokkal, majd utolsó számként *Kemény László* elszavalta a Szózatot.

A megjelent szépszámú közönség nagy élvezettel hallgatta mind az előadást, mind pedig az azt követő műsort.

Karcagon a kultúrotthonban november 19-én 800 főnyi hallgatóság előtt *dr. Gyergyói János* gimnáziumi igazgató tartott előadást Vörösmarty életművéről. Ugyanitt még egy emlékünnepe is volt december 5-én az Egészségügyi Szakszervezet rendezésében, melyen *Cs. Kovács Imre* tartott előadást.

Kisújszálláson a Gimnázium és a DISZ közös rendezésében november 19-én és 21-én tartottak ünnepeket. Az egyik alkalommal 320, a másik alkalommal pedig 311 hallgató jelent meg a kultúrotthonban. Az ünnepeken *Ágotai László* és *Csoma Erzsébet* gimnáziumi tanárok tartottak emlékbeszédet. A műsorban a gimnázium növendékei bemutatták Vörösmarty Csongor és Tünde című művét.

Mezőtúron a Leánygimnáziumban zajlott le a Vörösmarty-emlékest, melyen *dr. Dobos Istvánné* gimnáziumi tanár tartott beszédet. Az ünnepeken 350 hallgató vett részt.

Jászapátiban a Járásai Kultúrotthonban telt meg két ízben is azokkal, akik kíváncsiak voltak Vörösmarty életművére. Az ünnepeket november 19-én tartották, s mindkét alkalommal *Borsányi Béné*, a gimnázium igazgatója tartott értékes előadást. A két előadáson mintegy 800 fő jelent meg.

Tiszabón a DISZ-helyiségében tartottak emlékünnepeket november 16-án, ahol a fiatalok előtt *Kállai Mária* ált. isk. tanár ismertette Vörösmarty életét és költészetét.

Jászkiséren november 13-án *Donkó Ottó* ált. isk. tanár tartott előadást Vörösmartyról csaknem 300 főnyi közönség előtt. Az előadás sikeren felbuzdulva a községben a jövőben havonta tartanak majd előadásokat irodalmunk és történelmünk nagyjairól.

Az előadások száma és sikere azt bizonyítja, hogy dolgozóink mindenütt szeretettel és érdeklődéssel fogadják a klasszikusainkról szóló irodalmi előadásokat.

Szülők Akadémiája

Előző számunkban már hírt adtunk arról, hogy október 26-án indult meg a Közlekedési Műszaki Egyetem nagytermében a Szülők Akadémiája című előadásorozat, melynek szervezésében a Társulaton kívül résztvesz a Pedagógus Szakszervezet és az MSZT Pedagógiai Szakosztálya.

A sorozat második előadását november 23-án nagy érdeklődés mellett *dr. Hermann Aliz* óvónőképzőintézeti tanár tartotta „Nevelés az iskolás kor előtt” címmel.

A harmadik előadásra december 14-én került sor, amikor *Bakonyi Pál*, a Központi Pedagógus Továbbképző Intézet tanára beszélt az iskola, a család és a társadalom feladatairól a gyermek nevelésében.

Decemberi klubesték

December 2-án a Szovjet-Ukrajna Ünnepi Hetének keretében az MSZT megyei titkárságával együtt ünnepi klubestet rendeztünk, melyen *Gál Gyula* elvtárs, a Szolnokmegyei Néplap szerkesztője számolt be szovjetunióbeli élményeiről. A klubest igen jól sikerült. Az előadó komoly érdeme, hogy valóban élményszerű előadásával egészen közel hozta a hallgatósághoz Moszkva és Leningrád életét, történelmi nevezetességeit és kulturális értékeit. A hallgatóság új és érdekes élményekkel gazdagon távozott a klubból.

December 5-én *Deme László*, a Nyelvtudományi Intézet munkatársa tartott előadást a klubban „A magyar helyesírás új szabályzata” címmel. A klubesten igen sokan jelentek meg, főleg magyarszakos pedagógusok. Az előadó nagy felkészültségről tett bizonyosságot, amikor

részletesen és a legnagyobb biztonsággal elemezte az új szabályzat megalkotásának körülményeit és legfontosabb elveit. Az előadás után rengeteg kérdésre kellett válaszolnia, míg sikerült minden problémát tisztázni az új szabályzat alkalmazása kérdésében. A klubest hallgatóságának nagyon tetszett az előadás, és mindenki úgy nyilatkozott, hogy rendkívül sokat tanult belőle.

December 8-án a megyei szervezet ankétot rendezett a Társulat egyik folyóirata, a *Természet és Társadalom* tartalmi, valamint szerkesztési kérdéseiről. Az ankéton megjelent a folyóirat főszerkesztője, *dr. Székely Sándor* elvtárs is. Az ankét résztvevői értékes javaslatokat tettek a folyóirat további munkájának megjavítására. Többek között azt, hogy ne csökkentsek a társadalomtudományi témájú cikkek számát, hanem tegyék azokat változatosabbá, élénkebbé.

December 12-én este a művészeti szakosztály kamarazene-estet rendezett, melyen sok érdeklődő vett részt. A műsorban *J. S. Bach* „Versenymű hegedűre és oboára” c. művét *A. Chiovini Márta* (hegedű) és *Oertzen Gusztáv* (oboa) adta elő, zongorán *Orbán Leó* kísért. A műsor további részében *Bencze Éva* énekelt (Mozart: *Varázsfuvola* — *Pamina* áriája, Beethoven: *A távoli kedveshez*), majd ismét *A. Chiovini Márta* szerepelt, aki Beethoven „*Tavaszi szonáta*” c. művét játszotta hegedűn, nagy sikerrel. Mindkét alkalommal *Orbán Leó* kísért zongorán. Az est olyan jól sikerült, hogy mind *Bencze Éva*nak, mind pedig *A. Chiovini Mártának* újból fel kellett lépnie.

December 15-én az irodalmi szakosztály rendezett klubestet, melynek keretében *Híves László*, a Szigligeti Színház dramaturgja tartott nagysikerű előadást *Radnóti Miklós* életéről és költészetéről. A verseket *Czirák Júlia* színművész tolmácsolta.

V. B.

OLVASÁSRA AJÁNLIJUK

(IGAZ Mária — MORVAY Péter — SIMON Józsefné)

Népünk hagyományából. Néprajzi leírások a társadalmi néprajzi gyűjtők munkáiból. (Szerk. —, Bev. Simon Józsefné. III. Csete Balázs, Vankó Imréné, Kovács Péterné, stb.) Bp. 1955. Művelt Nép. 171 p. 21 cm.

A Művelt Nép kiadásában megjelent „Népünk hagyományából” c. könyv nagyon időszerű, fontos, örvendetes és hasznos olvasmány. **Időszerű**, mert a népi hagyományok gyűjtése és felhasználása terén, ezen a nagy veszélyeket magában rejtő területen ad igen hasznos eligazítást, irányítást, útmutatást. **Fontos**, mert éppen ez az a terület, ahol a politikai és gazdasági hadállásaiból kiverett reakció — a hazafiasság látszatát legjobban megőrizve — legkönnyebben tud támadni; ahol tehát a legnagyobb szükség van arra, hogy minden, ifjúságunk és népünk nevelésével foglalkozó párt-, állami, ifjúsági, kulturális vagy tömegszervezeti funkcionárius és pedagógus tisztán lásson. **Örvendetes**, mert nemcsak arra mutat, hogy mindinkább szélesedik azoknak a tábora, akik világosan látják, hogy nemzeti kultúránk építése népünk haladó hagyományainak felhasználása nélkül lehetetlen, hanem arra is, hogy ennek belátása nyomán napról napra szélesedik — bár még mindig nem eléggé — az önkéntes gyűjtők tábora. **Hasznos**, mert éppen funkcionáriusainknak és önkéntes gyűjtőinknek, de minden népét, hazáját szerető embernek is utat mutat arra, hogyan veheti ki részét ebből a munkából úgy, hogy abból önmagának is, a közösségnek is haszna és öröme származék. A közölt gyűjtési anyag az utolsó évek néprajzi pályázatainak díjnyertes munkáiból került ki, s igen élvezetes olvasmány a nem szakember számára is. Bár csak rövid szemelvényeket s illusztrációkat mutat be az egyes szerzők munkáiból, de mégis benne van népünk egész életének, múltjának, fejlődésének, jövőbe mutató jelenének keresztmetszete.

Drávapalkonya településtörténete a külterjes állattenyésztésről a belterjesebb gazdálkodásra áttérő magyar nép fejlődését rajzolja meg. Más közlések a régi mezőgazdasági munkamódszereket s ezzel együtt a szőlőművelők, aratók, dohányosok, múltbeli életét tárják elénk igen érdekfeszítő, szórakoztató módon. Ezek a leírások egyben bemutatják a magyar nép ötletességét, alkotó készségét is, mely nemcsak a munkamódszerek, hanem a gépek, eszközök kitalálá-

sában és elkészítésében is megmutatkozik. A menyasszonyöltöztetés és a lakodalmi szokások leírása a nép romlatlan erkölcsi érzékét, s a népi társadalmi érintkezési formák gazdagságát bizonyítja.

Bennünket, Szolnok megyeieket különösen nagy örömmel tölt el **Csete Balázs** jászkiséri rajztanárnak „A jászkiséri gyermek játékszere” c. tanulmánya és rajzai. Ez utóbbiak olyan tökéletesek, hogy nemcsak a lerajzolt tárgyakra ismerünk rá az első pillanatra, hanem az anyagra is, amelyből készültek. Az általa lerajzolt játékszerek között szerepelnek a többezer éve használatos csontcsikók mellett a legújabb gépek másolatai is. Együtt találjuk a hagyományok megőrzésének és a legkorszerűbb technikai fejlődésnek bizonyítékait. Szinte kedvet kapunk magunk is a játékszerekészítésre!...

A közölt munkahagyományok nemcsak értékesek, iránymutatók, hanem érdekesek is. A műhelyi szórakozások, a mekegő bányaszellem esete kitűnő szórakoztató anyag. A táncgyűjtési leírások, a régi legény- és lakodalmi szokások, nemkülönben a tiszaháti falucsúfolók is igen kedves olvasmányok. Az énekes, táncos gyermekjátékok s a közölt népdalok, a népköltészet izes gyönyegei, míg a három népmese a magyar nép gazdag fantáziájának bizonyítéka.

Simon Józsefné bevezetése — néhány fontos elvi kérdés tisztázásán kívül — sok gyakorlati tanácsot ad funkcionáriusainknak és gyűjtőinknek, művészeti csoportvezetőink részére pedig a gyakorlati felhasználás szempontjából nyújt útmutatást.

Morvay Péter a gyűjtési feladatok széles körét és a gyűjtési módszerek változatosságát lismerteti a könyv elején, míg a könyv végén kitűnő útmutatót ad a lakóhelyismereti gyűjtésekhez.

Az olvasó jól szórakozva, sokat tanulva teszi le az izléses kiállítású könyvet, s máskor is örömmel veszi kézbe. Ez pedig a legnagyobb dicséret. Egyetlen hibája a kötés gyengesége. Erre nagyobb gondot fordíthatott volna a kiadó: a könyv megérdemelte volna.

Kádár Ágoston

Adatok megyénk bibliográfiájához

ASZÓDI IMRE:

*Szerelmes vers Szépszemű
Izabelláról.*

Szolnoki Színházművészet. 1955. 3.

EGRI LAJOS:

Balogék magányossága.

Sz. Néplap. 1955. 276. sz. 3. o.

—: *Bartók emlékezetére.*

Sz. Néplap. 1955. 241. sz. 4. o.

—: *Október.*

Sz. Néplap 1955. 262. sz. 4. o.

FERENCZ LAJOS:

Csillagnézés.

Szolnoki Színházművészet. 1955. 3.

—: *A holnapok ígérete.*

Sz. Néplap. 1955. 235. sz. 4. o.

—: *Varjak.*

Sz. Néplap. 1955. 256. sz. 4. o.

—: *A végtelen vigyáz.*

Sz. Néplap. 1955. 241. sz. 4. o.

GERENCSÉR MIKLÓS:

Abádszalóki versek.

Sz. Néplap. 1955. 253. sz. 4. o.

—: *A rátarti Szekeres.*

Sz. Néplap. 1955. 264. sz. 4. o.

GYOMAI GYÖRGY:

Az első aratógép.

Sz. Néplap. 1955. 233. sz. 2. o.

—: *Nádi farkasok.*

Pajtás. 1955. 42. sz.

K. TÓTH LENKE:

Szovjet költők epigrammái.

Sz. Néplap. 1955. 276. sz. 3. o.

TÓTH ISTVÁN:

A juhász.

Sz. Néplap. 1955. 232. sz. 2. o.

—: *Emberekkel bánunk.*

Sz. Néplap. 1955. 260. sz.

—: *Nem olyan egyszerű.*

Sz. Néplap. 1955. 266—274. sz.

—: *Öregember nem vénember.*

Sz. Néplap. 1955. 241. sz. 4. o.

TÓTH KORNÉL:

Iskola.

Sz. Néplap. 1955. 276. sz. 4. o.

*

ABA IVÁN:

Rizsaratás Tizsasülyön.

Állami Gazdaságok. 1955. 11. sz.

ARI KÁLMÁN:

Nő a vetés a Nagykunságban.

Magyar Nemzet. 1955. 250. sz. 3. o.

BARTOS NÁNDOR:

Részletek Jászladány történetéből.

Sz. Néplap. 1955. 253. sz. 4. o.

BENKŐ GYULA:

*Négyszázhuszonöt éves a mezőtúri
gimnázium.*

Köznevelés. 1955. 463—464. o.

DERNŐI KOCSIS LÁSZLÓ:

Árokszállási tapasztalatok.

Termelőszövetkezet. 1955. 11. sz.

HALÁSZ GYULA:

A szolnoki munkás-sportról.

Sz. Néplap. 1955. 262. sz. 8. o.

HÍVES LÁSZLÓ:

*Gondolatok a szolnoki íróklub meg-
alakulása előtt.*

Sz. Néplap. 1955. 253. sz. 4. o.

KEREKES ZOLTÁN:

A zászló alatt.

Szabad Hazánkért. 1955. 11. sz.

MESTERHÁZI LAJOS:

Fúrótornyok az Alföldön.

Új Világ. 1955. 44. sz. 2. o.

—: „A köszívű ember fia”. — *A Szol-
noki Szigligeti Színházban.*

Művelt Nép. 1955. 43. sz. 5. o.

—: *Utazás az időben.*

Új Világ. 1955. 41—42. sz.

SAJTI SÁNDOR:

„Sej, lakzi, lakodalom.”

Sz. Néplap. 1955. 248. sz. 3. o.

SZABÓ JÁNOS:

*A régészeti gyűjtőmunka sajátossá-
gai Szolnok megyében.*

Sz. Néplap. 1955. 278—279. sz.

SZÜCS SÁNDOR:

Apró karcagi históriák.

Új Úton. 1955. 39. sz. 4. o.

—: *Egy türkevei verbungos huszár.*

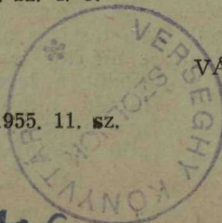
Új Kunság. 1955. 19. sz. 4. o.

Új Úton. 1955. 40. sz. 4. o.

VÁRHELYI LAJOS:

Pásztornap Kenderes-szigeten.

Sz. Néplap. 1955. 241. sz. 5. o.

386638 Összeállította: Sági Pál

Olvasóinkhoz

1.

A decemberi számmal befejeződött a JÁSZKUNSÁG II. évfolyama. Reméljük, hogy az idén megjelent hat szám cikkei, rovatai, illusztrációi felkeltették az olvasók érdeklődését, hozzájárultak ismereteik bővítéséhez és szűkebb hazánk, a Jászság és Kunság szeretetének elmélyítéséhez. Úgy gondoljuk, az olvasók előtt sem maradt észrevétlen az a törekvésünk, hogy a JÁSZKUNSÁG kiállítás, technikai előállítása is számról számra fejlődjék.

Mindezek alapján bízunk abban, hogy akik az idén olvasói és előfizetői lapunknak, 1956-ban sem maradnak el. Arra kérjük őket, hogy előfizetési díjukat minél előbb küldjék be.

Egy lap népszerűségét nemcsak az bizonyítja, hányan olvassák el, hanem még inkább az, hányan fizetnek elő rá. Ezért számítunk arra, a JÁSZKUNSÁG fokozódó népszerűsége az előfizetők számának növekedésében is tükröződni fog. Még több előfizető esetén pedig — nagyobb anyagi erővel rendelkezve — lehetőségünk nyílik a lap színvonalának további emelésére. Ehhez kérjük olvasóink segítségét: ajánlják a lapot ismerőseiknek, munkahelyükön dolgozó társaiknak, és szerezzenek minél több előfizetőt a JÁSZKUNSÁG-nak.

Az előfizetés díja egész évre 24.— Ft, félévre 12.— Ft.

2.

Egyre több hirt kapunk arról, hogy a JÁSZKUNSÁG előfizetői és olvasói beszélgetnek, vitatkoznak lapunkról, annak egyes cikkeiről. Ezek a vélemények azonban, sajnos, csak a legritkább esetben jutnak el hozzánk.

Az a kérésünk, keressék fel a szerkesztőbizottságot véleményükkel, ötleteikkel, javaslataikkal, tanácsaikkal. Mondják el kritikái megjegyzéseiket, és járuljanak hozzá ezzel is a JÁSZKUNSÁG minél gyorsabb ütemű fejlődéséhez.

Különösen az fontos számunkra: helyeslik-e az olvasók az eddig megjelent cikkek témáját és színvonalát; van-e olyan témakör, mely hiányzik a lapból vagy fontosságához mértén nem szerepel eleget; meg vannak-e elégedve a lap technikai kivitelével?

3.

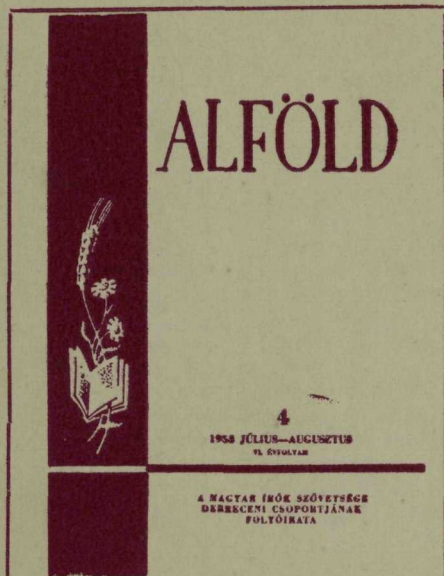
Bár a JÁSZKUNSÁG tekintélyes számú szakembert mozgósított az elmúlt másfél év alatt, cikkíróink körét a jövőben jelentős mértékben tágítani szeretnénk.

Helyt adunk minden olyan dolgozatnak, mely a megyére vonatkozó ismereteinket bővíti, vagy mely a megyében folyó tudományos munka eredményeit tárja a nyilvánosság elé. Sőt a jövőben területi tekintetben is szélesíteni akarjuk a JÁSZKUNSÁG ronzóköreit, és közlünk olyan cikkeket is, melyek nem szorítkoznak Szolnok megyére, hanem a nagyobb tájegység, az Alföld problémáit tárgyalják.

Arra kérjük olvasóinkat, éljenek ezzel a lehetőséggel: küldjenek cikkeket a JÁSZKUNSÁG részére.

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

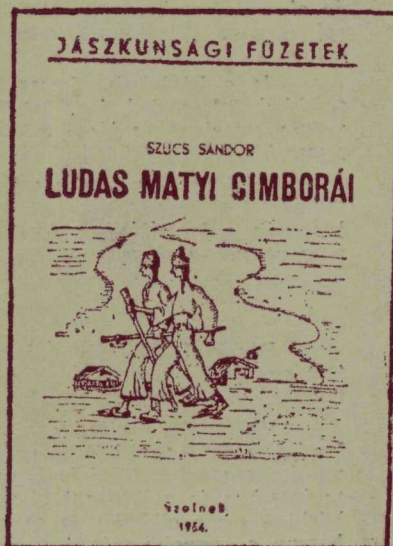
Ára: 4,— Ft

Az ALFÖLD a Magyar Írók Szövetsége Debreceni Csoportjának kéthavonként megjelenő folyóirata. Rendszeresen közli a Szolnok megyei írók és költők műveit is.

Egyes szám ára: 4 Ft. Előfizetés egy évre: 18 Ft. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Kossuth Lajos Tudományegyetem, III. e. 301.

Szűcs Sándor, a Nagykunság és a Sárrét néprajztudósának új írása jelent meg a Jászkunsági Füzetek 1. számaként. Kapható szerkesztőségünkben. OTP. csekk számlaszám: 292.890-527. Ára: 3,— Ft.

Felelős kiadó: Vida Béla.

Szolnoki Nyomdaiipari Vállalat 1955 — 8786 2000 példány. Felelős vezető: Mészáros Sándor.